τοῦ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ἢ τοῦ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑ.

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Ἢ ΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑ.

XENOPHONTIS

INSTITUTIO

CYRI.

TOMIS QUATUOR.

EX EDITIONE T. HUTCHINSON.

TOM. IV.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXVII.

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Η ΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ζ'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ζ'.

Οἱ μὲν δὴ, εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς, ἀπῄεσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν προσήνεγκαν οἱ θεράποντες ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν, ἔτι ὄντι ἀμφὶ τὰ ἱερά. Ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ εἶχεν ἐσηκώς, ἀπαρξάμενος ἠρίστα, καὶ μετεδίδου ἀεὶ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ εὐξάμενος, ἔπιε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν ὅτως ἐποίουν. Μετὰ δὲ ταῦτα αὐτησάμενος Δία πατρῷον ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. Ὡπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, παλτῷ κρανείνῳ ἑνὶ

ἕκαστος· οἱ δὲ ἵπποι προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς· τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ παραμηρίδια ἦν τῷ ἀνδρί. Τοσοῦτο δὲ μόνον διέφερον τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐκέχριστο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ Κύρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἐξέλαμπεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, καὶ ἔστη ἀποβλέπων ἧπερ ἔμελλε πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγξατο· ὁ δ' εἶπεν, Ἑπόμεθά σοι, ὦ Ζεῦ μέγιστε. Καὶ ὥρμᾶτο μὲν, ἐν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἵππαρχον καὶ τοὺς ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ, Ἀρασάμβαν καὶ τοὺς πεζούς. Παρηγγύησε δὲ παροραῖν πρὸς τὸ σημεῖον, καὶ ἐν ἴσῳ ἕπεσθαι· ἦν δ' αὐτῷ τὸ σημεῖον, ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος. Καὶ νῦν δὲ ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. Πρὶν δὲ ὁρᾶν τοὺς πολεμίους, εἰς τρὶς ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα.

Ἐπεὶ δὲ προεληλύθεισαν ὡς εἴκοσι στα-

δίως, ἤρχοντο ἤδη τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα ἀντιπρόσωπον παρορᾶν. Ὡς δ' ἐν τῷ καλαφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἑκατέρωθεν ὑπερφαλαγγοῦντες, στήσαντες τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα, (ἦν γὰρ ἔστιν ἄλλως κυκλοῦσθαι) ἀπέκαμπτον εἰς κύκλωσιν, ὅπως ὥσπερ γάμμα ἑκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μάχοιντο. Κῦρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἠγεῖτο. Κατανοῶν δὲ ὡς πρόσω τὸν καμπτῆρα ἑκατέρωθεν ἐποιήσαντο, περὶ ὃν κάμπτοντες ἀνέτειναν τὰ κέρατα, Ἐννοεῖς, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὴν ἐπικαμπὴν ποιοῦνται; Πάνυ γε, ἔφη, ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε· πολὺ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀποσπᾶν τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπό γε τῆς ἡμετέρας. Τί δὴ τοῦτο; Δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι μὴ, ἢν ἐγγὺς ἡ-

μῶν γένηται τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος ἔτι πρόσω οὔσης, ἐπιθώμεθα αὐτοῖς. Ἔπειτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; Ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ἡνίκα ἂν γένηται τὰ κέρατα ἀναβαίνοντα κατ' ἀντιπέρας τῶν πλαγίων τῶ ἡμετέρου στρατεύματος, στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν ἡμῖν προσίασιν, ὡς ἅμα πάντοθεν μαχούμενοι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εὖ σοι δοκοῦσι βουλεύεσθαι; Πρός γε ἃ ὁρῶσι· πρὸς δέ γε ἃ οὐχ ὁρῶσιν, ἔτι κάκιον, ἢ εἰ κατὰ κέρας προσήεσαν. Ἀλλὰ σὺ μέν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγοῦ τῷ πεζῷ ἡρέμα, ὥσπερ ἐμὲ ὁρᾷς· καὶ σύ, ὦ Χρυσάντα, ἐν ἴσῳ τούτῳ τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρέπου. Ἐγὼ δὲ ἄπειμι ἐκεῖσε ὅθεν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἄρχεσθαι τῆς μάχης· ἅμα δὲ παριὼν ἐπισκέψομαι ἕκαστα πῶς ἡμῖν ἔχει. Ἐπειδὰν δὲ ἐκεῖ γένωμαι, ἀ-

ταν ἤδη ὁμῶ προσιόντες ἀλλήλοις γιγνώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω, ὑμεῖς δὲ ἐφέπεσθε. Ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγχειρῶμεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθήσεσθε μὲν, (ὡς γὰρ, οἶμι ὀλίγος θόρυβος ἔσται) ὁρμήσεται δὲ τηνικαῦτα Ἀβραδάτης ἤδη σὺν τοῖς ἅρμασιν εἰς τοὺς ἐναντίους· οὕτω γὰρ αὐτῷ εἰρήσεται· ὑμᾶς δὲ χρὴ ἕπεσθαι ἐχομένους ὅτι μάλιστα τῶν ἁρμάτων· οὕτω γὰρ μάλιστα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιπεσούμεθα. Παρέσομαι δὲ καὶ ἐγὼ, ἧ ἄν δύνωμαι τάχιστα διώκων τοὺς ἄνδρας, ἢν οἱ θεοὶ ἐθέλωσι.

Ταῦτα εἰπὼν, καὶ σύνθημα παρεγγυήσας, ΖΕΥΣ ΣΩΤΗΡ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ, ἐπορεύετο. Μεταξὺ δὲ τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος, ὁπότε προσβλέψειέ τινας τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τοτὲ μὲν εἶπεν ἄν, Ω ἄνδρες, ὡς ἡδὺ ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι· Τοτὲ δ' αὖ ἐν ἄλλοις ἂν ἔλεξεν, Ἆρα ἐννοεῖτε,

ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγὼν ἔστιν ὑ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πρόσθεν ἣν ἐνικήσατε, καὶ περὶ πάσης εὐδαιμονίας; Ἐν ἄλλοις δὲ προσιὼν εἶπεν, Ὦ ἄνδρες, τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑδέν ποτε θεοὺς αἰτιατέον ἔτι ἔσαι· παραδεδώκασι γὰρ ἡμῖν πολλά τε καὶ ἀγαθὰ κτήσασθαι. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγαθοὶ γενώμεθα. Κατ' ἄλλους δ' αὖ τοιάδε, Ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἔρανον ἀλλήλους παρακαλέσαιμεν, ἢ εἰς τόνδε; Νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν. Κατ' ἄλλους δ' αὖ, Ἐπίσασθε μέν, οἶμαι, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν ἆθλα πρόκειται τοῖς νικῶσι μὲν, διώκειν, παίειν, καταχαίνειν, ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκούειν, ἐλευθέροις εἶναι, ἄρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς δηλονότι τἀναντία τούτων. Ὅστις οὖν ἑαυτὸν φιλεῖ μεθ' ἡμῶν μαχέσθω· ἐγὼ γὰρ ὑδὲν κακὸν, ὑδ' αἰσχρὸν ἐκὼν εἶναι προσήσομαι. Ὁπότε δ'

αὖ γένοιτο κατά τινας τῶν πρόσθεν συμμαχεσαμένων, εἶπεν ἄν, Πρὸς δὲ ὑμᾶς τί δεῖ λέγειν, ὦ ἄνδρες; ἐπίστασθε γὰρ οἷαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς μάχαις ἡμέραν ἄγουσι, καὶ οἵαν οἱ κακοί.

Ὡς δὲ ἀπιὼν κατὰ Ἀβραδάτην ἐγένετο, ἔστη· καὶ ὁ Ἀβραδάτης παραδοὺς τῷ ὑφηνιόχῳ τὰς ἡνίας προσῆλθεν αὐτῷ· προσέθραμον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πλησίον τεταγμένων καὶ πεζῶν καὶ ἁρματηλατῶν. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ἐν τοῖς παραγεγενημένοις ἔλεξε τοιάδε· Ὁ μὲν θεός, ὦ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἠξίους, συνηξίωσέ σε καὶ τὰς σὺν σοὶ πρωτοστάτας εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ τοῦτο μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἤδη ἀγωνίζεσθαι, ὅτι Πέρσαι οἵ τε θεασόμενοι ὑμᾶς ἔσονται, καὶ οἱ ἑψόμενοι ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐάσοντες ἐρήμους ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ ὁ Ἀβραδάτης εἶπεν, Ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με, ὅτι τὰ μὲν

τῶν πολεμίων κέραλα ἰσχυρὰ ὁρῶ ἀνατεινόμενα καὶ ἅρμασι καὶ παντοδαπῇ στρατιᾷ· ἡμέτερον δ' οὐδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτέταχται ἢ ἅρματα· ὡς ἐγωγ', ἔφη, εἰ μὴ ἔλαχον τήνδε τὴν τάξιν, ἠχυνόμην ἂν ἐνθάδε ὤν· οὕτω πολύ μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' εἰ τὰ παρά σοι καλῶς ἔχει, θάρρει ὑπὲρ ἐκείνων· ἐγὼ γάρ σοι, σὺν θεοῖς, ἔρημα τῶν πολεμίων τὰ πλάγια ταῦτα ἀποδείξω. Καὶ σὺ μὴ πρότερον ἔμβαλλε τοῖς πολεμίοις, διαμαρτύρομαι, πρὶν ἂν φεύγοντας τούτους, οὓς νῦν φοβῇ, θεάσῃ· (τοιαῦτα δ' ἐμεγαληγόρει, μελλούσης τῆς μάχης γίγνεσθαι· ἄλλως δ' οὐ μάλα μεγαλήγορος ἦν) ὅταν μέντοι τούτους ἴδῃς φεύγοντας, ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι νόμιζε, καὶ ὅρμα εἰς τοὺς ἄνδρας· καὶ σὺ γάρ τότε τοῖς μὲν ἐναντίοις κακίστοις ἂν χρήσαιο, τοῖς δὲ μετὰ σαυτοῦ, ἀρίστοις. Ἀλλ' ἕως ἐστί σοι σχολή, ὦ Ἀβραδάτα, πάντως πα-

ρελάσας παρὰ τὰ σαυτῦ ἅρματα, παρακάλει τὺς σὺν σοι εἰς τὴν ἐμβολήν, τῷ μὲν προσώπῳ παραθαῤῥύνων, ταῖς δ' ἐλπίσιν ἐπικουφίζων. Ὅπως δὲ κράτιςοι φανῆσθε τῶν ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, φιλονεικίαν αὐτοῖς ἔμβαλλε· ἢ γὰρ, εὖ ἴσθι, ἢν τάδε γένηται, πάντες ἐρῦσι τολοιπὸν μηδὲν εἶναι κερδαλεώτερον ἀρετῆς. Ὁ μὲν δὴ Ἀβραδάτης ἀναβὰς παρήλαυνε, καὶ ταῦτα ἐποίει·

Ὁ δ' αὖ Κῦρος παριὼν, ὡς ἐγένετο πρὸς τῷ εὐωνύμῳ, ἔνθα Ὑςάσπας τὺς ἡμίσεις ἔχων ἦν τῶν Περσῶν ἱππέων, ὀνομάσας αὐτὸν, εἶπεν, Ω Ὑςάσπα, νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς ταχυεργίας· νῦν γὰρ, ἢν φθάσωμεν τὺς πολεμίυς κατακτανόντες, ὑδεὶς ἡμῶν ἀποθανεῖται. Καὶ ὁ Ὑςάσπας ἐπιγελάσας εἶπεν, Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελήσει· τὺς δ' ἐκ πλαγίου σὺ ἄλλοις πρόσαξον, ὅπως μηδ' ὅτοι χολάζωσι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν,

Αλλ' ἐπί γε τούτοις ἐγὼ αὐτὸς ἀπέρχομαι. Αλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέμνησο· ὅτῳ ἂν ἡμῶν ὁ θεὸς νίκην διδῷ, ἣν τι που μένῃ πολέμιον, πρὸς τὸ μαχόμενον ἀεὶ συμβάλλωμεν. Ταῦτα εἰπὼν προῆει. Επεὶ δὲ κατὰ τὸ πλευρὸν προϊὼν ἐγίγνετο, καὶ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἁρμάτων, πρὸς τοῦτον ἔλεξεν, Εγὼ δὲ ἔρχομαι ὑμῖν ἐπιχειρήσων· ἀλλ' ὁπόταν αἴσθησθε ἡμᾶς ἐπιθεμένους κατ' ἄκρων, τότε καὶ ὑμεῖς πειρᾶσθε ἅμα διὰ τῶν πολεμίων ἐλαύνειν· πολὺ γὰρ ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε, ἔξω γενόμενοι, ἢ ἔνδον ἀπολαμβανόμενοι. Επεὶ δ' αὖ παρίων ἐγένετο ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν, Αρταγέρσαν μὲν καὶ Φαρνοῦχον ἐκέλευσεν, ἔχοντας τήν τε τῶν πεζῶν χιλιοστὺν καὶ τὴν τῶν ἱππέων, μένειν αὐτοῦ. Επειδὰν δὲ, ἔφη, αἴσθησθε ἐμοῦ ἐπιθεμένου τοῖς κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, τότε καὶ ὑμεῖς τοῖς καθ' ὑμᾶς ἐπιχειρεῖτε· μαχεῖσθε δ', ἔφη, πρὸς κέρας, ὥσπερ ἀ-

δενέστερον στράτευμα γίγνεται, φάλαγγα δ' ἔχοντες, ὥσπερ ἰσχυρότεροι ἂν εἶητε. Καὶ εἰσὶ μὲν, ὡς ὁρᾶτε, τῶν πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχατοι· πάντως δὲ πρόσετε πρὸς αὐτὰς τὴν τῶν καμήλων τάξιν, καὶ εὖ ἴστε ὅτι καὶ πρὶν μάχεσθαι γελοίους τοὺς πολεμίους θεάσεσθε.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ταῦτα διαπραξάμενος, ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρήει· ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ἤδη ἐγγύτερον εἶναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα, σὺν ᾗ αὐτὸς ἐπορεύετο, ἢ τὰ ἐπαναλεινόμενα τὰ κέρατα, ἦρξε τοῖς κέρασι σημεῖον, μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ στραφῆναι. Ὡς δ' ἔστησαν πάντες πρὸς τὰ τοῦ Κύρου στράτευμα ὁρῶντες, ἐσήμαινεν αὐτοῖς πορεύεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. Καὶ οὕτω προσῆσαν τρεῖς φάλαγγες ἐπὶ τὸ Κύρου στράτευμα· ἡ μὲν μία, κατὰ πρόσωπον· τὰ δὲ δύο, ἡ μὲν κατὰ τὰ δεξιὸν, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον· ὥστε πολὺν φόβον παρεῖναι

πάσῃ τῇ Κύρου στρατιᾷ. Ὥσπερ γὰρ μικρὸν πλινθίον ἐν μεγάλῳ τεθὲν, ὕτω καὶ τὸ Κύρου στράτευμα πάντοθεν περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἱππεῦσι, καὶ ὁπλίταις, καὶ πελτοφόροις, καὶ τοξόταις, καὶ ἅρμασι, πλὴν ἐξόπισθεν. Ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ παρήγγειλεν, ἐστράφησαν πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις· καὶ ἦν μὲν παντα-χόθεν πολλὴ σιγὴ ὑπὸ τοῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν. Ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. Μετὰ δὲ τοῦτο τῷ Ἐνυαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίσταται ὁ Κῦρος, καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων λαβὼν πλαγίους τοὺς πολεμίους, ὁμόσε αὐτοῖς τὴν ταχίστην συνεμίγνυεν· οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συντεταγμένοι ταχὺ ἐφείποντο, καὶ περιεπλύνοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥστε πολὺ ἐπλεονέκτουν. Φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον· ὥστε ταχὺ ἰσχυρὰ φυγὴ ἐγένετο τοῖς πολεμίοις.

Ὡς δ' ἤσθετο ὁ Αρταγέρσης ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κῦρον, ἐπιτίθεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ εὐώνυμα, προεὶς τὰς καμήλους ὥσπερ Κῦρος ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ ἵπποι αὐτὰς ἐκ πάνυ πολλοῦ οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφρονες γιγνόμενοι ἔφευγον, οἱ δ' ἐξήλλοντο, οἱ δ' ἐνέπιπτον ἀλλήλοις. Τοιοῦτα γὰρ πάσχουσιν οἱ ἵπποι ὑπὸ καμήλων. Ὁ δὲ Αρταγέρσης συντεταγμένους ἔχων τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ταραττομένοις ἐπέκειτο τεταγμένος· καὶ τὰ ἅρματα δὲ τά τε κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον ἅμα ἐνέβαλλε. Καὶ πολλοὶ μὲν τὰ ἅρματα φεύγοντες ὑπὸ τῶν κατὰ κέρας ἑπομένων ἀπέθνησκον, πολλοὶ δὲ τούτους φεύγοντες, ὑπὸ τῶν ἁρμάτων ἠλίσκοντο.

Καὶ ὁ Αβραδάτης δὲ οὐκέτι ἔμελλεν, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀναβοήσας, Ανδρες φίλοι, ἕπεσθέ μοι, ἐνίει, οὐδὲν φειδόμενος τῶν ἵππων, ἀλλὰ ἐξαμαυτῶν καταπολὺ τῷ κέντρῳ. Συνεξώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἁρ-

ματηλάται· καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔφευγεν αὐτὸς εὐθύς, τὰ μὲν καὶ ἀναλαβόντα τὸς παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. Ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀντιπρὺ δι' αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγγα ἐμβάλλει· συνεισέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐγγύταλα τεταγμένοι. Πολλαχόθι μὲν οὖν καὶ ἄλλοθι δῆλον, ὡς οὐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ, ἢ ὅταν ἐκ φίλων συμμάχων ἠθροισμένη ᾖ, καὶ ἐν τούτῳ δὲ ἐδήλωσεν. Οἱ μὲν γὰρ ἑταῖροί τε αὐτῷ καὶ δμοτράπεζοι συνεισέβαλον· οἱ δὲ ἄλλοι ἡνιόχοι, ὡς εἶδον ὑπομένοντας πολλῷ κρείττους τὸς Αἰγυπτίους, ἐξέκλιναν κατὰ τὰ φεύγοντα ὅπλα, καὶ τούτοις ἐφείποντο. Οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀβραδάτην, ἢ μὲν ἐνέβαλον, ἅτε οὐ δυναμένων διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων, (διὰ τὸ μένειν τὸς ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτῶν) τὸς μὲν ὀρθὸς τῇ ῥύμῃ τῇ τῶν ἵππων παίοντες ἀνετρέποντο, τὸς δὲ πίπτοντας κατηλόων, καὶ αὐτὸς καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ τροχούς. Ὅτε δὲ ἐπιλάβοιντο τὰ

δρέπανα, πάντα βία διεκόπλετο, καὶ ὅπλα καὶ σώματα. Ἐν δὲ τῷ ἀδιηγήτῳ τύτῳ ταράχῳ, ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν σωρευμάτων ἐξαλλομένων τῶν τροχῶν, ἐκπίπλει ὁ Ἀβραδάτης, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων· καὶ ἕτοι μὲν ἐνταῦθα, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπέθανον· οἱ δὲ Πέρσαι συνεπισπόμενοι, ἧ μὲν ὁ Ἀβραδάτης ἐνέβαλε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ταύτῃ ἐπεισπεσόντες, τεταραγμένυς ἐφόνευον· ἡ δὲ ἀπαθεῖς ἐγένοντο οἱ Αἰγύπλιοι, (πολλοὶ δὲ οὗτοι ἦσαν) ἐχώρουν ἐναντίοι τοῖς Πέρσαις.

Ἐνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δοράτων καὶ ξυςῶν καὶ μαχαιρῶν· ἐπλεονέκτυν μέντοι οἱ Αἰγύπλιοι καὶ πλήθει καὶ τοῖς ὅπλοις. Τά τε γὰρ δόρατα ἰσχυρά τε καὶ μακρὰ, (ἃ ἔτι καὶ νῦν ἔχουσι) αἵ τε ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν θωράκων καὶ τῶν γέρρων καὶ ςέγυσι τὰ σώματα, καὶ πρὸς τὸ ὠθεῖσθαι συνεργάζονται, πρὸς τοῖς ὤμοις οὖσαι.

Συγκλείσαντες ὧν τὰς ἀσπίδας ἐχώρουν ᾗ ὥθων. Οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ ἐδύναντο ἀντέχειν, ἅτε ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶ τὰ γέρρα ἔχοντες, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο παίοντες ᾗ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ ταῖς μηχαναῖς ἐγένοντο. Ἐπεὶ μέντοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐπαίοντο αὖθις οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν πύργων· ᾗ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐκ εἴων φεύγειν οὔτε τοὺς τοξότας, οὔτε τοὺς ἀκοντιστάς, ἀλλ' ἀναλεταμένοι τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον ᾗ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Ἦν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὅπλων ᾗ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοή, τῶν μὲν ἀνακαλούντων ἀλλήλους, τῶν δὲ παρακελευομένων, τῶν δὲ θεοὺς ἐπικαλουμένων.

Ἐν δὲ τούτῳ Κῦρος διώκων τοὺς καθ' ἑαυτὸν, παραγίνεται. Ὡς δὲ εἶδε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας ἐωσμένους, ἤλγησέ τε, καὶ γνοὺς ὅτι ὁδαμῶς ἂν θᾶττον σχοίη τοὺς πολεμίους τῆς εἰς τὸ πρόσθεν προόδου, ἢ εἰ

εἰς τὸ ὄπισθεν περιελάσειεν αὐτῶν, παραγγείλας ἕπεσθαι τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ, περιήλαυνεν εἰς τὸ ὄπισθεν· καὶ εἰσπεσόντες παίουσιν ἀφορῶντας, καὶ πολλοὺς κατακαίνουσιν. Οἱ δὲ Αἰγύπλιοι ὡς ἤσθοντο, ἐβόων τε ὅτι ὄπισθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐστρέφοντο ἐν ταῖς πλησίαις. Καὶ ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. Πεπλωκὼς δέ τις ὑπὸ τῷ Κύρου ἵππῳ, καὶ πατούμενος παίει εἰς τὴν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἵππον αὐτοῦ· ὁ δὲ ἵππος πληγείς, σφαδάζων ἀποσείεται τὸν Κῦρον. Ἔνθα δὴ ἔγνω ἄν τις ὅσου ἄξιον εἴη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων. Εὐθὺς γὰρ ἀνεβόησάν τε πάντες, καὶ προσπεσόντες ἐμάχοντο· ἐώθουν, ἐωθοῦντο· ἔπαιον, ἐπαίοντο. Καταπηδήσας δέ τις ἀπὸ τοῦ ἵππου τῶν τοῦ Κύρου ὑπηρετῶν, ἀναβάλλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον. Ὡς δὲ ἀνέβη ὁ Κῦρος, κατεῖδε πάντοθεν ἤδη παυομένους τοὺς Αἰγυπλίους· καὶ γὰρ Ὑσάσπας

ἤδη παρῆν σὺν τοῖς Περσῶν ἱππεῦσι, καὶ Χρυσάντας. Αλλὰ τούτους ἐμβαλεῖν μὲν ἔτι εἶα εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Αἰγυπτίων, ἔξωθεν δὲ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευεν. Ὡς δὲ ἐγένετο περιελαύνων παρὰ τὰς μηχανάς, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναβῆναι ἐπὶ πύργον τινὰ κατασκέψασθαι εἴ πη καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων καὶ μάχοιτο. Επεὶ δὲ ἀνέβη, κατεῖδε μεσὸν τὸ πεδίον ἵππων, ἀνθρώπων, ἁρμάτων· φευγόντων, διωκόντων· κρατούντων, κρατουμένων· μένον δ' οὐδαμοῦ οὐδὲν ἔτι ἠδύνατο κατιδεῖν, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. Οὗτοι δὲ ἐπειδὴ ἠπορροῦντο, κύκλῳ πάντοθεν ποιησάμενοι, ὥστε δρᾶσθαι τὰ ὅπλα, ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἐκάθηντο· καὶ ἐποίουν μὲν οὐδὲν ἔτι, ἔπασχον δὲ πολλὰ καὶ δεινά.

Αγασθεὶς δὲ ὁ Κῦρος αὐτούς, καὶ οἰκτείρων ὅτι ἀγαθοὶ ἄνδρες ὄντες ἀπόλοιντο, ἀνεχώρισέ τε πάντας τοὺς περιμαχομένους, καὶ μάχεσθαι οὐδένα ἔτι εἶα. Πέμπει δὲ

πρὸς αὐτὺς κήρυκα, ἐρωτῶν πότερα βύλονται ἀπολέσθαι πάντες ὑπὲρ τῶν προδεδωκότων αὐτύς, ἢ σωθῆναι ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι. Οἱ δ' ἀπεκρίναντο, Πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι; Ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν, Ὅτι ἡμεῖς ὑμᾶς ὁρῶμεν μόνυς καὶ μένοντας καὶ μάχεσθαι θέλοντας. Αλλὰ τύντεῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπλιοι, τί καλὸν ἂν ποιοῦντες σωθείημεν; Καὶ ὁ Κῦρος αὖ πρὸς τῦτο εἶπεν, Εἰ τῶν τε συμμάχων μηδένα προδόντες σωθείητε, τά τε ὅπλα ἡμῖν παραδόντες, φίλοι τε γενόμενοι τοῖς αἱρυμένοις ὑμᾶς σῶσαι, ἐξὸν ἀπολέσαι. Ακύσαντες ταῦτα ἐπήροντο, Ην δὲ γενώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; Απεκρίνατο ὁ Κῦρος, Εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν. Επηρώτων πάλιν οἱ Αἰγύπλιοι, Τίνα εὐεργεσίαν; Πρὸς τῦτο εἶπεν ὁ Κῦρος, Μισθὸν ὑμῖν δοίην πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε, ὅσον ἂν χρόνον πόλε-

μος ἦ· εἰρήνης δὲ γενομένης, τῷ βουλομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε δώσω καὶ πόλεις καὶ γυναῖκας καὶ οἰκέτας. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Αἰγύπλιοι, τὸ μὲν ἐπὶ Κροῖσον συστρατεύειν, ἀφελεῖν σφίσιν ἐδεήθησαν· (τούτῳ γὰρ μόνῳ συγγιγνώσκεσθαι ἔφασαν) τὰ δ' ἄλλα συνομολογήσαντες, ἔδοσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. Καὶ οἱ Αἰγύπλιοί τε οἱ καταμείναντες τότε, ἔτι καὶ νῦν βασιλεῖ πιστοὶ διαμένουσι· Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, τὰς μὲν ἄνω, αἳ ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπλίων καλοῦνται, Λάρισάν τε καὶ Κυλλήνην, παρὰ Κύμην, πλησίον θαλάσσης, ἃς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Κῦρος, ἤδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσαλο ἐν Θυρίβάροις.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων Αἰγύπλιοι μόνοι εὐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Περσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι· ὥστε καὶ νῦν διαμένει ἡ ὅπλισις, ἣν

τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι κατεσκεύασεν. Εὐδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα· ὥστε καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν διαμένει τὸ πολεμιστήριον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι. Αἱ μέντοι κάμηλοι ἐφόβων μόνον τοὺς ἵππους, ὁ μέντοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, οὐδ' αὐτοί γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἐπέλαζε. Καὶ χρήσιμον μὲν ἐδόκει εἶναι· ἀλλὰ γὰρ ὅτε τρέφειν τις ἐθέλει καλὸς κἀγαθὸς κάμηλον ὡς ἐπαχεῖσθαι, ὅτε μελετᾶν ὡς πολεμήσων ἀπὸ τούτων. Οὕτω δὲ ἀπολαβοῦσαι πάλιν τὸ ἑαυτῶν σχῆμα, ἐν τοῖς σκευοφόροις διάγουσι. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, δειπνοποιησάμενοι καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, ὥσπερ ἔδει, ἐκοιμήθησαν.

Κροῖσος μέντοι εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε σὺν τῷ στρατεύματι· τὰ δ' ἄλλα φῦλα ὅποι ἐδύναθο προσωτάτω ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἐπ' οἶκον ὁδοῦ ἕκαστος ἀπεχώρει. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεις

ἦγεν ὁ Κῦρος. Ὡς δ' ἐγένετο πρὸς τῷ τείχει τῷ ἐν Σάρδεσι, τάς τε μηχανὰς ἀνίστη ὡς προσβαλῶν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο. Ταῦτα δὲ ποιῶν κατὰ τὰ ἀποτομώτατα δοκοῦντα εἶναι τῶν Σαρδιανῶν ἐρύματα, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλδαίους τε καὶ Πέρσας. Ἡγήσατο δ' αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρσης, δοῦλος γεγενημένος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς φρουρῶν, καὶ καταμεμαθηκὼς καταβασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνάβασιν τὴν αὐτήν. Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦτο δῆλον ὅτι εἶχετο τὰ ἄκρα, πάντες δὴ ἔφευγον οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν ὅπη ἠδύνατο ἕκαστος. Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσῆει εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρήγγειλεν ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι. Ὁ δὲ Κροῖσος καταπλεισάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, Κῦρον ἐβόα· ὁ δὲ Κῦρος τοῦ μὲν Κροίσου φύλακας καταλέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην ἄκραν, ὡς εἶδε τοὺς μὲν Πέρσας

φυλάσσοντας τὴν ἄκραν ὥσπερ ἔδει, τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὅπλα ἔρημα, (κατα-δεδραμήκεσαν γὰρ ἁρπασόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν) εὐθὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἀπιέναι ἐκ τοῦ στρατεύματος τάχιστα. Οὐ γὰρ ἄν, ἔφη, ἀναχοίμην πλεονεκτοῦντας ὁρῶν τοὺς ἀτακτοῦντας. Καὶ εὖ μέν, ἔφη, ἐπίστασθε ὅτι παρεσκευαζόμην ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς ἐμοὶ συστρατευομένους πᾶσι Χαλδαίοις μακαριστοὺς ποιῆσαι· νῦν δ', ἔφη, μὴ θαυμάζετε, ἤν τις καὶ ἀπῶσιν ὑμῖν πρείττων ἐντύχῃ. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ἔδεισάν τε καὶ ἱκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον, καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν δέοιτο· Ἀλλ' εἴ με, ἔφη, βούλεσθε παύσασθαι ἀχθόμενον, ἀπόδοτε πάντα ὅσα ἐλάβετε τοῖς διαφυλάξασι τὴν ἄκραν. Ἦν γὰρ αἴσθωνται οἱ ἄλλοι στρατιῶται ὅτι πλεονεκτοῦσιν οἱ εὐτακτοι γενόμενοι, πάντα μοι καλῶς ἕξει.

Οἱ μὲν δὴ Χαλδαῖοι οὕτως ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος· καὶ ἔλαβον οἱ πειθόμενοι πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα· ὁ δὲ Κῦρος καταστρατοπεδεύσας τὰς ἑαυτοῦ ὅπου ἐδόκει τὸ ἐπιτηδειότατον εἶναι τῆς πόλεως, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρήγγειλε καὶ ἀριστοποιεῖσθαι.

Ταῦτα διαπραξάμενος, ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Κροῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, Χαῖρε, ὦ δέσποτα, ἔφη· τοῦτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε δίδωσί σοι, καὶ ἐμοὶ, προσαγορεύειν. Καὶ σύ γε, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐπείπερ ἄνθρωποι ἐσμὲν ἀμφότεροι. Ἀτὰρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἆρ' ἄν τι μοι ἐθελήσαις συμβουλεύσαι; Καὶ βουλοίμην γ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀγαθόν τι σοι εὑρεῖν· τοῦτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀγαθὸν καὶ ἐμοὶ γενέσθαι. Ἄκουσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γὰρ ὁρῶν τοὺς στρατιώτας πολλὰ πεπονηκότας, καὶ πολλὰ κεκινδυνευκότας, καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν ἑ-

χειν τὴν πλουσιωτάτην ἐν τῇ Ασίᾳ, μετὰ Βαβυλῶνα, ἀξιῶ ὠφεληθῆναι τὺς ςραλιώτας. Γινώσκω γὰρ, ἔφη, ὅτι εἰ μή τινα καρπὸν λήψονται τῶν πόνων, ὃ δυνήσομαι αὐτοὺς πολὺν χρόνον πειθομένους ἔχειν. Διαρπάσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἐφεῖναι τὴν πόλιν ὃ βούλομαι· τήν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἅμα διαφθαρῆναι, ἔν τε τῇ ἁρπαγῇ εὖ οἶδ' ὅτι οἱ πονηροὶ πλεονεκτήσειαν ἄν. Ακούσας ταῦτα ὁ Κροῖσος ἔλεξεν, Αλλ' ἐμὲ, ἔφη, ἔασον λέξαι πρὸς ὃς ἂν ἐγὼ Λυδῶν ἐθέλω, ὅτι διαπέπραγμαι παρὰ σοῦ μὴ ποιῆσαι ἁρπαγὴν, μηδὲ ἐᾶσαι ἀφανισθῆναι παῖδας καὶ γυναῖκας· ὑπεχόμην δέ σοι ἀντὶ τούτων ἢ μὴν παρ' ἐκόντων Λυδῶν ἔσεσθαι πᾶν ὅ, τι καλὸν καὶ ἀγαθόν ἐςιν ἐν Σάρδεσιν. Ην γὰρ ταῦτα ἀκούσωσιν, οἶδ' ὅτι ἄξουσι πᾶν ὅ, τι ἐςὶν ἐνθάδε καλὸν κτῆμα ἀνδρὶ καὶ γυναικί· καὶ ὁμοίως εἰς νέωτα πολλῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης ἡ πόλις ἔσται. Ην δὲ διαρπάσῃς, καὶ αἱ τέχναι

σοι, ἃς πηγάς φασι τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι ἔσονται. Ἔξεστι δέ σοι ἰδόντι ταῦτα, ἐλθόντι ἔτι καὶ περὶ τῆς ἁρπαγῆς βουλεύσασθαι. Πρῶτον δὲ, ἔφη, ἐπὶ τὰς ἐμὰς θησαυρὰς πέμπε, καὶ παραλαμβανέτωσαν οἱ σοὶ φύλακες παρὰ τῶν ἐμῶν φυλάκων. Ταῦτα μὲν δὴ ἅπαντα οὕτω συνήνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἔλεξεν ὁ Κροῖσος.

Τάδε δέ μοι, ἔφη, πάντως, ὦ Κροῖσε, λέξον, πῶς ἀποξέβηκε τὰ ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖς χρηστήριος· σοὶ γὰρ δὴ λέγεται πάνυ τεθεραπεῦσθαι ὁ Ἀπόλλων, καὶ σὲ πάντα ἐκείνῳ πειθόμενον πράττειν. Εὐλόμην δ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν· νῦν δὲ πάντα τἀναντία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πράττων προσηνέχθην τῷ Ἀπόλλωνι. Πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος, δίδασκε· πάνυ γὰρ παράδοξα λέγεις. Ὅτι πρῶτον μὲν, ἔφη, ἀμελήσας ἐρωτᾶν τὸν θεὸν εἴ τι ἐδεόμην, ἀπεπειρώμην αὐτοῦ εἰ δύναιτο ἀληθεύειν.

Τοῦτο δὲ μὴ ὅτι ὁ θεὸς, ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπειδὰν γνῶσιν ἀπιστούμενοι, οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας. Ἐπεὶ μέντοι ἔγνων καὶ μάλα ἄτοπα ἐμοῦ ποιοῦντος, καὶ πρόσω Δελφῶν ἀπέχοντος, οὕτω δὴ πέμπω περὶ παίδων. Ὁ δέ μοι τὸ μὲν πρῶτον οὐδ' ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ δ' ἐγὼ πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀργυρᾶ, πάμπολλα δὲ θύων, ἐξιλασάμην ποτὲ αὐτὸν, ὡς ἐδόκουν, τότε δή μοι ἀποκρίνεται ἐρωτῶντι τί ἄν μοι ποιήσαντι παῖδες γένοιντο· ὁ δὲ εἶπεν ὅτι ἔσοιντο. Καὶ ἐγένοντο μὲν, (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἐψεύσατο) γενόμενοι δὲ οὐδὲν ὤνησαν. Ὁ μὲν γὰρ, κωφὸς ὢν διετέλει· ὁ δὲ, ἄριστος γενόμενος, ἐν ἀκμῇ τοῦ βίου ἀπώλετο. Πιεζόμενος δὲ ταῖς περὶ τοὺς παῖδας συμφοραῖς, πάλιν πέμπω, καὶ ἐπερωτῶ τὸν θεὸν τί ἂν ποιῶν τὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέσταλα διαπελέσαιμι· ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο, ΣΑΥΤΟΝ ΓΙΝΩΣΚΩΝ,

ΕΥΔΑΙΜΩΝ, ΚΡΟΙΣΕ, ΠΕΡΑΣΕΙΣ. Εγὼ δὲ ἀκούσας τὴν μαντείαν ἥδην· ἐνόμιζον γὰρ τό γε ῥᾷστόν μοι αὐτὸν προστάξαντα, τὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. Ἄλλους μὲν γὰρ γινώσκειν τὺς μὲν οἷόν τ' εἶναι, τὺς δ' οὔ· ἑαυτὸν δὲ ὅστις ἐστὶ, πάντα τινὰ ἐνόμιζον ἄνθρωπον εἰδέναι. Καὶ τὸν μετὰ ταῦτα δὴ χρόνον, ἕως μὲν εἶχον ἡσυχίαν, ὐδὲν ἐνεκάλυν μετὰ τὸν τῦ παιδὸς θάνατον ταῖς τύχαις. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεπείσθην ὑπὸ τῦ Ασυρίυ ἐφ' ὑμᾶς ςρατεύεσθαι, εἰς πάντα κίνδυνον ἦλθον· ἐσώθην μέντοι ὐδὲν κακὸν λαβών. Οὐκ αἰτιῶμαι δὲ ὐδὲ τάδε τὸν θεόν. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνων ἐμαυτὸν μὴ ἱκανὸν ὑμῖν μάχεσθαι, ἀσφαλῶς σὺν τῷ θεῷ ἀπῆλθον, κ) αὐτὸς καὶ οἱ σὺν ἐμοί. Νῦν δ' αὖ πάλιν ὑπό τε πλύτυ τῦ παρόντος διαθρυπτόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν δεομένων μυ προσιάτην γενέσθαι, κ) ὑπὸ τῶν δώρων ὧν ἐδίδοσάν μοι, κ) ὑπ' ἀνθρώπων, οἵ με κολακεύοντες ἔλεγον ὡς

εἰ ἐγὼ ἐθέλοιμι ἄρχειν, πάντες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ μέγιστος ἂν εἴην ἀνθρώπων· ὑπὸ τοιούτων δὴ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἴλοντό με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτην τοῦ πολέμου, ὑπεδεξάμην τὴν στρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιστος γενέσθαι· ἀγνοῶν ἄρα ἐμαυτὸν, ὅτι σοι ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ὤμην εἶναι, πρῶτον μὲν ἐκ θεῶν γεγονότι, ἔπειτα δὲ διὰ βασιλέων πεφυκότι, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετὴν ἀσκοῦντι· τῶν δ' ἐμῶν προγόνων ἀκούω τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα ἅμα τε βασιλέα καὶ ἐλεύθερον γενέσθαι. Ταῦτ' οὖν ἀγνοήσας, δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. Ἀλλὰ νῦν δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἐμαυτόν· σὺ δ' ἔτι δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Ἀπόλλω, ὡς εὐδαίμων ἔσομαι γινώσκων ἐμαυτόν; Σὲ δ' ἐρωτῶ διὰ τοῦτο, ὅτι ἄρις' ἄν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τοῦτο ἐν τῷ παρόντι· καὶ γὰρ δύνασαι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Βουλήν μοι δὸς περὶ τούτου, ὦ Κροῖσε· ἐγὼ γάρ

σε ἐννοῶν τὴν πρόσθεν εὐδαιμονίαν, οἰκτείρω τέ σε, καὶ ἀποδίδωμι ἤδη γυναῖκά τε ἔχειν, ἣν εἶχες, καὶ τὰς θυγατέρας, (ἀκούω γάρ σοι εἶναι) καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς θεράποντας, καὶ τράπεζαν σὺν οἷα περ ἐζῆτε· μάχας δέ σοι καὶ πολέμους ἀφαιρῶ. Μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ ἐμοὶ ἔτι βουλεύου ἀποκρίνασθαι περὶ τῆς ἐμῆς εὐδαιμονίας· ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέγω, ἢν ταῦτά μοι ποιήσῃς ἃ σὺ λέγεις, ὅτι ἥδε ἄλλοι τε μακαριωτάτην ἐνόμιζον εἶναι βιοτὴν, καὶ ἐγὼ συνεγίνωσκον αὐτοῖς, ταύτην καὶ ἐγὼ νῦν ἔχων διάξω. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Τίς δὴ ὁ ἔχων ταύτην τὴν μακαρίαν βιοτήν; Ἡ ἐμὴ γυνὴ, εἶπεν, ὦ Κῦρε· ἐκείνη μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον μεμέληκε· φροντίδων δὲ ὅπως ταῦτα ἔσται, καὶ πολέμου καὶ μάχης ὑπὲρ μετὴν αὐτῇ. Οὕτω δὴ καὶ σὺ δοκεῖς ἐμὲ καταπαύζειν, ὥσπερ ἐγὼ ἂν ἐφίλων μάλις ἀνθρώπων·

ὥστε τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλα μοι δοκῶ χαριστήρια ὀφειλήσειν. Ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος τὰς λόγους αὐτοῦ, ἐθαύμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν· ἤγειρε δὲ τοὐλοιπὸν ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο. εἴτ' ἄρα καὶ χρήσιμόν τι νομίζων αὐτὸν εἶναι, εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον ὕτως ἡγούμενος. Καὶ τότε μὲν ὕτως ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος, τοὺς μὲν αὐτῶν ἔταξε τοὺς θησαυροὺς παραλαμβάνειν, τοὺς δ' ἐκέλευσεν, ὁπόσα παραδοίη Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν ὁποῖα ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, ἔπειτα τὰ ἄλλα χρήματα παραδεχομένους, ἐν ζυγάστροις στήσαντας ἐφ' ἁμαξῶν ἐπισκευάσαι, καὶ διαλαχόντας τὰς ἁμάξας κομίζειν ὅποιπερ ἂν αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα ὅποι καιρὸς εἴη, διαλαμβάνοιεν ἕκαστοι τὰ ἄξια. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν.

Ὁ δὲ Κῦρος καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρετῶν, Εἶπατέ μοι, ἔφη, ἐώ-

ρακέ τις ὑμῶν Ἀβραδάτην; θαυμάζω γάρ, ἔφη, ὅτι πρόσθεν θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς, νῦν οὐδαμοῦ φαίνεται. Τῶν οὖν ὑπηρετῶν τις ἀπεκρίνατο ὅτι, ὦ δέσποτα, οὐ ζῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐμβαλὼν τὸ ἅρμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους· οἱ δ' ἄλλοι, πλὴν τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, ἐξέκλιναν, ὡς φασιν, ἐπεὶ τὸ σῖφος εἶδον τὸ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ νῦν γε, ἔφη, λέγεται αὐτοῦ ἡ γυνὴ, ἀνελομένη τὸν νεκρὸν, καὶ ἐνθεμένη εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, ἐν ᾗ περ αὐτὴ ὀχεῖτο, προσκεκομικέναι αὐτὸν ἐνθάδε πη πρὸς τὸν Πακτωλὸν ποταμόν. Καὶ τοὺς μὲν εὐνούχους καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ ὀρύττειν φασὶν ἐπὶ λόφου τινὸς θήκην τῷ τελευτήσαντι· τὴν δὲ γυναῖκα λέγουσιν ὡς κάθηται χαμαὶ, κεκοσμηκυῖα οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔχουσα ἐπὶ τοῖς γόνασι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐπαίσατο ἄρα τὸν μηρὸν, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, λαβὼν χιλίους ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος.

Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν ὅ, τι δύναιντο λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ ἀγαθῷ τετελευτηκότι, μεταδιώκειν· καὶ ὅσις εἶχε τὰς ἑπομένας ἀγέλας καὶ βῶς καὶ ἵππους, εἶπε τούτῳ καὶ ἄλλα πρόβατα πολλὰ ἐλαύνειν ὅποι ἂν αὐτὸν πυνθάνηται ὄντα, ὡς ἐπισφαγείη τῷ Ἀβραδάτῃ.

Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὴν γυναῖκα χαμαὶ καθημένην καὶ τὸν νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ εἶπε, Φεῦ ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχή, οἴχῃ δὴ ἀπολιπὼν ἡμᾶς· καὶ ἅμα ἐδεξιοῦτο αὐτὸν, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ νεκροῦ ἐπηκολούθησεν· ἀποκέκοπτο γὰρ κοπίδι ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ δὲ, ἰδὼν, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἤλγησε· καὶ ἡ γυνὴ δὲ ἀνωδύρατο, καὶ δεξαμένη δὴ παρὰ τοῦ Κύρου ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα, καὶ πάλιν ὡς οἷόν τ' ἦν προσήρμοσε· καὶ εἶπε, Καὶ τἄλλα τοι, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχει. Ἀλλὰ τί δεῖ σε ὁρᾶν; Καὶ ταῦτ' ἔφη, οἶδ' ὅτι δι'

ἐμὲ οὐχ ἥκιστα ἔπαθεν, ἴσως δὲ καὶ διὰ σέ, ὦ Κῦρε, οὐδὲν ἧττον. Ἐγώ τε γὰρ ἡμέρᾳ πολλὰ διεκελευόμην αὐτῷ οὕτω ποιεῖν, ὅπως σοι φίλος ἄξιος λόγου φανείη· αὐτός τε οἶδ' ὅτι οὗτος οὐ τοῦτο ἐνενόει ὅ, τι πείσοιτο, ἀλλὰ τί ἄν σοι ποιήσας χαρίσαιτο. Καὶ γὰρ οὖν, ἔφη, αὐτὸς μὲν ἀμέμπτως τετελεύτηκεν, ἐγὼ δ' ἡ παρακελευομένη, ζῶσα παρακάθημαι. Καὶ ὁ Κῦρος χρόνον μέν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν, ἔπειτα δὲ ἔφθεγξατο, Ἀλλ' οὗτος μὲν δή, ὦ γύναι, ἔχει τὸ κάλλιστον τέλος· νικῶν γὰρ τετελεύτηκε· σὺ δὲ λαβοῦσα τοῖσδε ἐπικόσμει αὐτὸν τοῖς παρ' ἐμοῦ· (παρῆν δὲ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας πολὺν καὶ καλὸν κόσμον φέροντες) ἔπειτα δ' ἔφη, Ἴσθι ὅτι οὐδὲ τἆλλα ἄτιμος ἔσται, ἀλλὰ καὶ τὸ μνῆμα πολλοὶ χώσουσιν ἀξίως ὑμῶν, καὶ ἐπισφαγήσεται αὐτῷ ὅσα εἰκὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ. Καὶ σὺ δὲ, ἔφη, οὐκ ἔρημος ἔσῃ, ἀλλ' ἐγώ σε καὶ σωφροσύνης ἕνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ τἆλ-

λα τιμήσω, ἢ συσήσω ὅσις ἀποκόμιεῖ σε ὅποι ἂν αὐτὴ ἐθέλῃς· μόνον, ἔφη, δήλωσον πρὸς ὁντινα χρήζεις κομισθῆναι. Καὶ ἡ Πάνθεια εἶπεν, Ἀλλ' θαῤῥεῖ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὑ μή σε κρύψω πρὸς ὁντινα βάλομαι ἀφικέσθαι.

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει, καλοκτείρων τήν τε γυναῖκα, οἵα ἀνδρὸς ςερῆτο, ἢ τὸν ἄνδρα, οἵαν γυναῖκα καλαλιπὼν ὑκέτ' ὄψοιτο. Ἡ δὲ γυνὴ τὺς μὲν εὐνύχυς ἐκέλευσεν ἀποςῆναι· (ἕως ἄν, ἔφη, τόνδε ἐγὼ ὀδύρωμαι ὡς βάλομαι) τῇ δὲ τροφῷ εἶπε παραμένειν, ἢ ἐπέταξεν αὐτῇ, ἐπειδὰν ἀποθάνῃ, περικαλύψαι αὐτήν τε ἢ τὸν ἄνδρα ἐν ἑνὶ ἱματίῳ. Ἡ δὲ τροφὸς πολλὰ ἱκετεύσα μὴ ποιεῖν τῦτο, ἐπεὶ ὐδὲν ἤνυε, ἢ χαλεπαίνυσαν ἐῶρα, ἐκάθητο κλαίουσα. Ἡ δὲ ἀκινάκην πάλαι παρεσκευασμένη, σφάττει ἑαυτὴν, καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ ςέρνα τῦ ἀνδρὸς τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπέθνησκεν. Ἡ δὲ τρο-

φὸς ἀνωλοφύρατό τε καὶ περιεκάλυπτεν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνθεια ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἤσθετο τὸ ἔργον τῆς γυναικὸς, ἐκπλαγεὶς, ἴεται εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι. Οἱ δὲ εὐνοῦχοι, ἰδόντες τὸ γεγενημένον, τρεῖς ὄντες, σπασάμενοι καὶ κεῖνοι τὰς ἀκινάκας, ἀποσφάττονται, οὕπερ ἔταξεν αὐτοὺς ἑστηκότες. Καὶ νῦν τὸ μνῆμα μέχρι τοῦ νῦν τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι λέγεται· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἄνω στήλῃ, τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐπιγεγράφθαι φασὶ τὰ ὀνόματα, Σύρια γράμματα· κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λέγουσι στήλας, καὶ ἐπιγεγράφθαι, ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐπλησίασε τῷ πάθει, ἀγαθεὶς τε τὴν γυναῖκα καὶ κατολοφυράμενος ἀπῆει· καὶ τούτων μὲν ἦ εἰκὸς ἐπεμελήθη, ὡς τύχοιεν πάντων τῶν καλῶν, καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμέγεθες ἐχώσθη, ὥς φασιν.

Ἐκ δὲ τούτου στασιάζοντες οἱ Κᾶρες καὶ πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἅτε τὰς οἰκή-

σεις ἔχοντες ἐν ἐχυροῖς χωρίοις, ἑκάτεροι ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ Κῦρος αὐτὸς μὲν ὢν ἐν Σάρδεσι μηχανὰς ἐποιεῖτο καὶ χριός, ὡς τῶν μὴ πειθομένων ἐρείψων τὰ τείχη· Ἀδύσιον δὲ ἄνδρα Πέρσην, καὶ τἄλλα οὐκ ἄφρονα ὐδ' ἀπόλεμον, καὶ πάνυ δὴ εὔχαριν, πέμπει ἐπὶ τὴν Καρίαν, στράτευμα δούς· καὶ Κίλικες δὲ καὶ Κύπριοι πάνυ προθύμως αὐτῷ συνεστράτευσαν. Ὧν ἕνεκα ὐδ' ἔπεμπε πώποτε Πέρσην σατράπην οὔτε Κιλίκων οὔτε Κυπρίων, ἀλλ' ἦρκουν αὐτῷ ἀεὶ οἱ ἐπιχώριοι βασιλεύοντες· δασμὸν μέντοι ἐλάμβανε, καὶ στρατείας, ὁπότε δέοιτο, ἐπήγγελλεν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἀδύσιος ἄγων τὸ στράτευμα ἐπὶ τὴν Καρίαν ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, ἕτοιμοι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη, ἐπὶ κακῷ τῶν ἀντιστασιαζόντων. Ὁ δὲ Ἀδύσιος πρὸς ἀμφοτέρους ταυτὰ ἐποίει· δικαιότερά τε ἔφη λέγειν τούτους ὁποτέροις διαλέγοιτο, λαθεῖν

τε ἔφη δεῖν τὰς ἐναντίας φίλας σφᾶς γενομένας, ὡς δὴ ὅτω μᾶλλον ἐπιπεσὼν ἀπαρασκεύοις τοῖς ἐναντίοις. Μετὰ δ' ἦξιον γενέσθαι, καὶ τὰς μὲν Κᾶρας ὁμόσαι ἀδόλως τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου καὶ Περσῶν· αὐτὸς δὲ ὀμόσαι θέλειν ἀδόλως ἰέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέροις λάθρα ἑκατέρων νύκτα συνέθετο τὴν αὐτὴν, καὶ ἐν ταύτῃ εἰσήλατο εἰς τὰ τείχη, καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς τὸ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἑκατέρων τοὺς ἐπικαιρίους. Οἱ δὲ, ἰδόντες ἀλλήλους, ἠχθέσθησαν, νομίζοντες ἐξηπατῆσθαι ἀμφότεροι. Ὁ μὲν οὖν Ἀβραδάτας ἔλεξε τοιάδε, Ἐγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὤμοσα ἀδόλως εἰσιέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. Εἴπερ οὖν ἀπολῶ ὁποτέρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσεληλυθέναι Καρῶν· ἢν δὲ εἰρήνην ὑμῖν

ποιήσω καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι ἀμφοτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. Νῦν δὲ χρὴ ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπιμίγνυσθαί τε ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαί τε τὴν γῆν ἀδεῶς, διδόναι τε τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων· ἢν δὲ παρὰ ταῦτα ἀδικεῖν τὶς ἐπιχειρῇ, τούτοις Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. Ἐκ τούτου πύλαι μὲν ἀνεῳγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεσταὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πορευομένων παρ' ἀλλήλους, μεστοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργαζομένων· ἑορτὰς δὲ κοινῇ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσύνης πάντα πλέα ἦν. Ἐν δὲ τούτῳ ἦκον οἱ παρὰ Κύρου, ἐρωτῶντες εἴ τι στρατιᾶς προσδέοιτο ἢ μηχανημάτων· ὁ δὲ Ἀβροκόμας ἀπεκρίνατο ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἔχει ἀλλαχόσε χρῆσθαι στρατιᾷ· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀπῆγε τὸ στράτευμα, φρουροὺς ἐν ταῖς ἄκραις καταλιπών. Οἱ δὲ Κᾶρες ἱκέτευον μένειν αὐτόν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἤθελεν, ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κῦρον,

δεόμενοι πέμψαι Αδούσιον σφίσι σατράπην.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπεσάλκει Ὑστάσπην, στράτευμα ἄγοντα ἐπὶ Φρυγίαν τὴν περὶ Ἑλλήσποντον. Ἐπεὶ δ' ἦκεν ὁ Αδούσιος, μετάγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν ἦπερ ὁ Ὑστάσπης προώχετο, ὅπως μᾶλλον πείθοιντο τῷ Ὑστάσπῃ, ἀκούσαντες ἄλλο στράτευμα προσιόν. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκοῦντες, πολλὰ δόντες δῶρα, διεπράξαντο ὥστε εἰς μὲν τὰ τείχη βαρβάρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ ἀποφέρειν, καὶ στρατεύειν ὅπη Κῦρος ἐπαγγέλλοι. Ὁ δὲ τῶν Φρυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν ὡς καθέξων τὰ ἐρυμνὰ καὶ οὐ πεισόμενος, καὶ παρήγγελλεν οὕτως· ἐπεὶ δὲ ἀφίσαντο αὐτοῦ οἱ ὕπαρχοι, καὶ ἔρημος ἐγίγνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἦλθεν Ὑστάσπᾳ, ἐπὶ τῇ Κύρου δίκῃ. Καὶ ὁ Ὑστάσπας καταλιπὼν ἐν ταῖς ἄκραις ἰσχυρὰς Περσῶν φυλακάς, ἀπῄει ἄγων σὺν τοῖς ἑαυ-

τοῦ καὶ Φρυγῶν πολλοὺς ἱππέας καὶ πελταστάς. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστελλε Ἀβραδάτᾳ, συμμίξαντα πρὸς Ὑστάσπην, τοὺς μὲν ἐλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα, σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν· τοὺς δ' ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν, τούτων ἀφελομένους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας ἔχοντας πάντας κελεύειν ἕπεσθαι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν.

Κῦρος δὲ ὡρμᾶτο ἐκ Σάρδεων, φρουρὰν μὲν πεζὴν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἔχων, ἄγων δὲ πολλὰς ἁμάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. Ἦκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος γεγραμμένα ἔχων ἀκριβῶς ὅσα ἐν ἑκάστῃ ἦν τῇ ἁμάξῃ· καὶ διδοὺς τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα, εἶπε, Ταῦτα, ἔφη, ἔχων, ὦ Κῦρε, εἴσῃ τόν τε ὀρθῶς ἀποδιδόντα ἃ ἄγει, καὶ τὸν μή. Καὶ ὁ Κῦρος ἔλεξεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς, ὦ Κροῖσε, προνοῶν· ἔμοιγε μέντοι ἄξιοι εἰσὶν ὥστε ἤν τι καὶ κλέψωσι, τὰ

ἑαυτῶν κλέψονται. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδεῖεν τῶν ἐπιτρόπων οἵ τε σῶα αὐτοῖς ἀποδιδοῖεν, οἵ τε μή. Ἦγε δὲ καὶ Λυδῶν ὅς μὲν ἑώρα καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ ἅρμασι, καὶ πάντα πειρωμένους ποιεῖν ὅ, τι ᾤοντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, τούτους μὲν σὺν τοῖς ὅπλοις· ὅς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομένους, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε· σφενδόνας δὲ καὶ τούτους ἠνάγκασεν ἔχοντας ἕπεσθαι. Καὶ πάντας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γενομένων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε μελετᾶν, νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον δουλικώτερον εἶναι· σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ δυνάμει μάλα ἐστὶν ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελοῦσι σφενδονῆται παρόντες· αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οὐδ' ἂν οἱ πάντες σφενδονῆται μένειαν πάνυ ὀλίγους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχοις.

Προϊὼν δὲ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος, κατεστρέψατο μὲν Φρύγας τοὺς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ Καππαδόκας, ὑποχειρίους δὲ ἐποιήσατο Ἀραβίους· ἐξώπλισε δὲ ἀπὸ πάντων τούτων Περσῶν μὲν ἱππέας ὑ μεῖον ἢ τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἵππους τῶν αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις διέδωκε· καὶ πρὸς Βαβυλῶνα ἀφίκετο παμπόλλους μὲν ἱππέας ἄγων, παμπόλλους δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστὰς, σφενδονήτας δὲ ἀναρίθμους. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κῦρος, περιέστησε μὲν πᾶν τὸ στράτευμα περὶ τὴν πόλιν, ἔπειτα αὐτὸς περιήλαυνε τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικαιρίοις τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ κατεθεάσατο τὰ τείχη, ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δέ τις αὐτόμολος εἶπεν ὅτι ἐπιτίθεσθαι μέλλοιεν αὐτῷ, ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα· καταθεωμένοις γάρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἀ-

θενὴς ἐδόκει εἶναι ἡ φάλαγξ. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἦν οὕτως ἔχειν· περὶ γὰρ πολὺ τεῖχος κυκλουμένους ἀνάγκη ἦν ἐπ' ὀλίγον τὸ βάθος γενέσθαι τὴν φάλαγγα. Ἀκούσας οὖν ὁ Κῦρος ταῦτα, στὰς κατὰ μέσον τῆς αὑτοῦ στρατιᾶς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, παρήγγειλεν, ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἑκατέρωθεν τοὺς ὁπλίτας ἀναπίμπλασθαι τὴν φάλαγγα ἀπιέναι παρὰ τὸ ἔσχατον τοῦ στρατεύματος, ἕως γένοιτο ἑκατέρωθεν τὸ ἄκρον καθ' ἑαυτὸν καὶ κατὰ τὸ μέσον. Οὕτως οὖν ποιούντων, οἵ τε μένοντες εὐθὺς θαῤῥαλεώτεροι ἐγίγνοντο, ἐπὶ διπλάσιον τὸ βάθος γιγνόμενοι· οἵ τ' ἀπιόντες, ὡσαύτως θαῤῥαλεώτεροι· εὐθὺς γὰρ οἱ μένοντες αὐτῶν, πρὸς τοῖς πολεμίοις ἐγίγνοντο. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἑκατέρωθεν συνῆψαν τὰ ἄκρα, ἔσησαν ἰσχυρότεροι γεγενημένοι, οἵ τε ἀπεληλυθότες, διὰ τοὺς ἔμπροσθεν, οἵ τ' ἔμπροσθεν, διὰ τοὺς ὄπισθεν προσγεγενημένους. Ἀναπλησθείσης δ' οὕτω τῆς

φάλαγγος, ἀνάγκη τὺς πρώτους ἀρίςους εἶναι καὶ τὺς τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τὺς κακίςους τετάχθαι· ἡ δ' ὕτως ἔχουσα τάξις, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὖ παρεσκευάσθαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ φεύγειν. Καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ καὶ οἱ γυμνῆται οἱ ἀπὸ τῶν κεράτων, αἰεὶ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο τοῦ ἄρχοντος τοσούτῳ ὅσῳ ἡ φάλαγξ βαθυτέρα ἐγίγνετο ἀναδιπλουμένη. Ἐπεὶ δὲ ὕτω συνεσπειράθησαν, ἀπῆσαν, ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπὶ πόδα· ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ςραφέντες, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγα βήματα προϊόντες μετεβάλλοντο ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ ἵςαντο πρὸς τὸ τεῖχος βλέποντες· ὅσῳ δὲ προςωτέρω ἐγίγνοντο, τοσῷδε μανώτερον μετεβάλλοντο. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκουν εἶναι, ξυνεῖρον ἀπιόντες ἐς τε ἐπὶ ταῖς σκηναῖς ἐγένοντο.

Ἐπεὶ δὲ κατεςρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τὺς ἐπικαιρίους, καὶ ἔλε-

ξεν, Ανδρες σύμμαχοι, τεθεάμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ, ὅπως μὲν ἄν τις τείχη οὕτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ προσμαχόμενος ἕλοι, οὐκ ἐνορᾶν μοι δοκῶ· ὅσῳ δὲ πλέονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, ἐπείπερ καὶ μάχονται ἐξιόντες, τοσούτῳ ἄν θᾶττον λιμῷ αὐτοὺς ἡγοῦμαι ἁλῶναι. Εἰ μή τινα ἕν ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τούτῳ πολιορκητέους φημὶ εἶναι τοὺς ἄνδρας. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, Ὁ δὲ πολαμὸς, ἔφη, οὗτος καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως ῥεῖ, πλάτος ἔχων πλεῖον ἢ ἐπὶ δύο στάδια; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ βάθος γε ὡς καὶ ἄν δύο ἄνδρες, ὁ ἕτερος ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἑστηκὼς, τοῦ ὕδατος ὑπερέχοιεν· ὥστε τῷ ποταμῷ ἔτι ἰσχυροτέρα ἐστὶν ἡ πόλις ἢ τοῖς τείχεσι. Καὶ ὁ Κῦρος, Ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐῶμεν ὅσα κρείττω ἐστὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένους δὲ χρὴ ὡς τάχιστα τὸ μέρος ἕκαστον ἡμῶν, ὀρύττειν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ

βαθυλάτην, ὥπως ὁτιελαχίςων ἡμιν τῶν φυλάκων δέοι. Οὕτω δὴ κύκλῳ διαμέλρήσας περὶ τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύρσεσι μεγάλαις ἀπὸ τῦ ποταμῦ, ὤρυσεν ἔνθεν κὴ ἔνθεν τῦ τείχους τάφρον ὑπερμεγέθη, κὴ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτύς. Καὶ πρῶτον μὲν πύργυς ἐπὶ τῷ ποταμῷ ᾠκοδόμει, φοίνιξι θεμελιώσας οὐ μεῖον ἢ πλεθριαίοις· (εἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες ἢ τοσῦτοι τὸ μῆκος πεφυκότες· κὴ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρυς ἄνω κυρτῦνται, ὥςπερ οἱ ὄνοι οἱ καινθήλιοι) τύτους δ' ὑπετίθει τύτυ ἕνεκα, ὅπως ὁτιμάλιςα ἐοίκοι πολιορκήσειν παρασκευαζομένῳ, ὡς εἰ κὴ διαφύγοι ὁ ποταμὸς εἰς τὴν τάφρον, μὴ ἀνέλοι τὺς πύργυς. Ανίςη δὲ κὴ ἄλλυς πολλὺς πύργυς ἐπὶ τῆς ἀμβολάδος γῆς, ὅπως ὁτιπλεῖςα φυλακτήρια εἴη. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίυν· οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὡς ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια πλέον ἢ εἴκοσιν ἐτῶν.

Ακούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, τὸ στράτευμα κατένειμε εἰς δώδεκα μέρη, ὡς μῆνα τῷ ἐνιαυτῷ ἕκαστον τὸ μέρος φυλάξον. Οἱ δ' αὖ Βαβυλώνιοι, ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ ἔτι μᾶλλον καὶ ἐγέλων, ἐννοούμενοι εἰ σφᾶς Φρύγες καὶ Λύκιοι καὶ Ἀράβιοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, ὃς σφίσιν ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστέρους εἶναι ἢ Πέρσαις. Καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὀρωρυγμέναι ἦσαν.

Ὁ δὲ Κῦρος, ἐπειδὴ ἑορτὴν τοιαύτην ἐν Βαβυλῶνι ἤκουσεν εἶναι, ἐν ᾗ πάντες Βαβυλώνιοι ὅλην τὴν νύκτα πίνουσι καὶ κωμάζουσιν ἐν ταύτῃ, ἐπειδὴ τάχιστα συνεσκότασε, λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀνεῴμωσε τὰς τάφρους τὰς πρὸς τὸν ποταμόν. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί· ἡ δὲ διὰ τῆς πόλεως τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγίγνετο. Ὡς δὲ τὸ τοῦ ποταμοῦ οὕτως ἐπορσύνετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος Πέρσαις χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ

ἱππέων, εἰς δύο ἄγοντας τὴν χιλιοστύν παρεῖναι πρὸς αὐτὸν, τὺς δ' ἄλλυς συμμάχους κατ' ὐρὰν τύτων ἕπεσθαι, ἥπερ πρόσθεν τεταγμένους. Οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ, καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τῦ ποταμῦ τὺς ὑπηρέτας καὶ πεζὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ἔδαφος τῦ ποταμῦ. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐνταῦθα δὴ συγκαλέσας τὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε τοιάδε·

"Ανδρες φίλοι, ὁ μὲν ποταμὸς ἡμῖν
"παρακεχώρηκε τῆς εἰς τὴν πόλιν ὁδῦ·
"ἡμεῖς δὲ θαῤῥῦντες εἰσίωμεν εἴσω, ἐν-
"νούμενοι ὅτι οὗτοι ἐφ' οὓς νῦν πορευσό-
"μεθα, ἐκεῖνοί εἰσιν ὓς ἡμεῖς καὶ συμμά-
"χυς πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐγρηγο-
"ρότας ἅπαντας καὶ νήφοντας, καὶ ἐξω-
"πλισμένυς καὶ συντεταγμένυς ἐνικῶμεν·
"νῦν δ' ἐπ' αὐτοὺς ἴωμεν ἐν ᾧ πολλοὶ
"μὲν αὐτῶν καθεύδυσι, πολλοὶ δ' αὖ-

" τῶν μεθύουσι, πάντες δὲ ἀσύνταχτοί
" εἰσιν· ὅταν δὲ κ) αἴσθωνται ἡμᾶς ἔνδον
" ὄντας, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν ἀ-
" χρεῖοι ἔσονται, ὑπὸ τῦ ἐκπεπλῆχθαι.
" Εἰ δέ τις τῦτο ἐννοεῖται, ὃ δὴ λέγε-
" ται φοβερὸν εἶναι τοῖς εἰς πόλιν εἰσιῦσι,
" μὴ ἐπὶ τὰ τέγη ἀναβάντες βάλωσιν
" ἔνθεν κ) ἔνθεν, τῦτο μάλιστα θαῤῥεῖτε·
" ἢν γὰρ ἀναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας,
" ἕξομεν σύμμαχον θεὸν Ηφαιστον. Εὔ-
" φλεκτα δὲ τὰ πρόθυρα αὐτῶν, φοίνι-
" κος μὲν αἱ θύραι πεποιημέναι, ἀσφάλ-
" τῳ δὲ ὑπεκκαύματι κεχρισμέναι. Ἡ-
" μεῖς δ' αὖ πολλὴν δᾷδα ἕξομεν, ἣ τα-
" χὺ πολὺ πῦρ τέξεται, πολλὴν δὲ πίτ-
" ταν κ) σύπτειον, ἃ ταχὺ παρακαλεῖ
" πολλὴν φλόγα· ὥστε ἀνάγκην εἶναι ἢ
" φεύγειν ταχὺ τὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ
" ταχὺ κατακεκαῦσθαι. Αλλ' ἄγετε,
" λαμβάνετε ὅπλα· ἡγήσομαι δὲ ἐγὼ
" σὺν τοῖς θεοῖς. Ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γα-

"δάτα καὶ Γωβρύα, δείκνυτε τὰς ὁδούς·
"ἴσε γὰρ· ὅταν δὲ ἐντὸς γενώμεθα, τὴν
"ταχίστην ἄγετε ἐπὶ τὰ βασίλεια."
Καὶ μήν, ἔφασαν οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν,
οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ εἶεν ἄκλειστοι
αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλέως· ἐν κώμῳ γὰρ
δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῇδε τῇ νυκτί.
Φυλακὴ μέντοι πρὸ τῶν πυλῶν ἐντευξόμεθα· ἔστι γὰρ αἰεὶ τεταγμένη. Οὐκ ἂν
ἀμελεῖν δέοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἰέναι,
ἵνα ἀπαρασκεύους ὡς μάλιστα λάβωμεν τοὺς
ἄνδρας.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐρρήθη, ἐπορεύοντο·
τῶν δὲ ἀπαντώντων οἱ μὲν ἀπέθνησκον
παιόμενοι, οἱ δ' ἔφευγον πάλιν εἴσω, οἱ δ'
ἐβόων. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνεβόων αὐτοῖς, ὡς κωμασταὶ ὄντες καὶ αὐτοὶ·
καὶ ἰόντες ἢ ἐδύναντο ὡς τάχιστα ἐπὶ τοῖς
βασιλείοις ἐγένοντο. Καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ
Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ τεταγμένοι κεκλεισμένας εὗρίσκουσι τὰς πύλας τοῦ βασιλέως·

οἱ δ' ἐπὶ τὰς φύλακας ταχθέντες ἐπεισ-
πίπτουσιν αὐτοῖς πίνουσι πρὸς φῶς πολὺ,
καὶ εὐθὺς ὡς πολέμιοι ἐχρῶντο αὐτοῖς. Ὡς
δὲ κραυγὴ καὶ κτύπος ἐγίγνετο, αἰσθόμενοι
οἱ ἔνδον τῷ θορύβῳ, κελεύσαντος τοῦ βασι-
λέως σκέψασθαι τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἐκ-
θέουσί τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας. Οἱ δ'
ἀμφὶ τὸν Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας
χαλώσας, εἰσπίπτουσι, καὶ τοῖς πάλιν φεύ-
γουσιν εἴσω ἑφεπόμενοι, καὶ παίοντες ἀφι-
κνοῦνται πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἤδη ἑστηκότα
αὐτὸν καὶ ἐσπασμένον ὃν εἶχεν ἀκινάκην
εὑρίσκουσι. Καὶ τοῦτον μὲν οἱ σὺν Γα-
δάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχειρώσαντο· καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν, προ-
σβαλλόμενός τι, ὁ δὲ, φεύγων, ὁ δέ γε, καὶ
ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύνατο. Ὁ δὲ Κῦρος
διέπεμπε τὰς τῶν ἱππέων τάξεις κατὰ
τὰς ὁδούς· καὶ προεῖπεν, ὃς μὲν ἔξω λαμ-
βάνοιεν καταχαίνειν, τοὺς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις
κηρύττειν τοὺς Συρίστὶ ἐπισταμένους ἔνδον

μένειν· εἰ δέ τις ἔξω λήφθείη, ὅτι θανατώσοιλο. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίων.

Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἦκον· καὶ θεὼς μὲν πρῶτον προσεκύνων ὅτι τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ Κύρῳ κατεφίλουν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, πολλὰ δακρύοντες ἅμα χαρᾷ καὶ εὐφραινόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἤδοιλο οἱ τὰς ἄκρας ἔχοντες ἐαλωκυῖάν τε τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασι καὶ τὰς ἄκρας. Ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄκρας εὐθὺς παρελάμβανε, καὶ φρουράρχας τε καὶ φρουρὰς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε· τὰς δὲ τεθνηκότας θάπλειν ἀφῆκε τοῖς προσήκουσι· τὰς δὲ κήρυκας κηρύπλειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν πάντας τὰ ὅπλα Βαβυλωνίους· ὅπου δὲ ληφθήσοιτο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευον ὡς πάντες οἱ ἔνδον ἀποθανοῦνται. Οἱ μὲν δὴ ἀπέφερον· ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς ἄκρας κατέθετο, ὡς εἴη ἕτοιμα εἴ τι ποτὲ δέοι χρῆσθαι. Ἐπεὶ δὲ

ταῦτ' ἐπέπρακτο, πρῶτον μὲν τὺς μάγυς καλέσας, ὡς δορυαλώτυ τῆς πόλεως οὔσης, ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς καὶ τεμένη ἐκέλευσεν ἐξελεῖν· ἐκ τύτυ δὲ καὶ οἰκίας διεδίδου καὶ ἀρχεῖα τύτοις, ὅς περ κοινωνὺς ἐνόμιζε τῶν καταπεπραγμένων· ὕτω διένειμεν, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. Εἴ δέ τις οἴοιτο μεῖον ἔχειν, διδάσκειν προσιόντα ἐκέλευε. Προεῖπε δὲ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τὺς δασμὺς ἀποφέρειν, καὶ θεραπεύειν τύτους οἷς ἕκαστοι αὐτῶν ἐδόθησαν· Πέρσας δὲ καὶ τὺς κοινωνῦντας, καὶ τῶν συμμάχων ὅσοι μένειν ἠροῦντο παρ' αὐτῷ, ὡς δεσπότας ὧν ἔλαβον προηγόρευε διαλέγεσθαι.

Ἐκ δὲ τύτυ ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη κατασκευάσασθαι καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἠγεῖτο πρέπειν, ἔδοξεν αὐτῷ τῦτο σὺν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, ὡς ὀτιήκιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς φανείη. Ὧδε ἂν ἐμηχανᾶτο τῦτο· ἅμα τῇ ἡμέ-

ρα ϛὰς ὅπῳ ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι, προσεδέχετο τὸν βυλόμενον λέγειν τὶ, καὶ ἀποκρινόμενος ἀπέπεμπεν. Οἱ δ' ἄνθρωποι, ὡς ἔγνωσαν ὅτι προσδέχοιτο, ἦκον ἀμήχανοι τὸ πλῆθος· καὶ ὠθυμένων περὶ τῦ προσελθεῖν, μηχανή τε πολλὴ καὶ μάχη ἦν. Οἱ δὲ ὑπηρέται ὡς ἠδύναντο διακρίναντες, προσίεσαν. Ὁπότε δέ τις καὶ τῶν φίλων διωσάμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προτείνων ὁ Κῦρος τὴν χεῖρα προσήγετο αὐτὸν, καὶ οὕτως ἔλεγεν, Ανδρες φίλοι, περιμένετε ἕως τὸν ὄχλον διωσώμεθα· ἔπειτα δὲ καθ' ἡσυχίαν συγγενησόμεθα. Οἱ μὲν δὴ φίλοι περιέμενον, ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ πλείων ἐπέῤῥει, ἕως παρέφθασεν ἑσπέρα γενομένη πρὶν τοῖς φίλοις αὐτὸν χολάσαι καὶ συγγενέσθαι. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Αρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς διαλυθῆναι· αὔριον δὲ πρωὶ ἔλθετε· καὶ γὰρ ἐγὼ βύλομαι ὑμῖν τὶ διαλεχθῆναι. Ακούσαντες ταῦτα οἱ φίλοι,

ἄσμενοι ᾤχοντο ἀποθέοντες, δίκην δεδωκότες ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον· ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλεῖον πλῆθος περιεῖστήκει βουλομένων προσιέναι, καὶ πολὺ πρότερον ἢ οἱ φίλοι παρῆσαν. Ὁ οὖν Κῦρος περιστησάμενος τῶν ξυσφόρων Περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε μηδένα παριέναι ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε καὶ τῶν συμμάχων. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοί, ἔλεξεν ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιάδε· "Ανδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς "μὲν θεοῖς οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν μέμφασθαι, "τὸ μὴ οὐχὶ μέχρι τοῦδε πάντα ὅσα εὐ- "χόμεθα κατεπεπραχέναι· εἰ μέντοι "τοιοῦτον ἔστι τὸ μεγάλα πράττειν, ὥς- "τε μὴ οἷόν τε εἶναι μήτε ἀμφ' αὐτὸν "σχολὴν ἔχειν, μήτε μετὰ τῶν φίλων "εὐφραίνεσθαι, ἐγὼ μὲν χαίρειν ταύτην "τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. Ἐνενοήσατε

" γὰρ, ἔφη, οὐ χθὲς δήπου, ὅτι ἔωθεν ἀρ-
" ξάμενοι ἀκούειν τῶν προσιόντων, οὐκ ἐλή-
" ξαμεν πρόσθεν ἑσπέρας· καὶ νῦν ὁρᾶτε
" τούτους, οὐ ἄλλους πλείονας τῶν χθὲς
" παρόντων, ὡς πράγματα ἡμῖν παρέ-
" ξοντας. Εἴ τις οὖν τούτοις ὑφέξει ἑαυ-
" τὸν, λογίζομαι μικρὸν μέν τι ὑμῖν μέ-
" ρος ἐμοῦ μετεσόμενον, μικρὸν δέ τι ἐμοὶ
" ὑμῶν· ἐμαυτοῦ μέντοι σαφῶς οἶδ' ὅτι
" οὐδ' ὁτιοῦν μοι μετέσται. Ετι δ', ἔφη,
" καὶ ἄλλο ὁρῶ γελοῖον πρᾶγμα. Εγὼ
" γὰρ δήπου ὑμῖν μὲν ὥσπερ εἰκὸς διάκει-
" μαι· τούτων δὲ τῶν περιεσηκότων ἤ τι-
" να ἢ οὐδένα οἶδα, οὐ ὅτοι πάντες οὕτω
" παρεσκευασμένοι εἰσὶν, ὡς, ἢν νικῶσιν
" ὑμᾶς ὠθοῦντες, πρότερον ἃ βούλονται
" ὑμῶν παρ' ἐμοῦ διαπραξόμενοι. Εγὼ
" δὲ ἠξίουν τούτους, εἴ τις τι ἐμοῦ δέοιτο,
" θεραπεύειν ὑμᾶς τοὺς ἐμοὺς φίλους δεο-
" μένους προσαγωγῆς. Ισως ἂν οὖν εἴποι
" τις, τί δῆτα οὐχ ὅτως ἐξ ἀρχῆς πα-

" ρεσκευασάμην, ἀλλὰ παρεῖχον ἐν τῷ
" μέσῳ ἐμαυτόν. Ὅτι τὰ τῦ πολέμου
" τοιαῦτα ἐγίγνωσκον ὄντα, ὡς μὴ ὑσε-
" ρίζειν δέον τὸν ἄρχοντα μήτε τὸ εἰδέ-
" ναι ἃ δεῖ, μήτε τὸ πράτ]ειν ἃ ἂν καιρὸς ᾖ· τὺς δὲ σπανίως ἰδεῖν ςρατηγοὺς
" πολλὰ ἐνόμιζον ὧν δεῖ πραχθῆναι πα-
" ριέναι. Νῦν δ' ἐπειδὴ ὁ φιλοπονώτα-
" τος πόλεμος ἀναπέπαυται, δοκεῖ μοι
" καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ ἀναπαύσεώς τινος ἀ-
" ξιῦν τυγχάνειν. Ὡς ἔν ἐμῦ ἀποροῦν-
" τος, ὅ, τι ἂν τύχοιμι ποιῶν ὥστε κα-
" λῶς ἔχειν τά τε ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν
" ἄλλων ὧν ἡμᾶς δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, συμ-
" βκλευέτω τις ὅ, τι ὁρᾷ συμφορώτα]ον."

Κῦρος μὲν ὕτως εἶπεν· ἀνίς]αμαι δ' ἐπ' αὐτῷ Ἀρτάβαζος, ὁ συγγενὴς ποτε φήσας εἶναι, καὶ εἶπεν, Ἦ καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τῦ λόγυ. Ἐγὼ γάρ, ἔτι νέυ μὲν ὄντος σῦ πάνυ ἀρξάμενος ἐπεθύμουν φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε ὑ-

δὲν δεόμενον ἐμοῦ, κατώκνουν σοι προσιέναι. Ἐπεὶ δὲ ἔτυχές ποτε καὶ ἐμοῦ δεηθεὶς προθύμως ἐξαγγεῖλαι πρὸς Μήδους τὰ παρὰ Κυαξάρους, ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως σοι συλλάβοιμι, ὡς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην, καὶ ἐξέσοιτό μοι διαλέγεσθαί σοι ὁπόσον ἂν χρόνον βουλοίμην. Καὶ ἐκεῖνα μὲν δὴ ἐπράχθη, ὥστε σε ἐπαινεῖν. Μετὰ δὲ τοῦτο Ὑρκάνιοι μὲν πρῶτοι, φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ μάλα πεινῶσι συμμάχων· ὥστε μονονοὺχ ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιεφέρομεν αὐτοὺς ἀγαπῶντες. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπεὶ ἐάλω τὸ πολέμιον στρατόπεδον, οὐκ, οἶμαι, σχολή σοι ἦν ἀμφ' ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγώ σοι συνεγίνωσκον. Ἐκ δὲ τούτου Γωβρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ ἔχαιρον· καὶ αὖθις Γαδάτας· καὶ δὴ ἔργον σου ἦν μεταλαβεῖν. Ἐπεί γε μέντοι καὶ Σάκαι καὶ Καδούσιοι σύμμαχοι ἐγεγένηντο, θεραπεύειν εἰκότως ἔδει τούτους· καὶ γὰρ ἕτοι σε ἐθεράπευον. Ὡς δ' ἤλθομεν

πάλιν ἔνθεν ὡρμήθημεν, ὁρῶν σε ἀμφ' ἵππους ἔχοντα, ἀμφ' ἅρματα, ἀμφὶ μηχανάς, ἡγούμην, ἐπεὶ ἀπὸ τούτου σχολάσαις, τότε σὲ καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἕξειν σχολήν. Ὡς γε μέντοι ἦλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς συλλέγεσθαι, ἐγίγνωσκον ὅτι ταῦτα μέγιστα εἴη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς γένοιτο, εὖ ἤδη ἐδόκουν εἰδέναι ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία τῆς ἐμῆς καὶ τῆς σῆς συνουσίας. Καὶ νῦν δὴ νενικήκαμέν τε τὴν μεγάλην μάχην, καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσον ὑποχείριον ἔχομεν, καὶ Βαβυλῶνα ἡρήκαμεν, καὶ πάντας κατεγράμμεθα· καὶ μὰ τὸν Μίθρην ἐγώ τοι ἐχθὲς, εἰ μὴ πολλοῖς διεπύκλευσα, οὐκ ἄν σοι ἐδυνάμην προσελθεῖν. Ἐπεί γε μέντοι ἐδεξιώσω με, καὶ παρά σοι ἐκέλευσας μένειν, ἤδη περίβλεπτος ἦν, ὅτι μετὰ σοῦ ἄσιτος καὶ ἄποτος διημέρευον. Νῦν ἦν, εἰ μὲν ἔσαι πη ὅπως οἱ πλείστου ἄξιοι γεγενημένοι πλείονός σου μέρος μεθέξομεν· εἰ δὲ μὴ, πάλιν αὖ ἐγὼ ἐ-

θέλω παρὰ σοῦ ἐξαγγέλλειν ἀπιέναι πάντας ἀπὸ σοῦ πλὴν ἡμῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς φίλων. Ἐπὶ τούτῳ ἐγέλασε μὲν ὁ Κῦρος καὶ ἄλλοι πολλοί· Χρυσάντας δὲ ἀνέξη ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε·

"Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσθεν, ὦ Κῦρε,
"εἰκότως ἐν τῷ φανερῷ σαυτὸν παρεῖ-
"χες, διά τε αὐτὸς εἶπες, καὶ ὅτι οὐχ
"ἡμᾶς σοι μάλιστα ἦν θεραπευτέον. Ἡ-
"μεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα πα-
"ρῆμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἀναστᾶσθαι ἔδει
"ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ὁτιηδιοῦν συμ-
"πονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν.
"Νῦν δ' ἐπειδὴ οὐχ ὅτω τρόπου μόνον
"ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀναστᾶσθαι δύ-
"νασαι, ὡς καιρὸς εἴη, ἤδη καὶ οἰκίας σὲ
"τυχεῖν ἄξιον· ἢ τί ἀπολαύσαις ἂν
"τῆς ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος εἴης ἑστίας,
"ἣ ὅτε ὁσιώτερον χωρίον ἐν ἀνθρώποις,
"ὅτε ἥδιον, ὅτε οἰκειότερόν ἐστιν ὑδέ; Ε-
"πειτα δ', ἔφη, οὐκ ἂν οἴει καὶ ἡμᾶς αὖ-

"χύνεσθαι, εἰ σὲ μὲν ὁρῶμεν ἔξω καθε-
"ῤῥῦντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν, καὶ
"σοῦ δοκοίημεν πλεονεκτεῖν;" Ἐπεὶ δὲ
Χρυσάνθας ταῦτα ἔλεξε, συνηγόρευον αὐ-
τῷ κατὰ ταῦτα πολλοί. Ἐκ τούτου δὴ
εἰσέρχεται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰ ἐκ
Σάρδεων χρήματα ἐνταῦθ' οἱ ἄγοντες ἀ-
πέδοσαν. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος, πρῶ-
τον μὲν Ἑστίᾳ ἔθυσεν, ἔπειτα Διὶ βασι-
λεῖ, καὶ εἴ τινι ἄλλῳ θεῷ οἱ μάγοι ἐξηγοῦν-
το. Ποιήσας δὲ ταῦτα, τὰ ἄλλα ἤδη
ἤρχετο διοικεῖν.

Ἐννοῶν δὲ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὅτι ἐπι-
χειροίη μὲν ἄρχειν πολλῶν ἀνθρώπων,
παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει τῇ
μεγίστῃ τῶν φανερῶν, αὕτη δὲ ὕπως ἔχοι
αὐτῷ, ὡς ἂν πολεμιωτάτη γένοιτο ἀνδρὶ
πόλις· ταῦτα δὴ λογιζόμενος, φυλακῆς
περὶ τὸ σῶμα ἠγήσατο δεῖσθαι. Γνοὺς δ'
ὅτι ὑδαμοῦ ἄνθρωποι εὐχειρωτότεροί εἰ-
σιν ἢ ἐν σίτοις καὶ ποτοῖς καὶ λουτρῷ καὶ κοίτῃ

καὶ ὕπνῳ, ἐσκόπει τίνας ἂν ἐν τούτοις περὶ ἑαυτὸν πιστοτάτους ἔχοι. Ἐνόμισε δὲ μὴ ἂν γενέσθαι ποτὲ πιστὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἄλλον μᾶλλον φιλήσει τοῦ τῆς φυλακῆς δεομένου. Τοὺς μὲν οὖν ἔχοντας παῖδας ἢ γυναῖκας συναρμοζούσας, ἢ παιδικά, ἔγνω φύσει συνηναγκάσθαι ταῦτα μάλιστα φιλεῖν· τοὺς δὲ εὐνούχους ὁρῶν πάντων στερομένους, ἡγήσατο τούτους ἂν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι οἵτινες δύνανται πλουτίζειν μάλιστα αὐτούς, καὶ βοηθεῖν εἴ τι ἀδικοῖντο, καὶ τιμὰς περιάπτειν αὐτοῖς· τούτους δὲ εὐεργετοῦντα ὑπερβάλλειν αὐτὸν οὐδένα ἠγεῖτο δύνασθαι. Πρὸς δὲ τούτοις, ἄδοξοι ὄντες οἱ εὐνοῦχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ διὰ τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου προσδέονται· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἦν, ὅστις οὐκ ἂν ἀξιώσειεν εὐνούχου πλέον ἔχειν ἐν παντὶ, εἰ μή τι ἄλλο χρεῖττον ἀπείργοι· δεσπότην δὲ πιστὸν ὄντα οὐδὲν κωλύει πρωτεύειν καὶ τὸν εὐνοῦχον. Ὃ δ' ἂν μάλιστά τις οἰηθείη,

ἀνάλκιδας τὰς εὐνάχας γίγνεσθαι, οὐδὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. Ἐτεκμαίρετο δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι οἵ τε ὑβρισταὶ ἵπποι ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν δάκνειν καὶ ὑβρίζειν ἀποπαύονται, πολεμικοὶ δὲ οὐδὲν ἧττον γίγνονται· οἵ τε ταῦροι ἐκτεμνόμενοι, τοῦ μὲν μέγα φρονεῖν καὶ ἀπειθεῖν ὑφίενται, τοῦ δ' ἰσχύειν καὶ ἐργάζεσθαι οὐ σεριστονται· καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως, τοῦ μὲν ἀπολείπειν τοὺς δεσπότας ἀποπαύονται ἐκτεμνόμενοι, φυλάττειν δὲ καὶ εἰς θήραν οὐδὲν κακίους γίγνονται. Καὶ οἵ γε ἄνθρωποι ὡσαύτως ἡρεμέστεροι γίγνονται, σεριστόμενοι ταύτης τῆς ἐπιθυμίας, οὐ μέντοι ἀμελέστεροί γε τῶν προστασσομένων, οὐδ' ἧσσόν τι ἱππικοὶ, οὐδὲ ἧσσόν τι ἀκοντιστικοὶ, οὐδὲ ἧσσον φιλότιμοι. Κατάδηλοι δὲ γίγνονται καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς θήραις ὅτι ἔσωζον τὸ φιλόνεικον ἐν ταῖς ψυχαῖς. Τοῦ δὲ πιστοὶ εἶναι, ἐν τῇ φθορᾷ τῶν δεσποτῶν μάλιστα βάσανον ἐδίδοσαν· οὐδένες

γὰρ πιστότερα ἔργα ἐπεδείκνυντο ἐν ταῖς δεσποτικαῖς συμφοραῖς τῶν εὐνούχων. Εἰ δέ τι ἄρα τῆς τοῦ σώματος ἰσχύος μεῖσθαι δοκοῦσιν, ὁ σίδηρος ἂν ἰσοῖ τοὺς ἀδενεῖς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς ἰσχυροῖς. Ταῦτα δὴ γιγνώσκων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν θυρωρῶν, πάντας τοὺς περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα θεραπευτῆρας, ἐποιήσατο εὐνούχους. Ἡγησάμενος δὲ οὐχ ἱκανὴν εἶναι τὴν φυλακὴν ταύτην πρὸς τὸ πλῆθος τῶν δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκόπει τίνας τῶν ἄλλων ἂν πιστοτάτους περὶ τὸ βασίλειον φύλακας λάβοι. Εἰδὼς οὖν Πέρσας τοὺς οἴκοι, κακοδιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτατα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα, καὶ διὰ τὸ αὐτουργοὺς εἶναι, τούτους ἐνόμιζε μάλις' ἂν ἀγαπᾶν τὴν παρ' ἑαυτῷ δίαιταν. Λαμβάνει οὖν τούτων μυρίους δορυφόρους, οἳ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον περὶ τὰ βασίλεια, ὁπότε ἐπὶ χώρας εἴη· ὁπότε δὲ ἐ-

ξίοι πᾶ, ἔνθεν κὴ ἔνθεν τεταγμένοι ἐπορεύοντο. Νομίσας δὲ καὶ Βαβυλῶνος ὅλης φύλακας δεῖν εἶναι ἱκανὰς, εἴτ' ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι, εἴτε κὴ ἀποδημῶν, κατέστησε κὴ ἐν Βαβυλῶνι φρουρὰς ἱκανάς· μισθὸν δὲ κὴ τούτοις Βαβυλωνίους ἔταξε παρέχειν, βουλόμενος αὐτὰς ὡς ἀμηχανωλάτους εἶναι, ὅπως ὁτιτἀπεινότατοι κὴ εὐκαθεκτόταλοι εἶεν. Αὕτη μὲν δὴ περὶ αὐτόν τε φυλακὴ καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε καταστᾶθεῖσα, καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσα διαμένει. Σκοπῶν δ' ὅπως ἂν κὴ ἡ πᾶσα ἀρχὴ κατέχοιτο, κὴ ἄλλη ἔτι προσγίγνοιτο, ἡγήσατο τοὺς μισθοφόρους τούτους οὐ τοσοῦτον βελτίονας τῶν ὑπηκόων εἶναι, ὅσον ἐλάτλονας· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγίγνωσκε συνεκτέον εἶναι, οἵπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κρατεῖν παρέχον, κὴ ἐπιμελητέον ὅπως μὴ ἀνήσωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν. Ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάτλειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ γνόντες κὴ αὐτοὶ ταῦτα ἃ-

ρισα εἶναι, οὕτως ἐμμένοιέν τε καὶ ἐπιμελοῖντο τῆς ἀρετῆς, συνέλεξε τούς τε ὁμοτίμους καὶ πάντας ὁπόσοι ἐπικαίριοι ἦσαν, καὶ ἀξιοχρεώτατοι αὐτῷ ἐδόκουν κοινωνοὶ εἶναι καὶ πόνων καὶ ἀγαθῶν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

"Ανδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν
" θεοῖς μεγίστη χάρις, ὅτι ἔδοσαν ἡμῖν τυ-
" χεῖν ὧν ἐνομίζομεν ἄξιοι εἶναι. Νῦν
" μὲν γὰρ δὴ ἔχομεν καὶ γῆν πολλὴν καὶ
" ἀγαθὴν, καὶ οἵτινες ταύτην ἐργαζόμενοι
" θρέψουσιν ἡμᾶς· ἔχομεν δὲ καὶ οἰκίας, καὶ
" ἐν ταύταις κατασκευάς. Καὶ μηδείς
" γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα νομισάτω ἀλ-
" λότρια ἔχειν· νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀν-
" θρώποις αἰδιός ἐστιν, ὅταν πολεμούντων
" πόλις ἁλῷ, τῶν ἑλόντων εἶναι καὶ τὰ
" σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρή-
" ματα. Οὔκουν ἀδικία γε ἔξετε ὅ, τι
" ἂν ἔχοιτε, ἀλλὰ φιλανθρωπία· οὐκ ἀ-
" φαιρήσεσθε ἥν τι ἕκαστος ἔχειν αὐτός.

" Τὸ μέντοι ἐκ τοῦδε οὕτως ἐγὼ γιγνώ-
" σκω, ὅτι εἰ μὲν τρεφόμεθα ἐπὶ ῥᾳδιουρ-
" γίαν καὶ τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἡδυ-
" πάθειαν, (οἳ νομίζουσι τὸ μὲν πονεῖν
" ἀθλιώτατον, τὸ δὲ ἀπόνως βιοτεύειν
" ἡδυπάθειαν) ταχὺ ἡμᾶς φημὶ ὀλίγου
" ἀξίους ἡμῖν αὐτοῖς ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ
" πάντων τῶν ἀγαθῶν στερήσεσθαι. Οὐ
" γάρ τοι τὸ ἀγαθοὺς ἄνδρας γενέσθαι,
" τοῦτο ἀρκεῖ ὥστε καὶ διατελεῖν ὄντας ἀ-
" γαθούς, ἢν μή τις αὐτῶ διὰ τέλους ἐπι-
" μελῆται· ἀλλὰ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι
" τέχναι ἀμεληθεῖσαι μείονος ἄξιαι γίγ-
" νονται, καὶ τὰ σώματά γε αὐτὰ εὖ ἔ-
" χοντα, ὁπόταν τις αὐτὰ ἀνῆ ἐπὶ ῥᾳ-
" διουργίαν, πονήρως πάλιν ἔχει· οὕτω καὶ
" ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀλκή,
" ὁπόταν τις αὐτῶν ἀνῆ τὴν ἄσκησιν, ἐκ
" τούτου εἰς τὴν πονηρίαν πάλιν τρέπεται.
" Οὔκουν δεῖ μέλλειν, ὦδ' ἐπὶ τὸ αὐτί-
" κα ἡδὺ προϊέναι αὐτούς. Μέγα μὲν

" γὰρ, οἶμαι, ἔργον ἢ τὸ ἀρχὴν κατα-
" πρᾶξαι, πολὺ δ' ἔτι μεῖζον, τὸ λα-
" βόντα διασώσασθαι. Τὸ μὲν γὰρ λα-
" βεῖν, πολλάκις τῷ τόλμαν μόνον πα-
" ραχομένῳ ἐγένετο· τὸ δὲ λαβόντα κα-
" τέχειν, ὐκέτι τῦτο ἄνευ σωφροσύνης,
" ὐδ' ἄνευ ἐγκρατείας, ὐδ' ἄνευ πολλῆς
" ἐπιμελείας γίγνεται. Ἃ χρὴ γιγνώ-
" σκοντας, νῦν πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν
" ἀρετὴν ἢ πρὶν τάδε τἀγαθὰ κλήσασθαι·
" εὖ εἰδότας ὅτι ὅταν πλεῖσά τις ἔχῃ,
" τότε πλεῖσοι ἢ φθονῦσι ἢ ἐπιβυλεύσι
" ἢ πολέμιοι γίγνονται, ἄλλως τε κἂν
" παρ' ἀκόντων τά τε κτήματα ἢ τὴν
" θεραπείαν, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχῃ. Τὺς
" μὲν ὖν θεὺς οἰεσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἕσε-
" σθαι· ὐ γὰρ ἐπιβουλεύσαντες ἀδίκως
" ταῦτα ἔχομεν, ἀλλ' ἐπιβυλευθέντες
" ἐτιμωρησάμεθα. Τὸ μέντοι μετὰ τῦ-
" το κράτιστον, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευ-
" αστέον· τῦτο δέ ἐστι, τὸ βελτίονας ὅπλας

" τῶν ἀρχομένων, ἄρχειν ἀξιοῦν. Θάλ-
" πυς μὲν οὖν καὶ ψύχυς, καὶ σίτων καὶ πο-
" τῶν, καὶ πόνων καὶ ὕπνυ ἀνάγκη καὶ τοῖς
" δούλοις μεταδιδόναι· μεταδιδόντας γε
" μέντοι πειρᾶσθαι δεῖ ἐν τύτοις πρῶτον
" βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. Πολεμι-
" κῆς δ' ἐπιστήμης καὶ μελέτης παντάπα-
" σιν ὑ μεταδοτέον τύτοις, ὅς τινας ἐρ-
" γάτας τε ἡμετέρους καὶ δασμοφόρυς βυ-
" λόμεθα κτήσασθαι, ἀλλ' αὐτὺς δεῖ
" τούτοις τοῖς ἀσκήμασι πλεονεκτεῖν,
" γιγνώσκοντας ὅτι ἐλευθερίας ταῦτα ὄρ-
" γανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώ-
" ποις ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκείνυς
" τὰ ὅπλα ἀφηρήμεθα, οὕτως ἡμᾶς αὐ-
" τὺς δεῖ μὴ τῶν ὅπλων ποτ' ἐρήμυς
" γίγνεσθαι· εὖ εἰδότας ὅτι τοῖς ἀεὶ ἐγ-
" γυτάτω τῶν ὅπλων ὄσι, τύτοις καὶ οἰ-
" κειότατά ἐστιν ἃ ἂν βάλωνται. Εἰ δέ
" τις τοιαῦτα ἐννοεῖται, τί δῆτα ἡμῖν ὄ-
" φελος καταπρᾶξαι ἃ ἐπεθυμῦμεν, εἰ

" ἔτι δεήσει καρτερεῖν καὶ πεινῶντας καὶ
" διψῶντας καὶ ἐπιμελομένους καὶ πονοῦντας;
" Ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ
" τἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει, ὅσῳ ἂν
" μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἀ-
" πίοι· (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς)
" ἄνευ δὲ τοῦ δεόμενον τυγχάνειν τινὸς,
" ἡδὲν ἂν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη
" ἄν, ὥσθ' ἡδὺ εἶναι. Εἰ δὲ ὧν μὲν μά-
" λιστα ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσιν, ὁ δαίμων
" ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκεύακεν, ὡς δ'
" ἂν ἥδιστα ταῦτα φαίνοιτο, αὐτός τις
" αὐτῷ ταῦτα παρασκευάσει, ὁ τοιοῦ-
" τος ἀνὴρ τοσούτῳ πλεονεκτήσει τῶν ἐν-
" δεεστέρων βίου, ὅσῳ πεινήσας τῶν ἡδί-
" στων σίτων τεύξεται, καὶ διψήσας τῶν
" ἡδίστων ποτῶν ἀπολαύσεται, καὶ δεηθεὶς
" ἀναπαύσεως, ἥδιστον ἀναπαύσεται. Ὧν
" ἕνεκα φημὶ χρῆναι νῦν ἐπιμαθῆναι ἡμᾶς
" εἰς ἀνδραγαθίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν
" ἧ ἄριστον καὶ ἥδιστον ἀπολαύσωμεν, καὶ

" ὅπως τῦ πάντων χαλεπωτάτυ ἄπειροι
" γενώμεθα. Οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ
" ἀγαθὰ οὕτω χαλεπὸν, ὥσπερ τὸ λα-
" βόντα σερηθῆναι, λυπηρόν. Εννοήσατε
" δὲ κἀκεῖνο, τίνα πρόφασιν ἔχοντες ἂν
" προειλόμεθα κακίονες, ἢ πρόσθεν, γε-
" νέσθαι. Πότερον ὅτι ἄρχομεν; Αλλ'
" ὦ δήπου τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων
" πονηρότερον προσήκει εἶναι. Αλλ' ὅτι
" εὐδαιμονέσεροι δοκοῦμεν νῦν ἢ πρότερον
" εἶναι; Επειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ φήσει
" τὶς τὴν κακίαν ἐπιπρέπειν; Αλλ' ὅτι
" ἐπεὶ κεκτήμεθα θῆλυς, τύτυς κολάσο-
" μεν, ἢν πονηροὶ ὦσι; Καὶ τί προσήκει
" αὐτὸν ὄντα πονηρὸν πονηρίας ἕνεκα ἢ
" βλακείας ἄλλυς κολάζειν; Εννοεῖτε
" δ' ἔτι κἀ τῦτο, ὅτι τρέφειν μὲν παρε-
" σκευάσμεθα πολλὺς κἀ τῶν ἡμετέρων
" οἴκων φύλακας κἀ τῶν σωμάτων· αἰ-
" σχρὸν δὲ πῶς ὐκ ἂν εἴη, εἰ δὴ ἄλλυς μὲν
" δορυφόρυς τῆς σωτηρίας οἰησόμεθα χρῆ-

" ναι τυγχάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν αὐτοῖς ὑ
" δορυφορήσομεν; Καὶ μὴν εὖ γε δεῖ εἰδέ-
" ναι ὅτι ὐκ ἔστιν ἄλλη φυλακὴ τοιαύτη,
" οἵα αὐτόν τινα καλὸν κἀγαθὸν ὑπάρ-
" χειν· τοῦτο γὰρ δεῖ συμπαρομαρτεῖν·
" τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ οὐδὲ ἄλλο καλῶς
" ἔχειν ὐδὲν προσήκει. Τί οὖν φημι χρῆ-
" ναι ποιεῖν, κ) ποῦ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν,
" κ) πῶ τὴν μελέτην ποιεῖσθαι; Οὐδὲν
" καινὸν, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ· ἀλλ' ὥσπερ ἐν
" Πέρσαις ἐπὶ τοῖς ἀρχείοις οἱ ὁμότι-
" μοι διάγουσιν, ὕτω κ) ἡμᾶς φημὶ χρῆναι
" ἐνθάδε ὄντας τοὺς ὁμοτίμους πάντας,
" ἅπερ καὶ ἐκεῖ ἐπιτηδεύειν, κ) ὑμᾶς γε
" ἐμὲ ὁρῶντας κατανοεῖν παρόντας, εἰ
" ἐπιμελόμενος ὧν δεῖ διάξω· ἐγώ τε ὑ-
" μᾶς κατανοῶν θεάσομαι, κ) ὅς ἂν ὁρῶ
" τὰ καλὰ κ) τὰ ἀγαθὰ ἐπιτηδεύοντας,
" τούτους τιμήσω. Καὶ τοὺς παῖδας δὲ,
" οἵ ἂν ἡμῖν γίγνωνται, ἐνθάδε παιδεύω-
" μεν· αὐτοὶ γὰρ βελτίονες ἐσόμεθα, βου-

" λόμενοι τοῖς παισὶν ὡς βέλτιστα παρα-
" δείγματα ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχειν· οἵ τε
" παῖδες ἂν εἰ βούλοιντο ῥᾳδίως πονη-
" ροὶ γένοιντο, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν μήτε
" ὁρῶντες μήτε ἀκούοντες, ἐν δὲ καλοῖς
" καὶ ἀγαθοῖς ἐπιτηδεύμασι διημερεύοντες."

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ζ'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Α'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Η'.

ΚΥΡΟΣ μὲν ὃν ὕτως εἶπεν· ἀνέξη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάντας, καὶ εἶπεν ὧδε· "Αλλὰ πολλάκις μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες, καὶ "ἄλλοτε κατενόησα ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς "οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. Οἵ τε "γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων, ὅ- "πως μή ποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ ἐπιλεί- "ψει, Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβου- "λεύειν ἡμῖν ἀφ' ὧν μάλις' ἂν εὐδαιμο- "νοῦντες διατελοῖμεν. Ὁ δέ μοι δοκεῖ "ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι, τοῦτο "ἐγὼ πειράσομαι τοὺς μὴ εἰδότας διδά- "ξαι. Ἐννοήσατε γὰρ δὴ, τίς ἂν πόλις "πολεμία ὑπὸ μὴ πειθομένων ἁλοίη; "τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ μὴ πειθομένων δια- "φυλαχθείη; ποῖον δ' ἂν ἀπειθούντων

" στράτευμα νίκης τύχοι; πῶς δ' ἂν μᾶλ-
" λον ἐν μάχαις ἠτίμωντο ἄνθρωποι, ἢ
" ἐπειδὰν ἄρξωνται ἰδίᾳ ἕκαστος περὶ τῆς
" αὑτῦ σωτηρίας βυλεύεσθαι; τί δὲ ἂν
" ἄλλο ἀγαθὸν τελεσθείη ὑπὸ τῶν μὴ
" πειθομένων τοῖς κρείττοσι; ποῖαι δὲ
" πόλεις νομίμως ἂν οἰκηθεῖεν; ἢ ποῖοι
" οἶκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν νῆες ὅποι
" δεῖ ἀφίκοιντο; Ἡμεῖς δὲ ἃ νῦν ἀγαθὰ
" ἔχομεν, διὰ τί ἄλλο μᾶλλον καλεπρά-
" ξαμεν, ἢ διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ ἄρχον-
" τι; Διὰ τῦτο γὰρ κ) νυκτὸς κ) ἡμέρας
" ταχὺ μὲν ὅποι ἔδει παρεγινόμεθα, ἀ-
" θρόοι δὲ τῷ ἄρχοντι ἑπόμενοι, ἀνυπό-
" στατοι ἦμεν, τῶν δ' ἐπιταχθέντων ὐ-
" δὲν ἡμιτελὲς κατελείπομεν. Εἰ τοίνυν
" μέγιστον ἀγαθὸν τὸ πειθαρχεῖν φαίνε-
" ται εἰς τὸ καταπράττειν τἀγαθά, εὖ
" ἴσε ὅτι αὐτὸ τῦτο κ) εἰς τὸ διασώζειν
" ἃ δεῖ μέγιστον ἀγαθόν ἐστι. Καὶ πρό-
" σθεν μὲν δὴ πολλοὶ ἡμῶν ἦρχον, ὐδενὸς

" δ' ἤρχομεν· νῦν δὲ κατεσκευάσθε ὥτω
" πάντες οἱ παρόντες, ὥστε ἄρχετε οἱ
" μὲν πλειόνων, οἱ δὲ μειόνων. Ὥσπερ
" τοίνυν αὐτοὶ ἀξιώσετε ἄρχειν τῶν ὑφ'
" ὑμῖν, ὥτω καὶ αὐτοὶ πειθώμεθα οἷς ἂν
" ἡμῖν καθήκοι. Τοσοῦτον δὲ διαφέρειν
" ἡμᾶς δεῖ τῶν δούλων, ὅσον οἱ μὲν δοῦλοι,
" ἄκοντες τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦσιν· ἡ-
" μᾶς δὲ, εἴπερ ἀξιοῦμεν ἐλεύθεροι εἶναι,
" ἑκόντας δεῖ ποιεῖν ὅ, τι πλείστου ἄξιον
" φαίνεται εἶναι. Εὑρήσετε δὲ, ἔφη, κἀ
" ἔνθα ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται,
" τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχουσιν ἐθέλουσαν
" πείθεσθαι, ταύτην ἥκιστα τῶν πολε-
" μίων ἀναγκαζομένην ὑπακούειν. Πα-
" ρῶμέν τε ἂν, ὥσπερ Κῦρος κελεύει, ἐπὶ
" τόδε τὸ ἀρχεῖον, ἀσκῶμέν τε δι' ὧν
" μάλιστα δυνησόμεθα κατέχειν ἃ δεῖ,
" παρέχωμέν τε ἡμᾶς αὐτοὺς χρῆσθαι
" Κύρῳ ὅ, τι ἂν δέῃ. Καὶ τοῦτο γὰρ εὖ
" εἰδέναι χρὴ, ὅτι οὐ μὴ δύνηται Κῦρος

"εὑρεῖν ὅ, τι αὐτῷ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ χρή-
"σεται, ἡμῖν δὲ ὄ. ἐπείπερ τά γε αὐτὰ
"ἡμῖν συμφέρει, καὶ οἱ αὐτοί εἰσιν ἡμῖν
"πολέμιοι."

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε Χρυσάντας, οὕ-
τω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ Περ-
σῶν καὶ τῶν συμμάχων συνεροῦντες· καὶ
ἔδοξε τὺς ἐντίμους ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ θύ-
ρας, καὶ παρέχειν αὐτὺς χρῆσθαι ὅ, τι
βύλονται ἕως ἂν ἀφίῃ Κῦρος. Ὡς δὲ τό-
τε ἔδοξεν, οὕτω καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ κατὰ
τὴν Ασίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες· θεραπεύ-
ουσι τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. Ὡς δ' ἐν
τῷ λόγῳ δεδήλωται Κῦρος καταςησάμε-
νος εἰς τὸ διαφυλάτλειν ἑαυτῷ τε καὶ Πέρ-
σαις τὴν ἀρχὴν, ταῦτα καὶ οἱ μετ' ἐκεῖ-
νον βασιλεῖς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι
ποιοῦντες. Οὕτω δ' ἔχει καὶ ταῦτα ὥσπερ
καὶ τἆλλα· ὅταν μὲν ὁ ἐπιςάτης βελτίων
γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράτ-
λεται· ὅταν δὲ χείρων, φαυλότερον. Ε-

φοίτων μὲν οὖν ἐπὶ τὰς θύρας Κύρου οἱ ἔν-
τιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς αἰχμαῖς,
συνδόξαν πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκατα-
στρεψαμένων τὴν ἀρχήν. Κῦρος δ' ἐπὶ
μὲν τἄλλα καθίστη ἄλλους ἐπιμελητὰς, καὶ
ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες, καὶ
δαπανημάτων δοτῆρες, καὶ ἔργων ἐπιστά-
ται, καὶ κτημάτων φύλακες, καὶ τῶν εἰς
τὴν δίαιταν ἐπιτηδείων ἐπιμεληταί· καὶ
ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητὰς καθίστη,
οὓς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλ-
τιστ' ἂν παρέχειν αὐτῷ χρῆσθαι. Οὓς
δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἱ ᾤετο
χρῆναι ἔχειν, τούτους ὅπως ὡς βέλτιστοι
ἔσονται, οὐκέτι τούτου τὴν ἐπιμέλειαν ἄλ-
λοις προσέταττεν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐνόμιζε τοῦ-
το ἔργον εἶναι. Ηδει γὰρ ὅτι, εἴ γε μά-
χης ποτὲ δεήσοι, ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ πα-
ραστάτας καὶ ἐπιστάτας ληπτέον εἴη, σὺν
οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξιάρχους δὲ
καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐκ τούτων

καλαζατέον εἶναι. Εἰ δέοι δὲ καὶ στραληγῶν που ἄνευ αὐτοῦ, ἤδει ὅτι ἐκ τούτων πεμπτέον εἴη· καὶ πόλεων δὲ καὶ ὅλων ἐθνῶν φύλαξι καὶ σατράπαις ἤδει ὅτι τούτων τισὶ χρηστέον, καὶ πρέσβεις γε τούτων τινὰς πεμπτέον· ὅπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἡγεῖτο εἶναι εἰς τὸ ἄνευ πολέμου τυγχάνειν ὧν δέοιτο. Μὴ ὄντων μὲν οὖν, οἵων δεῖ, δι' ὧν αἱ μέγισται καὶ πλεῖσται πράξεις ἔμελλον εἶναι, κακῶς ἡγεῖτο τὰ αὑτῷ ἔξειν· εἰ δ' ὅτοι εἶεν, οἷς δέοι, πάντα ἐνόμιζε καλῶς ἕσεσθαι. Ἐνέδυ μὲν οὖν, ὅτῳ γνοὺς, εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν· ἐνόμιζε δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὐτῷ ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. Οὐ γὰρ ᾤετο οἷόν τε εἶναι, μὴ αὐτόν τινα ὄντα οἷον δεῖ, ἄλλους παρορμᾶν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα.

Ὡς δὲ ταῦτα διενοήθη, ἠγήσατο χολῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τῶν κρατίστων ἐπιμελεῖσθαι. Τὸ μὲν οὖν προσόδων ἀμελεῖν οὐκ οἷόν τε ἐνόμισεν

εἶναι, προνοῶν ὅτι πολλὰ κ᾽ τελεῖν ἀνάγκη ἔσοιτο εἰς μεγάλην ἀρχήν· τὸ δ᾽ αὖ, πολλῶν χλημάτων ὄντων, ἀμφὶ ταῦτα αἰεὶ αὐτὸν ἔχειν ἤδει ὅτι ἀχολίαν παρέξει τῆς τῶν ὅλων σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Οὕτω δὴ σκοπῶν ὅπως ἂν τά τε οἰκονομικὰ καλῶς ἔχοι, κ᾽ ἡ χολὴ γένοιτο, κατενόησέ πως τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν. Ὡς γὰρ τὰ πολλά, δεκάδαρχοι μὲν δεκάδων ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δεκαδάρχων, χιλίαρχοι δὲ λοχαγῶν, μυριάρχοι δὲ χιλιάρχων· καὶ ὕτως ἁδεὶς ἀτημέλητος γίγνεται, ἁδ᾽ ἦν πάνυ πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων ὦσι· κ᾽ ὅταν ὁ στρατηγὸς βάληται χρήσασθαί τι τῇ στρατιᾷ, ἀρκεῖ ἦν τοῖς μυριάρχοις παραγγείλῃ. Ὥσπερ ἦν ταῦτα ἔχει, ὕτω καὶ ὁ Κῦρος συνεκεφαλαιώσατο τὰς οἰκονομικὰς πράξεις· ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐγένετο ὀλίγοις διαλεγομένῳ μηδὲ τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν· κ᾽ ἐκ τύτυ ἦδη χολὴν

ἦγε πλείω ἢ ἄλλως μιᾶς οἰκίας καὶ μιᾶς νεὼς ἐπιμελούμενος. Οὕτω δὴ καταστησάμενος τὰ αὑτοῦ, ἐδίδαξε καὶ τοὺς περὶ αὑτὸν ταύτῃ τῇ καταστάσει χρῆσθαι. Τὴν μὲν δὴ σχολὴν οὕτω κατεσκευάσατο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὑτόν.

Ηρχετο δ' ἐπιστατεῖν τοῦ οἵους δεῖ εἶναι τοὺς κοινῶνας. Πρῶτον μὲν, ὁπόσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τρέφεσθαι, μὴ παρεῖεν ἐπὶ τὰς θύρας, τούτους ἐπεζήτει· νομίζων τοὺς μὲν παρόντας οὐκ ἂν ἐθέλειν οὔτε κακὸν οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν ἂν πράττειν, καὶ διὰ τὸ παρὰ ἄρχοντι εἶναι, καὶ διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι ὁρῶνται, ὅ, τι πράττοιεν, ὑπὸ τῶν βελτίστων· οἳ δὲ μὴ παρεῖεν, τούτους ἡγεῖτο ἢ ἀκρατείᾳ τινὶ, ἢ ἀδικίᾳ, ἢ ἀμελείᾳ ἀπεῖναι. Τοῦτο οὖν πρῶτον ἡγησάμενος, προσηνάγκαζε τοὺς τοιούτους παρεῖναι· τῶν γὰρ παρ' ἑαυτῷ μάλιστα φίλων ἐκέλευσεν ἄν τινα ἀντιλαβεῖν τὰ τοῦ μὴ φοιτῶντος, φάσκοντα λαμ-

βάνειν τὰ ἑαυτῦ. Ἐπεὶ ἦν τοῦτο γένοιτο, ἦκον ἂν εὐθὺς οἱ ζεράμενοι, ὡς ἠδικημένοι. Ὁ δὲ Κῦρος πολὺν μὲν χρόνον οὐκ ἐχώλαζε τοῖς τοιούτοις ὑπακούειν· ἐπεὶ δὲ ἀκούσειεν αὐτῶν, πολὺν χρόνον ἀνεβάλλετο τὴν διαδικασίαν. Ταῦτα δὲ ποιῶν ἠνείχετο προσεθίζειν αὐτοὺς θεραπεύειν, ἧττον δὲ ἐχθρῶς, ἢ εἰ αὐτὸς κολάζων ἠνάγκαζε παρεῖναι. Εἷς μὲν διδασκαλίας τρόπος ἦν αὐτῷ οὗτος τοῦ παρεῖναι· ἄλλος δὲ, τὸ τὰ ῥᾷστα καὶ κερδαλεώτατα τοῖς παροῦσι προστάττειν· ἄλλος δὲ, τὸ μηδὲν πάλαι τοῖς ἀποῦσι νέμειν. Ὁ δὲ δὴ μέγιστος τρόπος τῆς ἀνάγκης ἦν, εἴ τις τούτων μηδενὸς ὑπακούοι, ἀφελόμενος ἂν τοῦτον ἃ ἔχοι, ἄλλῳ ἐδίδου, ὃν ᾤετο δύνασθαι ἂν ἐν τῷ δέοντι παρεῖναι· καὶ οὕτως ἐγίγνετο αὐτῷ φίλος χρήσιμος ἀντὶ ἀχρήστου. (Ἐπιζητεῖ δὲ καὶ ὁ νῦν βασιλεὺς ἤν τις ἀπῇ, οἷς παρεῖναι καθήκει.) Τοῖς μὲν δὴ μὴ παροῦσιν οὕτω προσεφέρετο.

Τὺς δὲ παρέχοντας ἑαυτὺς ἐνόμισε μάλις' ἂν ἐπὶ τὰ καλὰ κ᾽ ἀγαθὰ παρορμᾶν ἔργα, ἐπείπερ ἄρχων ἦν αὐτῶν, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύειν πειρῶτο τοῖς ἀρχομένοις πάντων μάλιςα κεκοσμημένον τῇ ἀρετῇ. Αἰδάνεδαι μὲν γὰρ ἐδόκει καὶ διὰ τὺς γραφομένυς νόμυς, βελτίυς γιγνομένυς ἀνθρώπυς· τὸν δὲ ἀγαθὸν ἄρχοντα, βλέπονλα νόμον ἀνθρώποις ἐνόμιζεν, ὅτι καὶ τάτλειν ἱκανός ἐςι, καὶ ὁρᾶν τὸν ἀτακτῦντα καὶ κολάζειν. Οὕτω δὴ γιγνώσκων, πρῶλον μὲν τὰ περὶ τὺς θεὺς μᾶλλον ἐπεδείκνυεν ἑαυτὸν ἐκπονῦντα ἐν τύτῳ τῷ χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέςερος ἦν. Καὶ τότε πρῶτον καλεςάθησαν οἱ μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὺς θεὺς, κ᾽ θύειν ἀν' ἑκάςην ἡμέραν οἷς οἱ μάγοι θεοῖς εἵποιεν. Οὕτω δὴ τὰ τότε καταςαθέντα ἔτι κ᾽ νῦν διαμένει παρὰ τῷ ἀεὶ ὄντι βασιλεῖ. Ταῦτα οὖν πρῶτον ἐμιμῦλο αὐτὸν κ᾽ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ

εὐδαιμονέστεροι ἔσεσθαι, ἢν θεραπεύωσι τὸς θεὸς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατός τε ὢν καὶ ἄρχων· καὶ Κύρῳ δ' ἂν ἡγοῦντο ταῦτα ποιοῦντες ἀρέσκειν.

Ὁ δὲ Κῦρος τὴν τῶν μεθ' αὑτοῦ εὐσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε, λογιζόμενος ὥσπερ οἱ πλεῖν αἱρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν ἠσεβηκέναι τι δοκούντων. Πρὸς δὲ τούτοις ἐλογίζετο, εἰ πάντες οἱ κοινωνοῦντες θεοσεβεῖς εἶεν, ἧττον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν περί τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν καὶ περὶ αὐτὸν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι τῶν κοινωνῶν. Ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο μηδένα μήτε φίλον ἀδικεῖν μήτε σύμμαχον, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρῶς ὁρῶν, μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους ᾤετ' ἂν τῶν μὲν αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι, διὰ τοῦ δικαίου δ' ἐθέλειν πορίζεσθαι. Καὶ αἰδοῦς δ' ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάντας ἐμπιπλάναι, εἰ αὐτὸς φανερὸς εἴη πάντας οὕτως αἰδούμενος, ὡς μήτ'

εἰπεῖν ἂν μήτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχρόν. Ἐτεχμαίρετο δὲ τοῦτο οὕτως ἔξειν ἐκ τοῦδε· μὴ γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ οὓς ἰδιώτας φοβοῦνται, μᾶλλον τοὺς αἰδημένους αἰδοῦνται τῶν ἀναιδῶν οἱ ἄνθρωποι· καὶ γυναῖκας δὲ, ἃς ἂν αἰδημένας αἰσθάνωνται, ἀντ' ἀναιδεῖσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν ὁρῶντες. Τὸ δ' αὖ πείθεσθαι οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἔμμονον εἶναι τοῖς περὶ αὐτὸν, εἰ τοὺς ἀπροφασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη μᾶλλον τιμῶν τῶν τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτάτας δοκούντων παρέχεσθαι. Γιγνώσκων δ' οὕτω καὶ ποιῶν διετέλει. Καὶ σωφροσύνην δ' αὐτοῦ ἐπιδεικνὺς, μᾶλλον ἐποίει καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. Ὅταν γὰρ ὁρῶσιν, ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, τοῦτον σωφρονοῦντα, οὕτω μᾶλλον οἵ γε ἀδυνατέστεροι ἐθέλουσιν ὑβριστικὸν ποιοῦντες φανεροὶ εἶναι. Διήρει δὲ αἰδὼ καὶ σωφροσύνην τῇδε, ὡς τοὺς μὲν αἰδημένους, τὰ ἐν τῷ φανερῷ αἰσχρὰ φεύγοντας· τοὺς

δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ. Καὶ ἐγκράτειαν δὲ ὅτω μάλις' ἂν ᾤετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐτὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ ὑπὸ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἑλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ προπονεῖν ἐθέλοντα πρῶτον σὺν τῷ καλῷ τῶν εὐφροσυνῶν. Τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν, ὑπεικόντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. Επέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γέλωτι· ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτὸς ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἐπὶ θύραις διῆγον.

Τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν ὅσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι· ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. Καὶ γὰρ ἐπόχους ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδεικ-

νυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργὸς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. Καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσεῖθιζε τοὺς κοινῶνας. Καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι οὕτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. Καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τοὺς μὲν ἄλλους ἐξῆγεν, ὁπότε μὴ μένειν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἴκοι ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα· καὶ ὅτε αὐτός ποτε πρὶν ἱδρῶσαι δεῖπνον ἤρειτο, ὅτε ἵπποις ἀγυμνάστοις σῖτον ἐνέβαλλε· συμ-

παρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους. Τοιγαροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην. Παράδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο. Πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τῶν ἄλλων ὅστινας μάλιστα ὁρῴη τὰ καλὰ διώκοντας, τούτους καὶ δώροις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἕδραις καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν· ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν, ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

Καταμαθεῖν δὲ τοῦ Κύρου δοκοῦμεν, ὡς ὁ τούτῳ μόνῳ ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καταγοητεύειν ᾤετο χρῆναι αὐτούς. Στολήν τε γὰρ εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοὺς κοινωνοὺς ταύτην ἔπεισεν ἐνδύεσθαι· αὐτὴ γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει, εἴ τις τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίους καὶ μείζους ἐπιδεικνύναι τοὺς φο-

ρῶντας. Καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν, ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ἔστι καὶ ὑποτιθεμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσί. Καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τὰς ὀφθαλμὰς προσίετο, ὡς εὐοφθαλμότεροι φαίνοιντο ἢ εἰσί· καὶ ἐντρίβεσθαι, ὡς εὐχροώτεροι ὁρῶντο ἢ πεφύκασιν. Ἐμελέτησε δὲ καὶ ὡς μηδὲ πλύοντες μηδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν· μηδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ θέαν μηδενὸς, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες. Πάντα δὲ ταῦτα ᾤετο φέρειν τι εἰς τὸ δυσκαταφρονητοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. Οὓς μὲν δὴ ἄρχειν ᾤετο χρῆναι δι' ἑαυτοῦ, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· οὓς δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτους οὔτε μελετᾶν τῶν ἐλευθερίων πόνων οὐδένα παρώρμα, οὔτε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμελεῖτο δ' ὅπως μήτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοί ποτε ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετημάτων. Καὶ γὰρ ὁπόταν ἐ-

λαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων οὐδενί· καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγεν αὐτὸς πρὸς τὰ ὕδατα, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. Καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστου, ἀνέμενεν αὐτὸς ἕως ἄν φάγοιέν τι, ὡς μὴ βαλιμιῷεν· ὥστε καὶ ἕτοι αὐτὸν, ὥσπερ οἱ ἄριστοι, πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ ἀνδράποδα διατελοῖεν. Τῇ μὲν δὴ ὅλῃ Περσῶν ἀρχῇ οὕτω τὴν ἀσφάλειαν κατεσκεύαζεν·

Ἑαυτῷ δὲ, ὅτι μὲν οὐχ ὑπὸ τῶν καταγραφέντων κίνδυνος εἴη παθεῖν τι, ἰσχυρῶς ἐθάρρει· (καὶ γὰρ ἀνάλκιδας ἡγεῖτο εἶναι αὐτοὺς, καὶ ἀσυντάκτους ὄντας ἑώρα, καὶ πρὸς τούτοις οὐδὲ ἐπλησίαζε τούτων οὐδεὶς αὐτῷ οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας) οὓς δὲ κρατίστους τε ἡγεῖτο, καὶ ὡπλισμένους καὶ ἀθρόους ὄντας ἑώρα, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἤδει ἱππέων ἡγεμόνας ὄντας, τοὺς δὲ, πεζῶν·

πολλὰς δὲ αὐτῶν καὶ φρονήματα ἔχοντας ἠθάνετο ὡς ἱκανὰς ὄντας ἄρχειν· καὶ τοῖς φύλαξι δὲ αὐτῆ ἔτοι μάλιστα ἐπλησίαζον, καὶ αὐτῷ δὲ Κύρῳ τούτων πολλοὶ πολλάκις συνεμίγνυσαν· (ἀνάγκη γὰρ ἦν, ὅτι καὶ χρῆσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς) ὑπὸ τούτων ἂν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μάλιστα παθεῖν τι κατὰ πολλὰς τρόπους. Σσοπῶν ἂν ὅπως ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀκίνδυνα γένοιτο, τὸ μὲν περιελέσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ ἀπολέμους ποιῆσαι, ἀπεδοκίμασε, καὶ ἄδικον ἡγούμενος, καὶ κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τοῦτο νομίζων· τὸ δ' αὖ μὴ προσίεσθαι αὐτούς, καὶ τὸ ἀπιστοῦντα φανερὸν εἶναι, ἀρχὴν ἡγήσατο πολέμου· ἓν δ' ἀντὶ πάντων τούτων ἔγνω καὶ κρατίστον εἶναι πρὸς τὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ κάλλιστον, εἰ δύναιτο ποιῆσαι τοὺς κρατίστους ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους ἢ ἀλλήλοις. Ὡς οὖν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, τοῦτο πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

Πρῶτον μὲν γὰρ διὰ παντὸς ἀεὶ τῦ χρόνυ φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς ὡς ἡδύνατο μάλιϛα ἐνεφάνιζεν· ἡγύμενος, ὥϛπερ ῦ ῥᾴδιόν ἐϛι φιλεῖν τὺς μισεῖν δοκοῦντας, ὦδ' εὐνοεῖν τοῖς κακονόοις, ὕτω κ) τὺς γνωσθέντας ὡς φιλῦϛι, κ) εὐνοῦϛιν ὐκ ἂν δύνασθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγυμένων. Ἕως μὲν ὖν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐεργετεῖν, τῷ τε προνοεῖν τῶν συνόντων καὶ τῷ προπονεῖν, καὶ τῷ συνηδόμενος μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερὸς εἶναι, συναχθόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τύτοις ἐπειρᾶτο τὴν φιλίαν θηρεύειν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο αὐτῷ ὥϛτε χρήμασιν εὐεργετεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γνῶναι, πρῶτον μὲν, ὡς εὐεργέτημα ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους ὐδέν ἐϛιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ἐπιχαριτώτερον, ἢ σίτων καὶ ποτῶν μετάδοσις. Τῦτο δ' ὕτω νομίσας, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν συνέταξεν, ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τύτοις ὅ-

μοια ἀεὶ παρατίθοιτο αὐτῷ, ἱκανὰ παμπόλλοις ἀνθρώποις· ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα, πλὴν οἷς αὐτὸς ἢ οἱ σύνδειπνοι χρήσαιντο, διεδίδου οἷς ἀεὶ βούλοιτο τῶν φίλων μνήμην ἐνδείκνυσθαι, ἢ φιλοφροσύνην. Διέπεμπε δὲ καὶ τούτοις ὅς ἀγαθείη ἢ ἐν φυλακαῖς, ἢ ἐν θεραπείαις, ἢ ἐν αἰσιωνῶν πράξεσιν· ἐνσημαινόμενος τοῦτο, ὅτι οὐχὶ λανθάνοι χαρίζεσθαι βουλόμενος. Ἐτίμα δὲ ἢ τῶν οἰκετῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης ὁπότε τινὰ ἐπαινέσειε· ἢ τὸν πάντα δὲ σῖτον τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν ἐπετίθει, οἰόμενος ὥσπερ ἢ τοῖς κυσὶν ἐμποιεῖν τινα ἢ τοῦτο εὔνοιαν. Εἰ δὲ ἢ θεραπεύεσθαί τινας βούλοιτο τῶν φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τούτοις ἔπεμπεν ἀπὸ τραπέζης· ἢ νῦν γὰρ ἔτι οἷς ἂν ὁρῶσι πεμπόμενα ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης, τούτους πάντες μᾶλλον θεραπεύουσι· νομίζοντες αὐτοὺς ἐντίμους εἶναι, ἢ ἱκανοὺς διαπράττειν ἤν τι δέωνται. Ἔτι δὲ ἢ ὑ τύ-

των μόνον ἕνεκα τῶν εἰρημένων εὐφραίνει τὰ πεμπόμενα παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ τῷ ὄντι καὶ ἡδονῇ πολὺ διαφέρει τὰ ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης. Καὶ τοῦτο μέντοι οὕτως ἔχειν οὐδέν τι θαυμαστόν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλαι τέχναι διαφερόντως ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἐξειργασμέναι εἰσὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ παρὰ βασιλεῖ σῖτα πολὺ διαφερόντως ἐκπεπόνηται. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ποιοῦσι κλίνην, θύραν, ἄροτρον, τράπεζαν· (πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ ἀγαπᾷ ἦν καὶ οὕτως ἱκανὸς αὐτὸν τρέφειν ἐργοδότας λαμβάνη· ἀδύνατον δὴ πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν) ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλοὺς ἑκάστου δεῖσθαι, ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία, ἀλλ' ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα. Ἔστι δὲ ἔνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν

νευροῤῥαφῶν μόνον, τρέφει, ὁ δὲ, χίζων· ὁ δὲ χιτῶνας μόνον συντέμνων, ὁ δέ γε, τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ συνλιθεὶς ταῦτα. Ανάγκη ἂν τὸν ἐν βραχυτάτῳ διατρίβοντα ἔργῳ, τοῦτον καὶ ἄριστα διηναγκάσθαι τοῦτο ποιεῖν. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν δίαιταν. Ὃ μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην στρώννυσι, τράπεζαν κοσμεῖ, μάττει, ὄψα ἄλλοτε ἀλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη, οἶμαι, τούτῳ ὡς ἂν ἕκαστον προχωρῇ, οὕτως ἔχειν· ὅπου δὲ ἱκανὸν ἔργον ἑνὶ ἕψειν κρέα, ἄλλῳ ὀπλᾶν, ἄλλῳ δὲ ἰχθὺν ἕψειν, ἄλλῳ ὀπλᾶν· ἄλλῳ ἄρτους ποιεῖν, καὶ μηδὲ τούτους παντοδαπούς, ἀλλὰ ἀρκεῖ ἂν ἓν εἶδος εὐδοκιμοῦν παράσχῃ· ἀνάγκη, οἶμαι, ταῦτα οὕτω ποιούμενα, πολὺ διαφερόντως ἐξειργάσθαι ἕκαστον. Τῇ μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν πολὺ ὑπερεβάλλετο πάντας.

Ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεραπεύων πολὺ ἐκράτει, τοῦτο νῦν διηγήσομαι· πο-

λὺ γὰρ διενεγκὼν ἀνθρώπων τῷ πλείσας προσόδους λαμβάνειν, πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλείστα ἀνθρώπων δωρεῖσθαι. Κατῆρξε μὲν ὃν τούτου Κῦρος· διαμένει δὲ ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυδωρία. Τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλουσιώτεροι ὄντες φανεροὶ ἢ Περσῶν βασιλεῖ; Τίς δὲ κοσμῶν κάλλιον φαίνεται στολαῖς τὰς περὶ αὐτὸν ἢ βασιλεύς; Τίνος δὲ δῶρα γιγνώσκεται ὥσπερ ἔνια τῶν βασιλέως, ψέλλια καὶ στρεπτοὶ καὶ ἵπποι χρυσοχάλινοι; ὁ γὰρ δὴ ἔξεστιν ἐκεῖ ταῦτα ἔχειν ᾧ ἂν μὴ βασιλεὺς δῷ. Τίς δ' ἄλλος λέγεται δώρων μεγέθει ποιεῖν αἱρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἀντ' ἀδελφῶν καὶ ἀντὶ πατέρων καὶ ἀντὶ παίδων; Τίς δ' ἄλλος ἐδυνάσθη ἐχθροὺς ἀπέχοντας πολλῶν μηνῶν ὁδὸν τιμωρεῖσθαι, ὡς Περσῶν βασιλεύς; Τίς δὲ ἄλλος, καταστρεψάμενος ἀρχήν, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατὴρ καλούμενος ἀπέθανεν, ἢ Κῦρος; Τοῦτο δὲ τοὔνομα δῆλον ὅτι

εὐεργετοῦντός ἐστι μᾶλλον ἢ ἀφαιρουμένου. Κατεμάθομεν δὲ ὡς καὶ τοὺς βασιλέως καλουμένους ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὦτα οὐκ ἄλλως ἐκτήσαντο ἢ τῷ δωρεῖσθαί τε καὶ τιμᾶν· τοὺς γὰρ ἀπαγγείλαντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύσθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀνθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν καὶ κατοπτεύειν τί ἄν ἀγγείλαντες ὠφελήσειαν βασιλέα. Ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ καὶ πολλὰ ὦτα. Εἴ δέ τις οἴεται ἕνα αἱρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, οὐκ ὀρθῶς οἴεται· ὀλίγα γὰρ εἰς ἂν ἴδοι καὶ εἰς ἀκούσειε· καὶ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν παραγγελλόμενον εἴη, εἰ ἑνὶ τοῦτο προστεταγμένον εἴη· πρὸς δὲ, καὶ ὁντινα γιγνώσκοιεν ὀφθαλμὸν ὄντα, τοῦτον ἂν εἰδεῖεν ὅτι φυλάττεσθαι δεῖ. Ἀλλ' οὐκ ὅτῳ ἔχει, ἀλλὰ τῷ φάσκοντος ἀκοῦσαί τι ἢ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας παντὸς βασιλεὺς ἀκούει. Οὕτω δὴ πολλὰ μὲν βασιλέως

ῶτα, πολλοὶ δὲ ὀφθαλμοὶ νομίζονται· καὶ φοβοῦνται πανταχοῦ λέγειν τὰ μὴ σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτοῦ ἀκούοντος, καὶ ποιεῖν ἃ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτοῦ παρόντος. Οὔκουν ὅπως μνησθῆναι ἄν τις ἐτόλμησε πρὸς τινὰ περὶ Κύρου φλαῦρόν τι, ἀλλ' ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶσι καὶ ὠσὶ βασιλέως, τοῖς ἀεὶ παροῦσιν, οὕτως ἕκαστος διέκειτο. Τὸ δὲ οὕτω διακεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅ, τι ἄν τις αἰτιάσαιτο μᾶλλον ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν.

Καὶ τῷ μὲν δὴ μεγέθει δώρων ὑπερβαλεῖν, πλουσιώτατον ὄντα, οὐ θαυμαστόν· τῇ δὲ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγενέσθαι, τοῦτο ἀξιολογώτερον. Ἐκεῖνος τοίνυν λέγεται κατάδηλος εἶναι μηδενὶ ἄν οὕτως αἰσχυνθεὶς ἡττώμενος, ὡς φίλων θεραπείᾳ. Καὶ λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται, ὡς λέγοι παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγα-

θῦ καὶ βασιλέως ἀγαθῦ· τόν τε γὰρ νομέα χρῆναι ἔφη, εὐδαίμονα τὰ κτήνη ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς, (ἡ δὴ προβάτων εὐδαιμονία) τόν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς. Οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἴπερ ταύτην εἶχε τὴν γνώμην, τὸ φιλονείκως ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θεραπείᾳ περιγίγνεσθαι.

Καλὸν δὲ ἐπίδειγμα καὶ τοῦτο λέγεται Κῦρος ἐπιδεῖξαι Κροίσῳ, ὅτε ἐνθέτει αὐτὸν ὡς διὰ τὸ πολλὰ διδόναι πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ θησαυρὸς χρυσοῦ πλείστους ἑνί γε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταθέσθαι. Καὶ τὸν Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι, Καὶ πόσα ἂν ἤδη οἴει μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ ὅτου ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμί; Καὶ τὸν Κροῖσον εἰπεῖν, Πολύν τινα ἀριθμόν. Καὶ τὸν Κῦρον πρὸς ταῦτα, Αγε δὴ, φάναι, ὦ Κροῖσε, σύμπεμψον ἄνδρα σὺν Ὑστάσπᾳ

τάτῳ, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. Σὺ δὲ, ὦ Ὑστάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τοὺς φίλους, λέγε αὐτοῖς ὅτι δέομαι χρυσίου πρὸς πρᾶξίν τινα· (καὶ γὰρ τῷ ὄντι προσδέομαι) καὶ κέλευε αὐτούς, ὁπόσα ἂν ἕκαστος δύναιτο, πορίσαι μοι χρήματα· γράψαντας δὲ καὶ κατασημηναμένους δοῦναι τὴν ἐπιστολὴν τῷ Κροίσου θεράποντι φέρειν. Ταῦτα δὲ ὅσα ἔλεγε καὶ γράψας καὶ σημηνάμενος, ἐδίδου τῷ Ὑστάσπα φέρειν πρὸς τοὺς φίλους· ἐνέγραψε δὲ πρὸς πάντας, καὶ Ὑστάσπαν ὡς φίλον αὐτῶν δέχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ περιῆλθε καὶ ἤνεγκεν ὁ Κροίσου θεράπων τὰς ἐπιστολὰς, ὁ δὴ Ὑστάσπας εἶπεν, Ω Κῦρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρειμι δῶρα, διὰ τὰ σὰ γράμματα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εἰς μὲν τοίνυν καὶ ὅτος ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κροῖσε· τοὺς δὲ ἄλλους καταθεῶ, καὶ λόγισαι πόσα ἐστὶν ἕτοιμα χρήματα, ἤν τι δέωμαι χρῆσθαι.

Λέγεται δὴ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος πολλαπλάσια εὑρεῖν, ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεγεν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο φανερὸν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος, Ὁρᾷς, φάναι, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ θησαυροί; Ἀλλὰ σὺ μὲν κελεύεις με, παρ' ἐμοὶ αὐτοὺς συλλέγοντα, φθονεῖσθαί τε δι' αὐτὰς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐφιστάντα μισθοφόρους, τούτοις πιστεύειν· ἐγὼ δὲ, τοὺς φίλους πλουσίους ποιῶν, τούτους μοι νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλακας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν πιστοτέρους εἶναι, ἢ εἰ φρουροὺς μισθοφόρους ἐπεστησάμην. Καὶ ἄλλο δέ σοι ἐρῶ· ἐγὼ γάρ, ὦ Κροῖσε, ὃ μὲν οἱ θεοὶ δόντες εἰς τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις, ἐποίησαν ὁμοίως πένητας πάντας, τούτου μὲν οὐδὲ αὐτὸς δύναμαι περιγενέσθαι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπλητος κἀγὼ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων· τῇ δέ γε μέντοι διαφέρειν μοι δοκῶ τῶν πλείστων, ὅτι οἱ μὲν, ἐπειδὰν τῶν

ἀρχόντων περιτὰ κτήσωνται, τὰ μὲν αὐτῶν κατορύττουσι, τὰ δὲ καλασήπουσι, τὰ δὲ ἀριθμοῦντες καὶ μετροῦντες καὶ ἰσάντες καὶ διαψύχοντες καὶ φυλάττοντες πράγματα ἔχουσι, καὶ ὅμως ἔνδον ἔχοντες αὐτὰ οὔτε ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν, (διαῤῥαγεῖεν γὰρ ἄν) οὔτ' ἀμφιέννυνται πλείω ἢ δύνανται φέρειν· (ἀποπνιγεῖεν γὰρ ἄν) ἀλλὰ τὰ περιτὰ χρήματα πράγματα ἔχουσιν. Ἐγὼ δὲ ὑπηρετῶ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι ἀεὶ πλειόνων· ἐπειδὰν δὲ κλήσωμαι, ἃ ἂν ἴδω περιτὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ ἀρχόντων, τούτοις τάς τ' ἐνδείας τῶν φίλων ἐξακοῦμαι, καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους εὔνοιαν ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων καρποῦμαι ἀσφάλειαν καὶ εὐκλειαν· ἃ ὅτε κατασήπεται, ὅτε ὑπερπληροῦντα λυμαίνεται· ἀλλὰ ἡ εὐκλεια, ὅσῳ ἂν πλείων ᾖ, τοσούτῳ καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ κουφοτέρα φέρειν γίγνεται, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς φέροντας αὐτὴν

κυφοτέρους παρέχεται. Ὅπως δὲ μὴ τοῦτο εἰδῇς, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἐγὼ δὲ τοὺς πλεῖστα ἔχοντας, καὶ φυλάττοντας πλεῖστα, εὐδαιμονεστάτους ἡγοῦμαι· (οἱ γὰρ τὰ τείχη φυλάττοντες, ὅτως ἂν εὐδαιμονέστατοι εἶησαν· πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι φυλάττουσιν) ἀλλ' ὃς ἂν κτᾶσθαί τε πλεῖστα δύνηται σὺν τῷ δικαίῳ, χρῆσθαί τε πλείστοις σὺν τῷ καλῷ, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονέστατον νομίζω καὶ τὰ χρήματα. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ φανερὸς ἦν ὥσπερ καὶ ἔλεγε πράττων.

Πρὸς δὲ τούτοις, κατανοήσας τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἢν μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρασκευάζονται ὅπως ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ κατατίθενται τὰ χρήσιμα εἰς τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν· ὅπως δὲ, ἢν ἀσθενήσωσι, τὰ σύμφορα παρέσται, τούτου δὲ πάνυ ἐπιμελουμένους ἑώρα· ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκπονῆσαι αὐτῷ, τούς τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεκομίσατο πρὸς

αὐτὸν, τῷ τελεῖν ἐθέλειν, καὶ ὁπόσα ἢ ὄργανα ἔφη τις ἂν αὐτῷ χρήσιμα γενέσθαι, ἢ φάρμακα, ἢ σῖτα, ἢ ποτὰ, οὐδὲν τούτων ὅ,τι οὐχὶ παρασκευάσας ἐθησαύριζε παρ' αὐτῷ. Καὶ ὁπότε δέ τις ἀσθενήσειε τῶν θεραπεύεσθαι ἐπιχαιρίων, ἐπεσκόπει, καὶ παρεῖχε πάντα ὅτου ἔδει· καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ χάριν ἤδει, ὁπότε τις ἰάσαιτό τινα, τῶν παρ' ἐκείνου λαμβάνων. Ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο πρὸς τὸ πρωτεύειν παρ' οἷς ἐβούλετο ἑαυτὸν φιλεῖσθαι.

Ὧν δὲ προηγόρευέ τε ἀγῶνας καὶ ἆθλα προὐτίθει, φιλονεικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ταῦτα τῷ μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρεῖχεν, ὅτι ἐπεμέλετο ὅπως ἀσκοῖτο ἡ ἀρετή· τοῖς μέντοι ἀρίστοις οἱ ἀγῶνες οὗτοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔριδας καὶ φιλονεικίας ἐνέβαλλον. Πρὸς δὲ τούτοις, ὥσπερ νόμον κατεστήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα διακρίσεως δέοιτο, εἴτε δίκη

εἴτε ἀγωνίσματι, τὰς δεομένας διακρίσεως συντρέχειν τοῖς κριταῖς. Δῆλον οὖν ὅτι ἐξοχάζονλο μὲν οἱ ἀνλαγωνιζόμενοί τι ἀμφότεροι τῶν κραλίςων καὶ τῶν μάλιςα φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν τοῖς μὲν νικῶσιν ἐφθόνει, τὰς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνονλας ἐμίσει· ὁ δ' αὖ νικῶν, τῷ δικαίῳ προσεποιεῖτο νικᾶν, ὥστε χάριν ὐδενὶ ἡγεῖτο ὀφείλειν. Καὶ οἱ πρωλεύειν δὲ βυλόμενοι φιλίᾳ παρὰ Κύρῳ, ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ἐπιφθόνως πρὸς ἀλλήλους εἶχον· ὥσθ' οἱ πλέονες ἐκποδὼν ἐβύλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον γενέσθαι μᾶλλον ἢ συνέπραξαν ἄν τι ἀλλήλοις ἀγαθόν. Καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται, ὡς ἐμηχανᾶτο τὰς κρατίςας αὐτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν ἢ ἀλλήλας.

Νῦν δὲ ἤδη διηγησόμεθα ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλείων· καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελάσεως ἡ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν μεμηχανημένων τὴν ἀρχὴν μὴ εὐκαταφρόνητον

εἶναι. Πρῶτον μὲν ὃν πρὸ τῆς ἐξελάσεως εἰσκαλέσας πρὸς αὐτὸν τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, διέδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς στολάς· (καὶ τότε Πέρσαι πρῶτον Μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν) διαθὺς τε, ἅμα τάδε ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιτο εἰς τὰ τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξηρημένα, καὶ θύσαι μετ' ἐκείνων. Πάρεσε ὖν, ἔφη, ἐπὶ τὰς θύρας κοσμηθέντες ταῖς στολαῖς ταύταις, πρὶν ἥλιον ἀνατέλλειν, καὶ καθίσασθε ὡς ἂν ὑμῖν Φεραύλας ὁ Πέρσης ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ· καὶ ἐπειδὰν, ἔφη, ἐγὼ ἡγῶμαι, ἕπεσθε ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρᾳ. Ην δ' ἄρα τινὶ δοκῇ ὑμῶν ἄλλη κάλλιον εἶναι ἢ ὡς ἂν νῦν ἐλαύνωμεν, ἐπειδὰν πάλιν ἔλθωμεν, διδασκέτω με· ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι, ταύτῃ ἕκαστα δεῖ κατασκευάσασθαι. Επεὶ δὲ τοῖς κρατίστοις διέδωκε τὰς καλλίστας στολὰς, ἐξέφερε δὴ καὶ ἄλλας Μηδικὰς στολάς· (παμπόλ-

λας γὰρ παρεσκευάσατο, ὐδὲν φειδόμενος ὅτε πορφυρίδων ὅτε ὀρφνίνων, ὅτε φοινικίδων, ὅτε καρυκκίνων ἱματίων) νείμας δὲ τούτων τὸ μέρος ἑκάστῳ τῶν ἡγεμόνων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς τούτοις κοσμεῖν τοὺς αὐτῶν φίλους, ὥσπερ, ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. Καί τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτὸν, Σὺ δὲ, ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Οὐ γὰρ νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι ὑμᾶς κοσμῶν; Ἀμέλει, ἔφη, ἣν δύνωμαι ὑμᾶς τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, ὁποίαν ἂν ἔχων στολὴν τυγχάνω, ἐν ταύτῃ καλὸς φανοῦμαι. Οὕτω δὴ οἱ μὲν, ἀπελθόντες, μεταπεμπόμενοι τοὺς φίλους ἐκόσμουν ταῖς στολαῖς.

Ὁ δὲ Κῦρος, νομίζων Φεραύλαν τὸν ἐκ τῶν δημοτῶν καὶ συνετὸν εἶναι καὶ φιλόκαλον καὶ εὔτακτον, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι αὐτῷ οὐκ ἀμελεῖν, ὅς ποτε καὶ περὶ τοῦ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν συνεῖπε· τοῦτον δὴ καλέσας συνεβουλεύετο αὐτῷ πῶς

ἂν τοῖς μὲν εὖνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὴν ἐξέλασιν, τοῖς δὲ δυσμενέσι φοβερώτατα. Ἐπεὶ δὲ σκοπούντοιν αὐτοῖν τὰ αὐτὰ ἔδοξεν, ἐκέλευε τὸν Φεραύλαν ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν ὅτω γένηται αὔριον ἡ ἐξέλασις, ὥσπερ ἔδοξε καλῶς ἔχειν. Εἰρηκα δὲ, ἔφη, ἐγὼ πάντας πείθεσθαί σοι περὶ τῆς ἐν τῇ ἐξελάσει τάξεως· ὅπως δ' ἂν ἥδιον παραγγέλλοντός σε ἀκούωσι, φέρε λαβών, ἔφη, χιτῶνας μὲν τυτυσὶ τοῖς τῶν δορυφόρων ἡγεμόσι· κάσας δὲ τοῦσδε τοὺς ἐφιππείους, τοῖς τῶν ἱππέων ἡγεμόσι δός, καὶ τῶν ἁρμάτων τοῖς ἡγεμόσιν ἄλλους τοῦσδε χιτῶνας. Ὁ μὲν δὴ ἔφερε λαβών· οἱ δὲ ἡγεμόνες ἐπεὶ ἴδοιεν αὐτὸν, ἔλεγον, Μέγας δὲ σύ γε, ὦ Φεραύλα, ὁπότε γε καὶ ἡμῖν τάξεις ἃ ἂν δέοι ποιεῖν. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Φεραύλας, ἀ μόνον γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ συσκευοφορήσω· νῦν γοῦν φέρω τῶδε δύω κάσα, τὸν μέν σοι, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τούτων λάβε ὁπότερον

βύλει. Εκ τύτυ δὴ ὁ μὲν λαμβάνων τὸν κάσαν τῦ μὲν φθόνου ἐπελέλησο, εὐθὺς δὲ συνεβυλεύετο αὐτῷ, ὁπότερον λαμβάνοι. Ὁ δὲ συμβυλεύσας ἂν ὁπότερος βελτίων εἴη, καὶ εἰπὼν, Ην μυ κατηγορήσῃς ὅτι αἱρεσίν σοι δέδωκα, εἰσαῦθις ὅταν διακονῶ, ἑτέρῳ χρήσῃ μοι διακόνῳ. Ὁ μὲν δὴ Φεραύλας ὕτω διαδὺς ἦ ἐτάχθη, εὐθὺς ἐπεμελεῖτο τῶν εἰς τὴν ἐξέλασιν ὅπως ὡς κάλλισα ἕκασα ἕξει.

Ἡνίκα δὲ ἡ ὑσεραία ἦκε, καθαρὰ μὲν ἦν πάντα πρὸ ἡμέρας, σοῖχοι δὲ εἱσήκεσαν ἔνθεν κὴ ἔνθεν τῆς ὁδῦ, ὥσπερ κὴ νῦν ἔτι ἵσανται ἦ ἂν βασιλεὺς μέλλῃ ἐλαύνειν· ὧν ἐντὸς ὐδενί ἐσιν εἰσιέναι τῶν μὴ τετιμημένων· μασιγοφόροι δὲ καθέσασαν, οἳ ἔπαιον εἴ τις ἐνοχλοίη. Εσασαν δὲ πρῶτον μὲν τῶν δορυφόρων εἰς τελραχιχιλίυς, ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν εἰς τέτλαρας· δισχίλιοι δὲ ἑκατέρωθεν τῶν πυλῶν. Καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ πάντες παρῆσαν καταβεβη-

κότες ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ διερκότες τὰς χεῖρας διὰ τῶν κανδύων, ὥσπερ καὶ νῦν ἔτι διείρουσιν ὅταν ὁρᾷ βασιλεύς. Εστασαν δὲ Πέρσαι μὲν ἐκ δεξιᾶς, οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι ἐξ ἀριστερᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ τὰ ἅρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἑκατέρωθεν. Επεὶ δὲ ἀνεπετάννυντο αἱ τοῦ βασιλείου πύλαι, πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διὶ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας, καὶ οἷς τῶν ἄλλων θεῶν οἱ μάγοι ἐξηγοῦντο· πολὺ γὰρ οἴονται Πέρσαι χρῆναι τοῖς περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον τεχνίταις χρῆσθαι ἢ περὶ τἆλλα. Μετὰ δὲ τοὺς βοῦς ἵπποι ἤγοντο, θοῦμα τῷ Ἡλίῳ· μετὰ δὲ τούτους ἐξήγετο ἅρμα λευκὸν, χρυσόζυγον, ἐσεμμένον, Διὸς ἱερόν· μετὰ δὲ τόδε, Ἡλίου ἅρμα λευκὸν, καὶ τοῦτο ἐσεμμένον, ὥσπερ τὸ πρόσθεν· μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλο τρίτον ἅρμα ἐξήγετο, φοινικίσι καταπεπταμένοι οἱ ἵπποι, καὶ πῦρ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπ' ἐχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. Επὶ δὲ τούτοις, ἤδη αὖ-

τὸς ἐκ τῶν πυλῶν πρὸφαίνετο ὁ Κῦρος ἐφ' ἅρματος, ὀρθὴν ἔχων τὴν τιάραν, καὶ χιτῶνα πορφυρῦν μεσόλευκον, (ἄλλῳ δ' ὐκ ἔξεστι μεσόλευκον ἔχειν) καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν ἀναξυρίδας ὑσγινοβαφεῖς, καὶ κάνδυν ὁλοπόρφυρον. Εἶχε δὲ κὴ διάθημα περὶ τῇ τιάρᾳ· κὴ οἱ συγγενεῖς δὲ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τῦτο σημεῖον εἶχον, κὴ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔχυσι. Τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρίδων εἶχε. Παρῳχεῖτο δὲ αὐτῷ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων δ' ἐκείνου, εἴτε κὴ τῷ ὄντι, εἴτε κὴ ὁπωσῦν· μείζων δὲ ἐφάνη πολὺ Κῦρος. Ἰδόντες δὲ πάντες προσεκύνησαν, εἴτε καὶ ἄρξαι τινὲς κελευσμένοι, εἴτε κὴ ἐκπλαγέντες τῇ παρασκευῇ, κὴ τῷ δόξαι μέγαν τε κὴ καλὸν φανῆναι τὸν Κῦρον. Πρόσθεν δὲ Περσῶν ὐδεὶς Κῦρον προσεκύνει. Επεὶ δὲ προῆει τὸ τῦ Κύρυ ἅρμα, προηγῦντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι, παρεῖποντο δὲ οἱ δισχίλιοι ἑκατέρωθεν τῦ ἅρματος· ἐφεί-

ποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτοῦχοι ἐφ' ἵππων, κεκοσμημένοι, σὺν τοῖς παλτοῖς, ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους. Οἱ δ' αὖ τῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἵπποι παρήγοντο χρυσοχάλινοι, ῥαβδωτοῖς ἱματίοις καταπεπλαμένοι, ἀμφὶ τοὺς διακοσίους· ἐπὶ δὲ τούτοις δισχίλιοι ξυσοφόροι· ἐπὶ δὲ τούτοις, ἱππεῖς οἱ πρῶτοι γενόμενοι, μύριοι, εἰς ἑκατὸν παντα χῆ τεταγμένοι, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Χρυσάντας· ἐπὶ δὲ τούτοις μύριοι ἄλλοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ὑσπάσπας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι μύριοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Δατάμας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Γαδάτας· ἐπὶ δὲ τούτοις Μῆδοι ἱππεῖς, ἐπὶ δὲ τούτοις Αρμένιοι, μετὰ δὲ τούτους Ὑρκάνιοι, μετὰ δὲ τούτους Καδούσιοι, ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι. Μετὰ δὲ τοὺς ἱππέας ἅρματα ἐπὶ τετράρων τεταγμένα· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Αρταβάτης Πέρσης.

Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, παρείποντο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἔξω τῶν σημείων, δεόμενοι Κύρου ἄλλος ἄλλης πράξεως. Πέμψας οὖν πρὸς αὐτοὺς τῶν σκηπτούχων τινὰς οἳ παρείποντο αὐτῷ τρεῖς ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα τοῦ διαγγέλλειν, ἐκέλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἴ τις τι αὐτοῦ δέοιτο, διδάσκειν τῶν ὑπάρχων τινὰ ὅ,τι τις βούλοιτο, ἐκείνους δὲ ἔφη πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν. Οἱ μὲν δὴ ἀπιόντες εὐθὺς κατὰ τοὺς ἱππέας ἐπορεύοντο, καὶ ἐβουλεύοντο τίνι ἕκαστος προσίοι. Ὁ δὲ Κῦρος οὓς ἐβούλετο μάλιστα θεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τούτους, πέμπων τινά, πρὸς αὑτὸν ἐκάλει καθ' ἕκαστον, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτως, Ἤν τις ὑμᾶς διδάσκῃ τι τούτων τῶν παρεπομένων, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ προσέχετε αὐτῷ τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν δικαίων δεῖσθαι δοκῇ, εἰσαγγέλλετε πρὸς ἐμέ, ἵνα κοινῇ βουλευόμενοι διαπράττωμεν αὐ-

τοῖς. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντες ὑπήκουον, συναύξοντες τὴν ἀρχὴν τῷ Κύρῳ, καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι σφόδρα πείθοιντο.

Δαϊφάρνης δέ τις ἦν, σολοικότερος ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ, ὃς ᾤετο, εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι. Αἰσθόμενος οὖν ὁ Κῦρος τοῦτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ, ὑποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτούχων, εἰπεῖν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ὅτι οὐδὲν ἔτι δέοιτο· καὶ τολοιπὸν οὐκ ἐκάλει. Ὡς δ' ὁ ὕστερον κληθεὶς αὐτοῦ πρότερος αὐτῷ ὑπήκουσε, προσήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων, καὶ ἐκέλευσε τῶν σκηπτούχων τινὰ συναπαγαγεῖν αὐτῷ ὅπου κελεύσειε. Τοῖς δὲ ἰδοῦσιν ἔντιμόν τι τοῦτο ἔδοξεν εἶναι, καὶ πολὺ πλείονες ἐκ τούτου αὐτὸν ἐθεράπευον ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πρὸς τὰ τεμένη, ἔθυσαν τῷ Διΐ, καὶ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ταύρους· ἔπειτα

τῷ Ἡλίῳ, καὶ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ἵππους. Ἔπειτα Γῇ σφάξαντες, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ μάγοι, ἐποίησαν· ἔπειτα δὲ, ἥρωσι τοῖς Συρίαν ἔχουσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, καλοῦ ὄντος τοῦ χωρίου, ἔδειξε τέρμα ὡς ἐπὶ πέντε σταδίων χωρίου, καὶ εἶπε κατὰ φυλὰς ἀνὰ κράτος ἐνταῦθα ἀφεῖναι τοὺς ἵππους. Σὺν μὲν δὴ τοῖς Πέρσαις αὐτὸς ἤλασε, καὶ ἐνίκα· πολὺ μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς. Μήδων δὲ Ἀρταβάτης ἐνίκα· (Κῦρος γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδώκει) Σύρων δὲ, ὁ προστατῶν· Ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης· Ὑρκανίων δὲ, ὁ υἱὸς τοῦ ἱππάρχου· Σακῶν δὲ, ἰδιώτης ἀνὴρ, ἀπέλιπεν ἄρα τῷ ἵππῳ τοὺς ἄλλους ἵππους ἐγγὺς τῷ ἡμίσει τοῦ δρόμου. Ἐνθὰ δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον, εἰ δέξαιτ' ἂν βασιλείαν ἀντὶ τοῦ ἵππου. Τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὅτι βασιλείαν μὲν οὐκ ἂν δεξαίμην, χάριν δὲ ἀνδρὶ ἀγαθῷ καταθέσθαι δεξαίμην ἄν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶ-

τε, Καὶ μὴν ἐγὼ δεῖξαί σοι θέλω ἔνθα κἂν μύων βάλῃς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Πάντως τοίνυν, ὁ Σάκας ἔφη, δεῖξόν μοι· ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ, ἔφη ἀνελόμενος. Καὶ ὁ μὲν Κῦρος δείκνυσιν αὐτῷ ὅπου ἦσαν πλεῖστοι τῶν φίλων· ὁ δὲ καταμύων ἵησι τῇ βώλῳ, καὶ παρελαύνοντος Φεραύλα τυγχάνει· ἔτυχε γὰρ ὁ Φεραύλας παραγγέλλων τι τεταγμένον παρὰ τοῦ Κύρου· βληθεὶς δὲ οὐδὲ μετεστράφη, ἀλλ' ᾤχετο ἐφ' ὅπερ ἐτάχθη. Ἀναβλέψας δὲ ὁ Σάκας, ἐρωτᾷ τίνος ἔτυχεν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδενὸς τῶν παρόντων. Ἀλλ' οὐ μέντοι, ἔφη ὁ νεανίσκος, τῶν γε ἀπόντων. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, σύ γε ἐκείνου τοῦ παρὰ τὰ ἅρματα ταχὺ ἐλαύνοντος τὸν ἵππον. Καὶ πῶς, ἔφη, οὐ μεταστρέφεται; Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Μαινόμενος γάρ τις ἐστὶν, ὡς ἔοικεν. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος ᾤχετο σκεψόμενος τίς εἴη· καὶ εὑρίσκει τὸν Φε-

ραύλαν γῆς τε καταπλεων τὸ γένειον καὶ αἵματος· ἐῤῥύη γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς ῥινὸς βληθέντι. Επεὶ δὲ προσῆλθεν, ἤρετο αὐτὸν εἰ βληθείη. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, Ὡς ὁρᾷς. Δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τοῦτον τὸν ἵππον. Ὁ δ' ἐπήρετο, Αντὶ τοῦ; Εκ τούτου δὴ διηγεῖτο ὁ Σάκας τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος εἶπε, Καὶ οἶμαί γε οὐκ ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Αλλὰ πλουσιωτέρῳ μὲν ἄν, εἰ ἐσωφρόνεις, ἦ ἐμοὶ, ἐδίδους· νῦν δὲ κἀγὼ δέξομαι· ἐπεύχομαι δὲ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵπερ με ἐποίησαν βληθῆναι ὑπὸ σοῦ, δοῦναί μοι ποιῆσαι μὴ μεταμέλειν σοι τῆς ἐμῆς δωρεᾶς. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, ἀπέλα ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἐμὸν ἵππον· αὖθις δὲ ἐγὼ παρέσομαι πρὸς σέ. Οἱ μὲν δὴ ὕστω διηλλάξαντο· Καδουσίων δὲ ἐνίκα Ραθανίκης. Αφίει δὲ καὶ τὰ ἅρματα καθ' ἕκαστον· τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδου βοῦς τε, ὅπως ἂν θύσαντες ἑστιῶντο, καὶ ἐκπώματα. Τὸν μὲν

ἕν βῶν ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ νικητήριον, τῶν δὲ ἐκπωμάτων τὸ αὐτῷ μέρος Φεραύλᾳ ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκ τῆς βασιλείας ἔλασιν διαταγεῖσαι. Οὕτω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου καταχαθεῖσα ἔλασις, ἕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλέως ἔλασις· πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπεχιν, ὅταν μὴ θύῃ. Ὡς δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνοῦνται πάλιν ἐς τὴν πόλιν, καὶ ἐσκήνωσαν οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι, κατ' οἰκίας· οἷς δὲ μὴ, ἐν τάξει.

Καλέσας δὲ καὶ ὁ Φεραύλας τὸν Σάκαν τὸν δόντα τὸν ἵππον, ἐξένιζε· καὶ τἄλλα τε παρεῖχεν ἔκπλεω, καὶ ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ, ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου, ἐκπιμπλὰς πρὔπινε καὶ ἐδωρεῖτο. Καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλὴν μὲν καὶ καλὴν χρωμνὴν, πολλὴν δὲ καὶ καλὴν κατασκευὴν, καὶ οἰκέτας δὲ πολλούς, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φεραύλα, ἦ καὶ οἵκοι τῶν πλησίων ἦθα; Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπε, Ποίων

πλησίων; τῶν μὲν οὖν σαφῶς ἀποχειροβιώτων. Ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατὴρ τὴν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίχρως αὐτὸς ἐργαζόμενος καὶ τρέφων, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον ἐγιγνόμην, ὃ δυνάμενος τρέφειν ἀργὸν, εἰς ἀργὸν ἀπαγαγὼν, ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Ἐνθα δὴ ἐγὼ ἀνέτρεφον ἐκεῖνον ἕως ἔζη, αὐτὸς σκάπτων καὶ σπείρων μάλα μικρὸν γήδιον, ὃ μέντοι πονηρόν γε, ἀλλὰ πάντων δικαιότατον· ὅ,τι γὰρ ἂν λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον ὑδέν τι πολύν· ἤδη δέ ποτε ὑπὸ γηραιότητος καὶ διπλάσια ἀπέδωκεν ὧν ἔλαβεν. Οἴκοι μὲν οὖν ὅτως ἔγωγε ἔζων· νῦν δὲ ταῦτα πάντα, ἃ ὁρᾷς, Κῦρός μοι ἔδωκε. Καὶ ὁ Σάκας εἶπεν, Ω μακάριε σὺ τά τε ἄλλα, καὶ αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἐκ πένητος πλούσιος γεγένησαι· πολὺ γὰρ οἶομαί σε καὶ διὰ τοῦτο ἥδιον πλουτεῖν, ὅτι πεινήσας χρημάτων πεπλούτηκας. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Η

γὰρ οὕτως, ὦ Σάκα, ὑπολαμβάνεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσούτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι; Οὐκ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐδίω μὲν κ᾽ πίνω κ᾽ καθεύδω ὀλ᾽ ὁτιοῦν νῦν ἥδιον ἢ τότε, ὅτε πένης ἦν; Ὅτι δὲ ταῦτα πολλά ἐστι, τοσοῦτον κερδαίνω, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ ἄλλοις διανέμειν, πλείονα δὲ ἐπιμελούμενον πράγματα ἔχειν. Νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἥκει δὲ τὶς ἢ τῶν προβάτων λελυκωμένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν κατακεκρημνισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπλωκέναι τοῖς κλήνεσιν· ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη ὁ Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν πλείω λυπεῖσθαι ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. Καὶ ὁ Σάκας, Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὅταν σῶα ᾖ, πολλὰ ὁρῶν, πολλαπλάσια ἐμοῦ εὐφραίνῃ. Καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Οὔ τοι, ὦ Σάκα, ἄτως ἡδύ ἐστι τὸ ἔχειν χρήματα,

ὡς ἀνιαρὸν τὸ ἀποβάλλειν. Γνώσῃ δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· τῶν μὲν γὰρ πλουτούντων οὐδεὶς ἀναγκάζεται ὑφ' ἡδονῆς ἀγρυπνεῖν, τῶν δὲ ἀποβαλλόντων τι οὐδένα ἂν ἴδοις δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας· οὐδέ γε τῶν λαμβανόντων τι νυστάζοντα οὐδένα ἂν ἴδοις ὑφ' ἡδονῆς. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις· εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν οὕτως, ὥσπερ τὸ λαμβάνειν, ἡδὺ ἦν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονίᾳ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. Καὶ ἀνάγκη δέ τοι ἐστὶν, ἔφη, ὦ Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς θεούς, καὶ εἰς φίλους, καὶ εἰς ξένους· ὅστις γὰρ ἰσχυρῶς χρήμασιν ἥδεται, εὖ ἴσθι τοῦτον, καὶ δαπανῶντα, ἰσχυρῶς ἀνιᾶσθαι. Μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας· ἀλλ' οὐκ ἐγὼ τούτων εἰμὶ, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν τοῦτο νομίζω, τὸ, πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. Τί οὖν, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὁ Φεραύλας; οὐχὶ σύ γε αὐτίκα μάλα εὐδαίμων ἐγένου, καὶ

ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γὰρ, ἔφη, ταῦτα πάντα κέκτησο, καὶ χρῶ ὅπως βούλει αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον τρέφε, καὶ ἔτι εὐτελέστερον ἢ ξένον· ἀρκέσει γάρ μοι, ὅ,τι ἂν καὶ σὺ ἔχῃς, τούτων μετέχειν. Παίζῃς, ἔφη ὁ Σάκας. Καὶ ὁ Φεραύλας ὁμόσας εἶπεν, ἢ μὴν σπουδῇ λέγειν. Καὶ ἄλλα γέ σοι, ὦ Σάκα, προσδιαπράξομαι παρὰ Κύρου, μήτε θύρας τὰς Κύρου θεραπεύειν, μήτε στρατεύεσθαι. Αλλὰ σὺ μὲν πλουτῶν οἴκοι μένε· ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ ἐάν τι ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρου θεραπείαν, ἢ καὶ ἀπὸ στρατείας τινὸς, οἴσω πρὸς σὲ, ἵνα ἔτι πλειόνων ἄρχῃς· μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης τῆς ἐπιμελείας· ἣν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων, ἐμοί τέ σε οἶομαι πολλὰ καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι. Τούτων οὕτω ῥηθέντων, ταῦτα συνέθεντο, καὶ ταῦτα ἐποίουν. Καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐ-

δαίμων γεγενῆθαι, ὅτι πολλῶν ἦρχε χρημάτων· ὁ δ' αὖ ἐνόμιζε μακαριώταλος εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἔξει σχολὴν παρέχοντα πράτλειν, ὅ,τι ἂν αὐτῷ ἡδὺ εἴη.

Ην δὲ τῦ Φεραύλα ὁ τρόπος φιλέταιρός τε, καὶ θεραπεύειν ἥδεν ἡδὺ αὐτῷ ὅτως ἐδόκει εἶναι ὅλ' ὠφέλιμον, ὡς ἀνθρώπυς. Καὶ γὰρ βέλτιςον πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο ἄνθρωπον εἶναι καὶ εὐχαριςότατον, ὅτι ἑώρα τύς τε ἐπαινυμένυς ὑπὸ τινὸς, ἀντεπαινῦντας τύτυς προθύμως, τοῖς τε χαριζομένοις πειρωμένυς ἀντιχαρίζεθαι· καὶ ὃς γνοῖεν εὐνοϊκῶς ἔχοντας, τύτοις ἀντευνοῦντας· καὶ ὃς εἰδεῖεν φιλῦντας αὐτὺς, τύτους μισεῖν ὑ δυναμένυς· καὶ γονέας δὲ πολὺ μᾶλλον ἀντιθεραπεύειν πάντων τῶν ζώων ἐθέλοντας καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας· τὰ δ' ἄλλα πάντα ζῶα καὶ ἀχαριςότερα καὶ ἀγνωμονέςερα ἀνθρώπων ἐγίγνωσκεν εἶναι. Οὕτω δὴ ὅ,τε Φεραύλας ὑπερήδετο, ὅτι ἐξέσοιλο αὐτῷ, ἀπαλλα-

γέντι τῆς τῶν ἄλλων κτημάτων ἐπιμελείας, ἀμφὶ τὸς φίλυς ἔχειν· ὅ,τε Σάκας, ὅτι ἔμελλε πολλὰ ἔχων πολλοῖς χρήσεσθαι. Εφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι προσέφερέ τι ἀεί· ὁ δὲ, τὸν Σάκαν, ὅτι παραλαμβάνειν πάντα ἤθελε, καὶ ἀεὶ πλειόνων ἐπιμελύμενος, ὑδὲν μᾶλλον αὐτῷ ἀχολίαν παρεῖχε. Καὶ ἕτοι μὲν δὴ ὕτω διῆγον·

Θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος, καὶ νικητήρια ἑσιῶν, ἐκάλεσε τῶν φίλων οἳ μάλις' αὐτὸν αὔξειν τε βυλόμενοι φανεροὶ ἦσαν καὶ τιμῶντες εὐνοϊκώτατα. Συνεκάλεσε δὲ αὐτοῖς καὶ Αρτάβαζον τὸν Μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Αρμένιον, καὶ τὸν Υρκάνιον ἵππαρχον, καὶ Γωβρύαν. Γαδάτας δὲ τῶν σκηπλύχων ἦρχεν αὐτῷ, καὶ ὅπη ἐκεῖνος διεκόσμησεν, ἡ πᾶσα ἔνδον δίαιτα καθειςήκει· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῖέν τινες, ὑδ' ἐκάθιζε Γαδάτας, ἀλλ' ἐπεμελεῖτο· ὁπότε δὲ αὐτοὶ εἶεν, καὶ συνεδείπνει· ἤδελο

γὰρ αὐτῷ ξυνών· ἀντὶ δὲ τούτων πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Κύρου· διὰ δὲ Κῦρον, καὶ ὑπ' ἄλλων. Ὡς δὴ ἦλθον οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὐχ ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον ἐκάθιζεν, ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὡς εὐεπιβουλευτοτέρας ταύτης οὔσης ἢ τῆς δεξιᾶς· τὸν δὲ δεύτερον παρὰ τὴν δεξιάν, τὸν δὲ τρίτον πάλιν παρὰ τὴν ἀριστεράν, τὸν δὲ τέταρτον παρὰ τὴν δεξιάν· καὶ ἦν πλέονες ὦσιν, ὡσαύτως. Σαφηνίζεσθαι δὲ ὡς ἕκαστον ἐτίμα, τοῦτο ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι· ὅτι ὅπου μὲν οἴονται οἱ ἄνθρωποι τὸν κρατιστεύοντα μήτε κηρυχθήσεσθαι, μήτε ἆθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσιν ἐνταῦθα οὐ φιλονείκως πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· ὅπου δὲ μάλιστα πλεονεκτῶν ὁ κράτιστος φαίνεται, ἐνταῦθα προθυμότατα φανεροί εἰσιν ἀγωνιζόμενοι πάντες. Καὶ ὁ Κῦρος δὲ οὕτως ἐσαφήνιζε μὲν τοὺς κρατιστεύοντας παρ' ἑαυτῷ, εὐθὺς ἀρξάμενος

ἐξ ἕδρας καὶ παρασάσεως. Οὐ μέντοι ἀθάνατον τὴν ταχθεῖσαν ἕδραν κατεσήσατο, ἀλλὰ νόμιμον ἐποιήσατο, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις προβῆναι εἰς τὴν τιμιωτέραν ἕδραν, καὶ, εἴ τις ῥαδιουργοίη, ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ἀτιμοτέραν. Τὸν δὲ πρωτεύοντα ἐν ἕδρᾳ ἠχύνετο μὴ πλεῖστα καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτῷ φαίνεσθαι. Καὶ ταῦτα δὲ ἐπὶ Κύρου γενόμενα, ὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένοντα αἰσθανόμεθα.

Ἐπεὶ δὲ ἐδείπνουν, ἐδόκει τῷ Γωβρύᾳ τὸ μὲν πολλὰ ἔχειν εἶναι, οὐδὲν θαυμαστὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἄρχοντι· τὸ δὲ τὸν Κῦρον, ὕτω μεγάλα πράττοντα, εἴ τι ἡδὺ δόξειε λαβεῖν, μηδὲν τούτων μόνον καταδαπανᾶν, ἀλλὰ ἔργον ἔχειν δεόμενον τούτῳ κοινωνεῖν τὰς παρούσας. Πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἐστὶν οἷς ἐώρα πέμποντα ταῦτα αὐτὸν, οἷς ἡσθεὶς τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, καὶ τὰ πάντα πολλὰ ὄντα διαπεπόμφει ὁ Κῦρος

ἀπὸ τῆς τραπέζης, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας, Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Κῦρε, πρόθεν μὲν ἡγούμην τούτῳ σε πλεῖστον διαφέρειν ἀνθρώπων, τῷ στρατηγικώτατον εἶναι· νῦν δὲ θεὺς ὄμνυμι, ἢ μὴν ἐμοὶ δοκεῖν πλέον σε διαφέρειν φιλανθρωπίᾳ ἢ στρατηγίᾳ. Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπιδεικνῦναι τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας ἢ στρατηγίας. Πῶς δή; ἔφη ὁ Γωβρύας. Ὅτι, ἔφη, τὰ μὲν, κακῶς ποιοῦντα ἀνθρώπους, δεῖ ἐπιδείκνυσθαι, τὰ δὲ, εὖ.

Ἐκ τούτου δὴ, ἐπεὶ ὑπέπινον, ἤρετο ὁ Ὑστάσπας τὸν Κῦρον, Ἆρ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀκθεσθείης μοι εἴ σε ἐροίμην ὃ βούλομαί σου πυθέσθαι; Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοὐναντίον τούτου, ἀκθοίμην ἄν σοι, εἰ αἰσθοίμην σιωπῶντα ἃ ἂν βούλοιο ἐρέσθαι. Λέγε δή μοι, ἔφη, ἤδη ποτὲ καλέσαντός σου οὐκ ἦλθον; Εὐφήμει, ἔφη ὁ Κῦρος. Ἀλλ' ὑπακούων σχολῇ ὑπήκουσα; Οὐδὲ τοῦτο. Προστακθὲν δέ τι ἤδη

σοι ὐκ ἔπραξα; Οὐκ αἰτιῶμαι, ἔφη. Ὁ δὲ πράτ]οιμι, ἔστιν ὅ,τι πώποτε ὐ προθύμως, ἢ ὐχ ἡδομένως πράτ]οντά με κατέγνως; Τῦτο δὴ πάντων ἥκιστα, ἔφη ὁ Κῦρος. Τίνος μὴν ἕνεκα, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κῦρε, Χρυσάντας σε ἔτρεψεν, ὥστε εἰς τὴν τιμιωτέραν ἐμοῦ ἕδραν ἱδρυθῆναι; Η λέγω; ἔφη ὁ Κῦρος. Πάν]ως, ἔφη ὁ Ὑστάσπας. Καὶ σὺ αὖ ὐκ ἀχθεσθήσῃ μοι ἀκύων τἀληθῆ; Ηδέσθημαι μὲν οὖν, ἔφη, ἢν εἰδῶ ὅτι οὐκ ἀδικοῦμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, ὑτοσὶ. πρῶτον μὲν ὐ κλῆσιν ἀνέμενεν, ἀλλὰ πρὶν καλεῖσθαι παρῆν τῶν ἡμετέρων ἕνεκα· ἔπειτα δὲ, ὐ τὸ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ κ᾽ ὅ,τι αὐτὸς γνοίη ἄμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν, τῦτο ἔπρατ]εν. Ὁπότε δ᾽ εἰπεῖν τι δέοι εἰς τὺς συμμάχυς, ἃ μὲν ἐμὲ ὤφε]ο πρέπειν λέγειν, ἐμοὶ συνεβούλευεν· ἃ δὲ ἐμὲ αἴσθοιτο βουλόμενον μὲν εἰδέναι τὺς συμμάχυς, αὐτὸν δέ με αἰσχυνόμενον περὶ

ἐμαυτῷ λέγειν, ταῦτα οὕτως λέγων ὡς ἑαυτῷ γνώμην ἀπεφαίνετο· ὥστ' ἔν γε τούτοις τί κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμῷ ἐμοὶ χρείττονα εἶναι; Καὶ ἑαυτῷ μὲν ἀεί φησι πάντα τὰ παρόντα ἀρκεῖν, ἐμοὶ δὲ ἀεὶ φανερός ἐστι σκοπῶν τι ἂν προσγενόμενον ὀνήσειεν· ἐπί τε τοῖς ἐμοῖς καλοῖς μᾶλλον ἐμῷ ἀγάλλεται καὶ ἥδεται. Πρὸς ταῦτα ὁ Ὑστάσπας εἶπε, Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Κῦρε, ἥδομαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι κἀγὼ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν· ἓν μόνον, ἔφη, ἀγνοῶ, πῶς ἂν εἴην δῆλος χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον χρολεῖν δεῖ τῷ χεῖρε, ἢ γελᾶν, ἢ τί ποιεῖν. Καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπεν, Ὀρχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν. Ἐπὶ τούτοις μὲν δὴ γέλως ἐγένετο.

Προϊόντος δὲ τοῦ συμποσίου, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, νῦν ἂν δοκοίης ἥδιον τῶνδέ τῳ

τὴν θυγατέρα δοῦναι, ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεγένου; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, κἀγὼ τἀληθῆ λέγω; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, ὡς ψεύδους γε ὑδεμία ἐρώτησις δεῖται. Εὖ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι ὅτι νῦν ἂν πολὺ ἥδιον. Η κἀ ἔχοις ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπεῖν διότι; Εγωγε. Λέγε δή. Ὅτι τότε μὲν ἑώρων τοὺς πόνους κἀ τοὺς κινδύνους εὐθύμως αὐτοὺς φέροντας, νῦν δὲ ὁρῶ αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως φέροντας. Δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα ἢ τὰ κακά· τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ηκουσας, ὦ Ὑσάσπα, Γωβρύου τὸ ῥῆμα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· κἀ ἐὰν πολλὰ τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλόν με τῆς θυγατρὸς μνησῆρα λήψεται, ἢ ἐὰν ἑκατὸν ἵππους πολλά μοι ἐπιδεικνύῃ. Η μὴν, ἔφη ὁ Γωβρύας, πολλά γέ μοι ἐστὶ τοιαῦτα συγγεγραμμένα, ὧν ἐγώ σοι ὑφθονή-

σω, ἣν τὴν θυγατέρα μὺ γυναῖκα λαμβάνῃς· τὰ δὲ ἐκπώματα, ἔφη, ἐπειδὴ ὐκ ἀνέχεσθαί μοι φαίνῃ, ὐκ οἶδ' εἰ Χρυσάντᾳ τούτῳ δώσω, ἐπεὶ κ᾽ τὴν ἕδραν σου ὑφήρπασε. Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Ὑσάσπα, κ᾽ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ παρόντες, ἢν ἐμοὶ λέγητε, ὅταν τὶς ὑμῶν γαμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε ὁποῖός τις κἀγὼ συνεργὸς ὑμῖν ἔσομαι. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Ην δέ τις ἐκδῦναι βούληται θυγατέρα, πρὸς τίνα δεῖ λέγειν; Πρὸς ἐμὲ, ἔφη ὁ Κῦρος, κ᾽ τοῦτο· πάνυ γὰρ, ἔφη, δεινός εἰμι ταύτην τὴν τέχνην. Ποίαν; ἔφη ὁ Χρυσάντας. Τὸ γνῶναι ὁποῖος ἂν γάμος ἑκάστῳ συναρμόσειε. Καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Λέγε δὴ πρὸς τῶν θεῶν, ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἴει συναρμόσειν καλλίστα. Πρῶτον μὲν, ἔφη, μικράν· μικρὸς γὰρ κ᾽ αὐτὸς εἶ· ἢν δὲ μεγάλην γαμήσειας, ἤν ποτε βούλῃ αὐτὴν ὀρθὴν φιλῆσαι, προσάλλεσθαί σε δεήσει ὡς τὰ

κυνάρια. Τοῦτο μὲν δὴ, ἔφη, ὀρθῶς προνοεῖς· καὶ γὰρ οὐδ' ὁπωστιοῦν ἀλλικός εἰμι. Επειτα δ', ἔφη, σιμὴ ἄν σοι ἰσχυρῶς συμφέροι. Πρὸς τί δὴ αὖ τοῦτο; Ὅτι, ἔφη, σὺ γρυπὸς εἶ· πρὸς οὖν τὴν σιμότητα σάφ' ἴσθι ὅτι ἡ γρυπότης ἄρισα προσαρμόσειε. Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς καὶ τῷ εὖ δεδειπνηκότι, ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν, ἄδειπνος ἂν συναρμόζοι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· τῶν μὲν γὰρ μεστῶν γρυπὴ ἡ γαστὴρ γίγνεται, τῶν δὲ ἀδείπνων, σιμή. Καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Ψυχρῷ δ' ἄν, πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεῖ ἔχοις ἂν εἰπεῖν ποία τις συνοίσει; Ενταῦθα μὲν δὴ ὅ,τε Κῦρος ἐξεγέλασε, καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοίως. Γελώντων δὲ ἅμα εἶπεν ὁ Ὑσάσπας, Πολύ γε, ἔφη, μάλισα τούτου σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. Τίνος; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι δύνασαι καὶ ψυχρὸς ὢν γέλωα παρέχειν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Επειτα ὑπ ἂν πρίαιό γε παμπόλλου ὥστε σοι ταῦτα εἰρῆσθαι,

καὶ ἀπαγγελθῆναι παρ' ἧ εὐδοκιμεῖν βέλει, ὅτι ἀγαθὸς εἶ; Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω διεσκώπτετο.

Μετὰ δὲ ταῦτα Τιγράνῃ μὲν ἐξήνεγκε γυναικεῖον κόσμον, καὶ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι ἀνδρείως συνεστρατεύετο τῷ ἀνδρί. Ἀρταβάζῳ δὲ χρυσοῦν ἐκπωμα· τῷ δὲ Ὑρκανίῳ ἵππον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ ἐδωρήσατο. Σοὶ δὲ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρί. Οὐκοῦν ἐμὲ, ἔφη ὁ Ὑστάσπας, δώσεις, ἵνα καὶ τὰ συγγράμματα λάβω. Η καὶ ἔστι σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐσία ἀξία τῶν τῆς παιδός; Νὴ Δί', ἔφη, πολλαπλασίων μὲν οὖν χρημάτων. Καὶ ποῦ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἔστι σοι αὕτη ἡ οὐσία; Ενταῦθα, ἔφη, ὅπερ καὶ σὺ κάθησαι, φίλος ὢν ἐμοί. Αρκεῖ μοι, ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ εὐθὺς ἐκτείνας τὴν δεξιὰν, Δίδου, ἔφη, ὦ Κῦρε· δέχομαι γάρ. Καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τὴν τοῦ Ὑστάσπου δεξιὰν, ἔδωκε τῷ Γωβρύᾳ· ὁ δὲ ἐδέξατο.

Ἐκ δὲ τούτου πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε δῶρα τῷ Ὑρκάνῳ, ὅπως τῇ παιδὶ πέμψειε· Χρυσάνταν δ' ἐφίλησε προσαγαγόμενος. Καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπε, Μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐχ ὁμοίως γε χρυσῷ ἐμοί τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας καὶ χρυσάντᾳ τὸ δῶρον. Ἀλλὰ καὶ σοί, ἔφη, δώσω. Ἐπήρετο ἐκεῖνος, Πότε; Εἰς τριακοστὸν, ἔφη, ἔτος. Ὡς ἀναμενοῦντος, ἔφη, καὶ οὐκ ἀποθανουμένου, οὕτω παρασκευάζου. Καὶ τότε μὲν δὴ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνή· ἐξανισταμένων δ' αὐτῶν ἐξανέστη καὶ ὁ Κῦρος, καὶ ξυμπροπέμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰς θύρας.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς ἐθελουσίους συμμάχους γενομένους ἀπέπεμπεν οἴκαδε ἑκάστους, πλὴν ὅσοι αὐτῶν οἰκεῖν ἐβούλοντο παρ' αὐτῷ· τούτοις δὲ χώραν καὶ οἰκους ἔδωκε, καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν καταμεινάντων τότε ἀπόγονοι· πλεῖστοι δ' εἰσὶ Μήδων καὶ Ὑρκανίων· τοῖς δ' ἀπίοσι δωρησάμενος πολλὰ, καὶ ἀμέμπτους ποιησάμενος

καὶ ἄρχοντας καὶ στρατιώτας, ἀπεπέμψατο. Ἐκ τούτου δὴ διέδωκε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν στρατιώταις τὰ χρήματα ὅσα ἐκ Σάρδεων ἔλαβε· καὶ τοῖς μὲν μυριάρχοις καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις ἐξαίρετα ἐδίδου πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ, τὰ δ' ἄλλα διένειμε· καὶ τὸ μέρος ἑκάστῳ δὺς τῶν μυριάρχων, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς διανέμειν ὥσπερ αὐτὸς ἐκείνοις διένειμεν. Ἐδίδοσαν δὲ τὰ μὲν ἄλλα χρήματα, ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ δὲ τελευταῖα οἱ ἑξάδαρχοι, τοὺς ὑφ' ἑαυτοῖς ἰδιώτας δοκιμάσαντες, πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἐδίδοσαν· καὶ οὕτω πάντες εἰλήφεσαν τὸ δίκαιον μέρος. Ἐπειδὴ δὲ εἰλήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μέν τινες ἔλεγον περὶ τοῦ Κύρου τοιάδε, Ἦ που αὐτός γε πολλὰ ἔχει, ὅπου γε καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν. Οἱ δέ τινες αὐτῶν ἔλεγον, Ποῖα πολλὰ ἔχει; οὐκ ὁ Κύρου τρόπος τοιοῦτος οἷος χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον

ἢ κτώμενος ἥδεται. Αἰσθανόμενος δὲ ὁ Κῦρος τούτους τοὺς λόγους καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτοῦ, συνέλεξε τοὺς φίλους τε καὶ τοὺς ἐπικαιρίους ἅπαντας, καὶ ἔλεξεν ὧδε·

" Ανδρες φίλοι, ἑώρακα μὲν ἤδη ἀν-
" θρώπους, οἳ βούλονται δοκεῖν πλείω κε-
" κτῆσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι ἂν
" οἰόμενοι οὕτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν,
" ἔφη, ὅτοι τοὔμπαλιν ἢ βούλονται ἐφέλ-
" κεσθαι· τὸν γὰρ πολλὰ δοκοῦντα ἔ-
" χειν, μὴ κατ' ἀξίαν τῆς οὐσίας φαίνε-
" σθαι ὠφελοῦντα τοὺς φίλους, ἀνελευθε-
" ρίαν ἔμοιγε δοκεῖ περιάπτειν. Εἰσὶ δ'
" αὖ, ἔφη, οἳ λεληθέναι βούλονται ὅσα ἂν
" ἔχωσι· πονηροὶ ὄν καὶ ὅτοι τοῖς φίλοις
" ἔμοιγε δοκοῦσιν εἶναι· διὰ γὰρ τὸ μὴ
" εἰδέναι τὰ ὄντα, πολλάκις δεόμενοι οὐκ
" ἐπαγγέλλουσιν οἱ φίλοι τοῖς ἑταίροις,
" ἀλλ' ἀπατῶνται. Απλοῦς δέ μοι,
" ἔφη, δοκεῖ εἶναι τὸ τὴν δύναμιν φανερὰν
" ποιήσαντα, ἐκ ταύτης ἀγωνίζεσθαι

" περὶ καλοκἀγαθίας. Κἀγὼ οὖν, ἔφη, " βούλομαι ὑμῖν, ὅσα μὲν οἷόν τ' ἐστὶν ἰ- " δεῖν τῶν ἐμοὶ ὄντων, δεῖξαι· ὅσα δὲ μὴ " οἷόν τε ἰδεῖν, διηγήσασθαι." Ταῦτα εἰπὼν, τὰ μὲν ἐδείκνυε πολλά τε καὶ καλὰ κτήματα· τὰ δὲ κείμενα ὡς μὴ ῥᾴδια εἶναι ἰδεῖν, διηγεῖτο· τέλος δὲ εἶπεν ὧδε, " Ταῦτα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντα " δεῖ ὑμᾶς ἥδὲν μᾶλλον ἐμὰ ἡγεῖσθαι ἢ " ἢ ὑμέτερα· ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ταῦτα ἀ- " θροίζω ἵνθ' ὅπως αὐτὸς καὶ δαπανήσω, " ἵνθ' ὅπως αὐτὸς καὶ τρίψω· (ἃ γὰρ " ἂν δυναίμην) ἀλλ' ὅπως ἔχω τῷ τε " ἀεὶ ὑμῶν καλόν τι ποιοῦντι διδόναι, καὶ " ὅπως ἤν τις ὑμῶν τινὸς ἐνδεῖσθαι νομί- " ση, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ οὗ ἂν ἐνδεὴς " τυγχάνῃ ὤν." Καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

Ἡνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν Βαβυλῶνι ὡς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν,

καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγειλεν· ἐπεὶ δὲ ἐνόμισεν ἱκανὰ ἔχειν ὧν ᾤετο δεήσεσθαι, οὕτω δὴ ἀνεζεύγνυε. Διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς πολὺς στόλος ὤν, εὐτάκτως μὲν κατεσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, καὶ ἐχωρίζετο δὲ ταχὺ ὅπου δέοιτο. Ὅπου γὰρ ἂν στρατοπεδεύηται βασιλεὺς, σκηνὰς μὲν δὴ ἔχοντες πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύονται καὶ θέρους καὶ χειμῶνος. Εὐθὺς δὲ τοῦτο ἐνόμιζε Κῦρος, πρὸς ἕω βλέπουσαν ἵστασθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκηνῶν τοὺς δορυφόρους τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα σιτοποιοῖς μὲν χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιὰν, ὀψοποιοῖς δὲ τὴν ἀριστερὰν, ἵπποις δὲ τὴν δεξιὰν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀριστεράν· καὶ τἆλλα δὲ διετέτακτο, ὥστε εἰδέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώραν καὶ μέτρῳ καὶ τόπῳ. Ὅταν δὲ ἀνασκευάζωνται, συντίθησι μὲν ἕκαστος σκεύη οἷσπερ τέτακται χρῆσθαι, ἀνατί-

θενται δ' αὖ ἄλλοι ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ὥσθ' ἅμα μὲν πάντες ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ ἐπὶ τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πάντες ἀναλίθεασιν ἐπὶ τὰ ἑαυτῦ ἕκαστος. Οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ μιᾷ τε σκηνῇ καὶ πάσαις ἀνηρῆσθαι. Ὡσαύτως ἔτως ἔχει καὶ περὶ κατασκευῆς. Καὶ περὶ τῦ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ, ὡσαύτως διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα· καὶ διὰ τῦτο ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ ἑνί τε μέρει καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. Ὥσπερ δὲ οἱ περὶ τὰ ἐπιτήδεια θεράποντες χώραν εἶχον τὴν προσήκουσαν ἕκαστοι, ἔτω καὶ οἱ ὁπλοφόροι αὐτῷ ἐν τῇ σταλοπεδεύσει χώραν τε εἶχον τὴν τῇ ὁπλίσει ἑκάστῃ ἐπιτηδείαν, καὶ ἤδεσαν ταύτην ὁποία ἦν, καὶ εἰς ἀναμφισβήτητον πάντες κατεχωρίζοντο. Καλὸν μὲν γὰρ ἡγεῖτο ὁ Κῦρος καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶναι ἐπιτήδευμα τὴν εὐθημοσύνην· (ὅταν γάρ τις του δέηται, δῆλόν ἐστιν ὅπου δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν) πο-

λὺ δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν φυλῶν εὐθημοσύνην εἶναι, ὅσῳ τε ὀξύτεροι οἱ καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων, ϗ μείζω τὰ σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων ἐν αὐτοῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν καιρῷ παραγινομένων πλείστυ ἄξια ταῦτα τὰ κτήματα ἑώρα γινόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς· διὰ ταῦτα ὃν ϗ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς εὐθημοσύνης μάλιστα. Καὶ αὐτὸς μὲν δὴ πρῶτος ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κατετίθετο τῦ στρατοπέδου, ὡς ταύτης τῆς χώρας ἐχυρωτάτης ὔσης· ἔπειλα δὲ τὺς μὲν πιστοτάτυς, ὥσπερ εἰώθει, περὶ ἑαυτὸν εἶχε, τύτων δὲ ἐν κύκλῳ ἐχομένυς ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἁρματηλάτας. Καὶ γὰρ τύτους ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅτι σὺν οἷς μάχονται ὅπλοις ὐδὲν πρόχειρον ἔχοντες τύτων στρατοπεδεύονται, ἀλλὰ πολλῦ χρόνυ δέονται εἰς τὴν ἐξόπλισιν, εἰ μέλλυσι χρησίμως ἐξοίσειν. Ἐν δεξιᾷ δὲ ϗ ἐν ἀριστερᾷ αὐτῦ τε

καὶ τῶν ἱππέων πελταστῶν χώρα ἦν· τοξοτῶν δ' αὖ χώρα ἡ πρόσθεν ἦν καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων. Ὁπλίτας δὲ καὶ τοὺς τὰ μεγάλα γέρρα ἔχοντας κύκλῳ πάντων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος· ὅπως καὶ εἰ δέοι τι ἐνσκευάζεσθαι τοὺς ἱππέας, οἱ μονιμώτατοι πρόσθεν ὄντες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὴν καθόπλισιν. Εκάθευδον δὲ αὐτῷ ἐν τάξει ὥσπερ οἱ ὁπλῖται, οὕτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται· ὅπως καὶ ἐκ τῶν νυκτῶν, εἰ δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὁπλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παίειν τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, οὕτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταὶ, εἴ τινες προσίοιεν, ἐξ ἑτοίμου ἀκοντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὑπὲρ τῶν ὁπλιτῶν. Εἶχον δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς· οἱ δὲ ὑπηρέται, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ σώφρονες ἴσασι μὲν καὶ τῶν πλείστων τὰς οἰκήσεις, μάλιστα δὲ τῶν ἐπικαιρίων· οὕτω καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις τάς τε χώρας

τὰς τῶν ἡγεμόνων ἠπίσαντο οἱ Κύρου ὑπηρέται, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίγνωσκον ἃ ἑκάστοις ἦν· ὥστε ὅτου δέοιτο Κῦρος, οὐκ ἐζήτουν, ἀλλὰ τὴν συντομωτάτην ἐφ' ἕκαστον ἔθεον. Καὶ διὰ τὸ εἰλικρινῆ ἕκαστα εἶναι τὰ φῦλα, πολὺ μᾶλλον ἦν δῆλα καὶ ὁπότε τις εὐτακτοίη, καὶ εἴ τις μὴ πράττοι τὸ προστατλόμενον· οὕτω δὴ ἐχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις ἐπιθεῖτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ὥσπερ ἂν εἰς ἑνέδραν εἰς τὸ στρατόπεδον τὰς ἐπιτιθεμένους ἐμπίπλειν. Καὶ τὸ ταχὺ δὲ εἶναι οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπόρως δύναιτο, ἢ βαθύναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὅπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθῶς ἐξελίξαι· ἀλλὰ καὶ διασπᾶν, ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἕκαστον ὅπου μάλιστα ἐν ὠφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δὲ ὅπου φθάσαι δέοι· πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικὰ

ἀνδρὸς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο τούτων πάντων ὁμοίως· καὶ ἐν μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ συμπίπτον ἀεὶ διατάττων ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ εἴρηται κατεχώριζεν.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι γίγνονται κατὰ τὴν Μηδικήν, τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κυαξάρην. Ἐπεὶ δὲ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὴ ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κυαξάρει ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξηρημένος εἴη ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχῃ, καὶ ὅταν ἐκεῖσε ἔλθῃ, ὡς εἰς οἰκεῖα κατάγεσθαι· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ καὶ καλά. Ὁ δὲ Κυαξάρης ταῦτα μὲν ἐδέξατο, προσέπεμψε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσοῦν καὶ ψέλλια φέρουσαν, καὶ στρεπτὸν καὶ στολὴν Μηδικὴν ὡς δυνατὸν καλλίστην. Καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον· ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε, Δίδωμι δέ σοι, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν οὖσαν θυγατέρα· καὶ ὁ σὸς δὲ

πατὴρ ἔγημε τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένου· αὕτη δέ ἐστιν ἣν σὺ πολλάκις, παῖς ὤν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦλθα, ἐτιθηνήσω· καὶ ὁπότε τις ἐρωτῴη αὐτὴν τίνι γαμοῖτο, ἔλεγεν ὅτι Κύρῳ· ἐπιδίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ φερνὴν Μηδίαν τὴν πᾶσαν· ὑδὲ γάρ ἐστί μοι ἄρρην παῖς γνήσιος. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Αλλ', ὦ Κυαξάρη, τό τε γένος ἐπαινῶ καὶ τὴν παῖδα, καὶ δῶρα· βούλομαι δὲ, ἔφη, σὺν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μητρὸς ταῦτά σοι συναινέσαι. Εἶπε μὲν οὕτως ὁ Κῦρος· ὅμως δὲ τῇ παιδὶ πάντα ἐδωρήσατο ὁπόσα ᾤετο καὶ τῷ Κυαξάρει χαριεῖσθαι. Ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς Πέρσας ἐπορεύετο.

Επεὶ δὲ ἐπὶ Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο, ἱερεῖα μὲν ἄγων ὡς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν τε καὶ ἑστιᾶ-

θαι· δῶρα δ' ἦγεν οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἔπρεπε ταῖς ἀρχαῖς καὶ γεραιτέροις καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν· ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περσίσιν ὅσα περ καὶ νῦν ἔτι δίδωσιν ὅταν περ ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας. Ἐκ δὲ τούτου συνέλεξε Καμβύσης τοὺς γεραιτέρους Περσῶν, καὶ τὰς ἀρχάς, οἵπερ τῶν μεγίστων κύριοί εἰσι· παρεκάλεσε δὲ καὶ Κῦρον, καὶ ἔλεξε τοιάδε·

" Ἄνδρες Πέρσαι, καὶ σὺ ὦ Κῦρε, ἐγὼ
" ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰκότως εὔνους εἰμί·
" ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δέ, ὦ Κῦ-
" ρε, πῶς ἐμὸς εἶ. Δίκαιος ἦν εἰμὶ, ὅ-
" σα γιγνώσκειν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις,
" ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. Τὰ μὲν
" γὰρ παρελθόντα ὑμεῖς μὲν Κῦρον ηὐ-
" ξήσατε, στράτευμα δόντες, καὶ ἄρχοντα
" τούτου αὐτὸν καταστήσαντες· Κῦρος δὲ
" ἡγούμενος τούτου σὺν θεοῖς εὐκλεεῖς μὲν
" ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις

" ἐποίησεν, ἐντίμους δ' ἐν τῇ Ασίᾳ πάσῃ·
" τῶν δὲ συστρατευσαμένων αὐτῷ τοὺς
" μὲν ἀρίστους ἠ πεπλούτικε, τοῖς δὲ πολ-
" λοῖς μισθὸν καὶ τροφὴν παρεσκεύακεν·
" ἱππικὸν δὲ καταστήσας Περσῶν, πε-
" ποίηκε Πέρσας ἠ πεδίων εἶναι μετου-
" σίαν. Ην μὲν οὖν καὶ τολοιπὸν οὕτω γι-
" γνώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι
" ἀλλήλοις ἔσεσθε· εἰ δὲ ἢ σὺ, ὦ Κῦρε,
" ἐπαρθεὶς ταῖς παρούσαις τύχαις, ἐπι-
" χειρήσεις ἠ Περσῶν ἄρχειν ἐπὶ πλεο-
" νεξίᾳ, ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ
" πολῖται, φθονήσαντες τούτῳ τῆς δυνά-
" μεως, καταλύειν πειράσεσθε τοῦτον τῆς
" ἀρχῆς, εὖ ἴστε ὅτι ἐμποδὼν ἀλλήλοις
" πολλῶν ἠ ἀγαθῶν ἔσεσθε. Ὡς οὖν μὴ
" ταῦτα γίγνηται, ἀλλὰ τἀγαθὰ, ἐμοὶ
" δοκεῖ, ἔφη, θύσαντας ὑμᾶς κοινῇ, καὶ
" θεοὺς ἐπιμαρτυραμένους συνθέσθαι, σὲ
" μὲν, ὦ Κῦρε, ἤν τις ἢ ἐπιστρατεύηται
" χώρᾳ Περσίδι, ἢ Περσῶν νόμους δια-

" σπᾶν πειρᾶται, βοηθήσειν παντὶ δέ-
" νει· ὑμᾶς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἤν τις ἢ ἀρ-
" χῆς Κῦρον ἐπιχειρῇ καταπαύειν, ἢ
" ἀφίσαθαί τις τῶν ὑποχειρίων, βοη-
" θήσειν ϗ ὑμῖν αὐτοῖς ϗ Κύρῳ καθ' ὅ,τι
" ἂν ἐπαγγέλλῃ. Καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ
" ζῶ, ἐμὴ γίγνηται ἡ ἐν Πέρσαις βασι-
" λεία· ὅταν δ' ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον
" ὅτι Κύρου, ἐὰν ζῇ. Καὶ ὅταν μὲν οὗ-
" τος ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὁσίως ἂν ὑ-
" μῖν ἔχοι, τοῦτον θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑ-
" μῶν ἅπερ νῦν ἐγὼ θύω· ὅταν δ' οὗτος
" ἔκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμῖν ἔχειν,
" εἰ ἐκ τοῦ γένους ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος
" εἶναι, οὗτος τὰ τῶν θεῶν ἀποτελοίη."
Ταῦτα εἰπόντος Καμβύσου, συνέδοξε
Κύρῳ τε ϗ τοῖς Περσῶν τέλεσι· ϗ συν-
θέμενοι ταῦτα τότε, ϗ θεοὺς ἐπιμαρτυρά-
μενοι, ὕτω ϗ νῦν ἔτι διαμένουσι ποιοῦντες
πρὸς ἀλλήλους Πέρσαι τε καὶ βασιλεύς.
Τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπῄει ὁ Κῦρος.

Ὡς δ' ἀπιὼν ἐγένετο ἐν Μήδοις, συνδόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα, ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος ὡς παγκάλου γενομένης. (Ενιοι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν ὡς τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν· ἀλλὰ γραῦς ἂν καὶ παντάπασιν ἦν ἡ παῖς.) Γήμας δὲ, εὐθὺς ἔχων ἀνεζεύγνυεν. Επεὶ δ' ἐν Βαβυλῶνι ἦν, ἐδόκει αὐτῷ σατράπας ἤδη πέμπειν ἐπὶ τὰ κατεσταλμένα ἔθνη. Τοὺς μέντοι ἐν ταῖς ἄκραις φρουράρχους, καὶ τοὺς χιλιάρχους τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν, οὐκ ἄλλου ἢ ἑαυτοῦ ἐβούλετο ἀκούειν· ταῦτα δὲ προεωρᾶτο, ἐννοῶν ὅπως, εἴ τις τῶν σατραπῶν ὑπὸ πλούτου καὶ πλήθους ἀνθρώπων ἐξυβρίσειε, καὶ ἐπιχειρήσειε μὴ πείθεσθαι, εὐθὺς ἀντιπάλους ἔχοι ἐν τῇ χώρᾳ. Ταῦτ' οὖν βουλόμενος πρᾶξαι, ἔγνω συγκαλέσαι πρῶτον τοὺς ἐπικαίρους, καὶ προειπεῖν, ὅπως εἰδεῖεν, ἐφ' οἷς ἴασιν οἱ ἰόντες· ἐνόμιζε γὰρ οὕτω ῥᾴδιον φέρειν ἂν

αὐτός. Ἐπεὶ δὲ καταφαίη τις ἄρχων, καὶ αἰσθάνοιτο ταῦτα, χαλεπῶς ἂν ἐδόκων αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες δι' ἑαυτῶν ἀπιστίαν ταῦτα γενέσθαι. Οὕτω δὴ συλλέξας, λέγει αὐτοῖς τοιάδε·

" Ἄνδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν ἐν ταῖς κα-
" τεστραμμέναις πόλεσι φρυροὶ καὶ φρού-
" ραρχοι, οὓς τότε κατελίπομεν· καὶ τού-
" τοις ἐγὼ προστάξας ἀπῆλθον ἄλλο μὲν
" οὐδὲν πολυπραγμονεῖν, τὰ δὲ τείχη
" διασώζειν. Τούτους μὲν οὖν οὐ παύσω τῆς
" ἀρχῆς, ἐπεὶ καλῶς διαπεφυλάκασι τὰ
" προσταχθέντα· ἄλλους δὲ σατράπας
" πέμψαι μοι δοκεῖ, οἵτινες ἄρξουσι τῶν
" ἐνοικούντων, καὶ τὸν δασμὸν λαμβάνοντες
" τοῖς τε φρουροῖς δώσουσι μισθόν, καὶ ἄλλο
" τελέσουσιν ὅ,τι ἂν δέῃ. Δοκεῖ δέ μοι καὶ
" τῶν ἐνθάδε ὑμῶν οἷς ἂν ἐγὼ πράγματα
" παρέχω, πέμπων πράξοντάς τι ἐπὶ
" ταῦτα τὰ ἔθνη, χώρας γε νέμεσθαι καὶ
" οἴκους ἔχειν· ὅπως δασμοφορῆται αὐτοῖς

" δεῦρο, ὅταν τε ἴωσιν ἐκεῖσε, εἰς οἰκεῖα
" ἔχωσι καλάγεσθαι." Ταῦτα εἶπε, καὶ
ἔδωκε πολλοῖς τῶν φίλων κατὰ πάσας
τὰς καλαγραφείσας πόλεις οἴκους, καὶ ὑπη-
κόους· καὶ ἔτι νῦν εἰσι τοῖς ἀπογόνοις τῶν
τότε λαβόντων αἱ χῶραι καταμένουσαι,
ἄλλαι ἐν ἄλλῃ γῇ, αὐτοὶ δὲ οἰκοῦσι παρὰ
βασιλεῖ. " Δεῖ δὲ, ἔφη, τοὺς ἰόντας σα-
" τράπας ἐπὶ ταύτας τὰς χώρας, τοιού-
" τους ὑμᾶς σκοπεῖν οἵτινες ὅ,τι ἂν ἐν τῇ
" γῇ ἑκάστῃ καλὸν ἢ ἀγαθὸν ᾖ, μεμνή-
" σονται καὶ δεῦρο ἀποπέμπειν· ὡς μετέ-
" χωμεν καὶ οἱ ἐνθάδε ὄντες τῶν παντα-
" χοῦ γιγνομένων ἀγαθῶν· καὶ γὰρ ἤν τι
" που δεινὸν γίγνηται, ἡμῖν ἔσται ἀμυν-
" τέον." Ταῦτ' εἰπὼν, τότε μὲν ἔπαυσε
τὸν λόγον· ἔπειτα δὲ ὅς ἐγίγνωσκε τῶν
φίλων ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἐπιθυμοῦντας
ἰέναι, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς δοκοῦντας ἐ-
πιτηδειοτάτους εἶναι, ἔπεμπε σατράπας,
εἰς Ἀραβίαν μὲν, Μεγάζυβον· εἰς Καπ-

παδοκίαν δὲ, Αρταβάταν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν μεγάλην, Αρτακάμαν· εἰς Λυκίαν δὲ καὶ Ιωνίαν, Χρυσάνταν· εἰς Καρίαν δὲ, Αβρόκομον, ὥσπερ ἦτον· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν παρ' Ἑλλήσποντον, καὶ Αἰολίδα, Φαρνάβαζον. Κιλικίας δὲ καὶ Κύπρου καὶ Παφλαγόνων οὐκ ἔπεμψε Πέρσας σατράπας, ὅτι ἑκόντες ἐδόκουν αὐτῷ συστρατεύεσθαι ἐπὶ Βαβυλῶνα· δασμοὺς μέντοι συνέταξεν ἀποφέρειν καὶ τούτους. Ὡς δὲ τότε Κῦρος κατεστήσατο, οὕτως ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν αἱ ἐν ταῖς ἄκραις φυλακαὶ, καὶ οἱ χιλίαρχοι τῶν φυλακῶν ἐκ βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες, καὶ παρὰ βασιλεῖ ἀπογεγραμμένοι. Προεῖπε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεμπομένοις σατράπαις, ὡς δυνατὸν, ὅσα ἑώρων ποιοῦντα αὐτὸν, πάντα μιμεῖσθαι· πρῶτον μὲν ἱππέας καθιστάναι ἐκ τῶν συνεπομένων Περσῶν καὶ συμμάχων, καὶ ἁρματηλάτας· ὁπόσοι δ' ἂν γῆν καὶ ἀρχεῖα λάβωσιν, ἀναγκάζειν τούτους ἐπὶ

θύρας ἰέναι, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελουμένους, παρέχειν ἑαυτοὺς τῷ σατράπῃ χρῆσθαι, ἤν τι δέηται· παιδεύειν δὲ καὶ τοὺς γιγνομένους παῖδας ἐπὶ θύρας, ὥσπερ παρ' αὐτῷ· ἐξάγειν δὲ ἐπὶ τὴν θήραν τὸν σατράπην τοὺς ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν ἑαυτῷ τὰ πολεμικά. "Ος "δ' ἂν ἐμοὶ, ἔφη, κατὰ λόγον τῆς δυνά- "μεως πλεῖστα μὲν ἅρματα, πλείστους "δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας ἀποδεικνύῃ, τοῦτον "ἐγὼ, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον καὶ ὡς ἀγα- "θὸν συμφύλακα Πέρσαις τε καὶ ἐμοὶ τῆς "ἀρχῆς, τιμήσω. Ἑψωσαν δὲ παρ' ὑ- "μῖν καὶ ἕδραις, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ, οἱ ἄρι- "στοι προτετιμημένοι· καὶ τράπεζα, ὥσπερ "ἡ ἐμὴ, τρέφουσα μὲν πρῶτον τοὺς οἰκέ- "τας, ἔπειτα δὲ, καὶ ὡς φίλοις μεταδι- "δόναι, ἱκανῶς κεκοσμημένη· καὶ ὡς τὸν "καλόν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ἐπιγε- "ραίρειν. Κταῦθε δὲ καὶ παραδείσους, καὶ "θηρία τρέφετε, καὶ μήτε αὐτοί ποτε

" ἄνευ πόνου σῖτον παράθεσθε, μήτε ἵπ-
" ποις ἀγυμνάστοις χόρτον ἐμβάλλετε·
" ὡ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ εἷς ὢν ἀνθρω-
" πίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ
" διασώζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲν ἀγαθὸν
" ὄντα σὺν ἀγαθοῖς τοῖς παρ' ἐμοῦ ὑμῖν
" ἐπίκουρον εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως αὐτοὺς,
" ἀγαθοὺς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ'
" ὑμῶν ἐμοὶ συμμάχους εἶναι. Βουλοίμην
" δ' ἂν ὑμᾶς καὶ τοῦτο κατανοῆσαι, ὅτι
" τούτων ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι,
" οὐδὲν τοῖς θέλουσι προστάττω· ἃ δ' ὑμᾶς
" φημὶ χρῆναι ποιεῖν, ταῦτα χὴ αὐτὸς
" πειρῶμαι πάντα πράττειν. Ὥσπερ δ'
" ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτω
" χὴ ὑμεῖς τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀρχὰς ἔχοντας
" μιμεῖσθαι ὑμᾶς διδάσκετε."

Ταῦτα δὲ Κύρου οὕτω τότε τάξαντος, ἔτι χὴ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσαι μὲν αἱ ὑπὸ βασιλεῖ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάττονται, πᾶσαι δὲ αἱ τῶν ἀρχόντων θύραι

ὁμοίως θεραπεύονται, πάντες δὲ οἱ οἶκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοῦνται· πάντες δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἔδραις προτετίμηνται, πᾶσαι δὲ αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσὶ, πᾶσι δὲ συγκεφαλαιῶνται πολλαὶ πράξεις ὀλίγοις ἐπιστάταις. Ταῦτα δ' εἰπὼν ὡς χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ δύναμιν ἑκάστῳ προσθεὶς, ἐξέπεμπε, καὶ προεῖπεν ἅπασι παρασκευάζεσθαι ὡς εἰς νέωτα στρατείας ἐσομένης, καὶ ἀποδείξεως ἀνδρῶν καὶ ὅπλων καὶ ἵππων καὶ ἁρμάτων. Κατενοήσαμεν δὲ καὶ τοῦτο ὅτι Κύρου καταρξαντος, ὥς φασι, καὶ νῦν ἔτι διαμένει· ἐφοδεύει γὰρ ἀνὴρ καθ' ἑνιαυτὸν ἀεὶ στράτευμα ἔχων· ὃς, ἢν μέν τις τῶν σατραπῶν ἐπικουρίας δέηται, ἐπικουρεῖ· ἢν δέ τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζει· ἢν δέ τις ἢ δασμῶν φορᾶς ἀμελῇ, ἢ τῶν ἐνοίκων φυλακῆς, ἢ ὅπως ἡ χώρα ἐνεργὸς ᾖ, ἢ ἄλλο τι τῶν τεταγμένων παραλίπῃ, ταῦτα πάντα

κατευτρεπίζει· ἢν δὲ μὴ δύνηται, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει· ὁ δὲ ἀκούων βουλεύεται περὶ τοῦ ἀτακτοῦντος· καὶ οἱ πολλάκις λεγόμενοι ὅτι βασιλέως ὠὸς καλαβαίνει, βασιλέως ἀδελφὸς, βασιλέως ὀφθαλμὸς, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐκφαινόμενοι, ὅτοι τῶν ἐφόδων εἰσίν· ἀποτρέπεται γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ.

Κατεμάθομεν δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλο μηχάνημα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ ταχέως ἠσθάνετο καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέχοντα ὅπως ἔχοι. Σκεψάμενος γὰρ πόσην ἂν ὁδὸν ἵππος κατανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος ὥστε διαρκεῖν, ἐποιήσατο ἱππῶνας τοσοῦτο διαλείποντας, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τοὺς ἐπιμελουμένους τούτων· καὶ ἄνδρα ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι, καὶ παραλαμβάνειν τοὺς ἀπειρηκότας ἵππους καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἄλλους πέμπειν νεαλεῖς.

Εσι δ' ὅτε ϗδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἴσαθαι ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τῷ ἡμερινῷ ἀγγέλῳ τὸν νυκτερινὸν διαδέχεθαι. Τύτων δὲ οὕτω γιγνομένων, φασί τινες θᾶττον τῶν γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν· εἰ δὲ τῦτο ψεύδονται, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων πεζῇ πορειῶν αὕτη ταχίση, τοῦτο εὔδηλον. Αγαθὸν δὲ, ὡς τάχισα ἕκασον αἰθανόμενον, ὡς τάχισα ἐπιμελεῖθαι.

Επεὶ δὲ περιῆλθεν ὁ ἐνιαυτὸς, συνήγειρε ςρατιὰν εἰς Βαβυλῶνα, ϗ λέγεται αὐτῷ γενέθαι εἰς δώδεκα μὲν ἵππων μυριάδας, εἰς δισχίλια δὲ ἅρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἑξήκοντα. Επεὶ δὲ ταῦτα συνεσκευάσατο αὐτῷ, ὥρμα δὴ ταύτην τὴν ςρατείαν, ἐν ᾗ λέγεται καταςρέψαθαι πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα Συρίαν εἰςβάντι οἰκεῖ μέχρις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ εἰς Αἴγυπτον ςρατεία λέγεται γενέθαι, ϗ κατα-

τρέφεσθαι Αἴγυπτον. Καὶ ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ὥριζεν αὐτῷ πρὸς ἕω μέν, ἡ ἐρυθρὰ θάλαττα· πρὸς ἄρκτον δὲ, ὁ Εὔξεινος πόντος· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρος καὶ Αἴγυπτος· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπία. Τούτων δὲ τὰ πέρατα τὰ μὲν διὰ θάλπος, τὰ δὲ διὰ ψύχος, τὰ δὲ διὰ ὕδωρ, τὰ δὲ δι' ἀνυδρίαν δυσοίκητα. Αὐτὸς δ' ἐν μέσῳ τούτων τὴν δίαιταν ποιησάμενος, τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν Βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας· (αὕτη γὰρ ἀλεεινὴ ἡ χώρα) τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ ἔαρ, τρεῖς μῆνας ἐν Σούσοις· τὴν δὲ ἀκμὴν τοῦ θέρους, δύο μῆνας ἐν Ἐκβατάνοις· οὕτω δὲ ποιοῦντ' αὐτὸν λέγουσιν ἐν ἐαρινῷ θάλπει καὶ ψύχει διάγειν ἀεί. Οὕτω δὲ διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὡς πᾶν μὲν ἔθνος μειονεκτεῖν ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμψειεν ὅ,τι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἦ φύοιτο, ἢ τρέφοιτο, ἢ τεχνῷτο· πᾶσα δὲ πόλις ὡσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης πλούσιος ἂν ᾤετο

γενέσθαι, εἴ τι Κύρῳ χαρίσαιτο· καὶ γὰρ ὁ Κῦρος λαμβάνων παρ' ἑκάστων ὧν ἀφθονίαν εἶχον οἱ διδόντες, ἀντεδίδου ὧν σπανίζοντας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο.

Οὕτω δὲ τοῦ αἰῶνος προκεχωρηκότος, μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας τὸ ἕβδομον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ· ὁ δὲ Κῦρος ἔθυσε τὰ νομιζόμενα ἱερὰ, καὶ τοῦ χοροῦ ἡγήσατο Πέρσαις κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, ὥσπερ εἰώθει. Κοιμηθεὶς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ, ὄναρ εἶδε τοιόνδε· ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον, εἰπεῖν, συσκευάζου, ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἅπει. Τοῦτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ ἐξηγέρθη, καὶ χεδὸν ἐδόκει εἰδέναι ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευτὴ παρείη. Εὐθὺς οὖν λαβὼν ἱερεῖα, ἔθυε Διΐ τε πατρῴῳ καὶ Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσιν,

ὧδε ἐπευχόμενος· "Ζεῦ πάτερ καὶ "Ηλιε,
"καὶ πάντες θεοὶ, δέχεσθε τάδε, καὶ τελε-
"στήρια πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων, καὶ
"χαριστήρια, ὅτι ἐσημήνατέ μοι καὶ ἐν
"ἱεροῖς καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις καὶ ἐν οἰωνοῖς
"καὶ ἐν φήμαις ἃ τ' ἐχρῆν ποιεῖν καὶ ἃ οὐκ
"ἐχρῆν. Πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις ὅτι κἀ-
"γὼ ἐγίγνωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέ-
"λειαν, καὶ οὐδεπώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυ-
"χίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. Αἰ-
"τοῦμαι δ' ὑμᾶς δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν
"καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ πατρίδι εὐδαιμο-
"νίαν· ἐμοὶ δὲ, οἷόν περ αἰῶνα δεδώκατε,
"τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι." Ὁ μὲν
δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαδε ἐλθὼν ἔδο-
ξεν ἡδέως ἀναπαύσεσθαι, καὶ κατεκλίθη.
Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι προσιόντες
λύσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. Ὁ δ' ἔλεγεν
ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. Οἱ δ' αὖ τεταγ-
μένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρετίθεσαν·
τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο, δι-

ψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπινεν ἡδέως. Ὡς δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν αὐτῷ ταῦτα καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας· οἱ δ' ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς· παρόντων δὲ πάντων, ἦρχετο τοιῶδε λόγῳ·

" Παῖδες ἐμοὶ, καὶ πάντες οἱ παρόντες
" φίλοι, ἐμοὶ μὲν τοῦ βίου τὸ τέλος ἤδη
" πάρεστιν· (ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γι-
" γνώσκω) ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὅταν τελευτή-
" σω, ὥσπερ εὐδαίμονος ἐμοῦ καὶ λέγειν καὶ
" ποιεῖν πάντα. Ἐγὼ γὰρ παῖς τε ὢν,
" τὰ ἐν παισὶ νομιζόμενα καλὰ, δοκῶ
" κεκαρπῶσθαι· ἐπεί τε ἤβησα, τὰ ἐν
" νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γενόμενος,
" τὰ ἐν ἀνδράσι. Σὺν τῷ χρόνῳ τε προϊ-
" όντι ἀεὶ συναυξανομένην ἐπιγιγνώσκειν
" ἐδόκουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν ὥστε καὶ τοὐμὸν
" γῆρας οὐδεπώποτε ἡδόμην τῆς ἐμῆς
" νεότητος ἀδυνέστερον γιγνόμενον, καὶ ὅτ'
" ἐπιχειρήσας ὅτ' ἐπιθυμήσας οἶδα ὅτου

" ἠτύχησα. Καὶ τὰς μὲν φίλας ἐπεῖ-
" δον δι' ἐμοῦ εὐδαίμονας γενομένας, τὰς
" δὲ πολεμίους ὑπ' ἐμᾶ δαλωθέντας· καὶ
" τὴν παλρίδα πρόσθεν ἰδιωτεύσαν ἐν τῇ
" Ασίᾳ, νῦν προτετιμημένην καταλεί-
" πω· ὧν τ' ἐκτησάμην ὐδὲν οἶδα ὅ,τι ὐ
" διεσωσάμην. Καὶ τὸν μὲν παρελθόντα
" χρόνον ἔπρατλον οὕτως, ὥσπερ ἠυχό-
" μην· φόβος δέ μοι συμπαρομαρτῶν μή
" τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἢ ἴδοιμι ἢ ἀκύ-
" σαιμι ἢ πάθοιμι χαλεπὸν, ὐκ εἴα τε-
" λέως μέγα φρονεῖν, οὐδ' εὐφραίνεσθαι
" ἐκπεπλαμένως. Νῦν δ' ἢν τελευτήσω,
" καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὦ παῖδες, ζῶν-
" τας, ὥσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι·
" καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλας εὐ-
" δαιμονῦντας· ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ δι-
" καίως μακαριζόμενος τὸν ἀεὶ χρόνον
" μνήμης τυγχάνοιμι; Δεῖ δὲ καὶ τὴν
" βασιλείαν μὲ ἤδη σαφηνίσαντα κατα-
" λιπεῖν· ὡς ἂν μὴ ἀμφίλογος γενομένη

" πράγματα ὑμῖν παράσχῃ. Ἐγὼ δὲ νῦν
" φιλῶ μὲν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὦ
" παῖδες· τὸ δὲ προβουλεύειν καὶ προηγεῖ-
" σθαι ἐφ' ὅ,τι ἂν καιρὸς δοκῇ εἶναι, τῦ-
" το προστάττω τῷ προτέρῳ γενομένῳ,
" καὶ πλειόνων κατὰ τὸ εἰκὸς ἐμπείρῳ.
" Ἐπαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς ὕτως ὑπὸ τῆς-
" δε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος,
" τοῖς πρεσβυτέροις, ὐ μόνον ἀδελφοῖς,
" ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ ὁδῶν καὶ θάκων καὶ
" λόγων ὑπείκειν· καὶ ὑμᾶς δὲ, ὦ παῖδες,
" ὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευον, τὺς μὲν γε-
" ραιτέρους προτιμᾶν, τῶν δὲ νεωτέρων
" προτετιμῆσθαι· ὡς ἦν παλαιὰ καὶ εἰ-
" θισμένα καὶ ἔννομα λέγοντος ἐμῦ, ὕτως
" ἀποδέχεσθε. Καὶ σὺ μὲν, ὦ Καμβύ-
" ση, τὴν βασιλείαν ἔχε, θεῶν τε διδόν-
" των καὶ ἐμῦ, ὅσον ἐν ἐμοί· σοὶ δὲ, ὦ Τα-
" ναοξάρη, σατράπην εἶναι δίδωμι Μήδων
" τε καὶ Ἀρμενίων, καὶ τρίτων Καδουσίων·
" ταῦτα δέ σοι διδὺς, νομίζω ἀρχὴν μὲν

" μείζω καὶ τ᾽ὄνομα τῆς βασιλείας τῷ
" πρεσβυτέρῳ καταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν
" δέ σοι ἀλυποτέραν. Ὁποίας μὲν γὰρ
" ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐπιδεὴς ἔσῃ· οὐχ
" ὁρῶ· ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκοῦντα ἀν-
" θρώπους εὐφραίνειν παρέσται. Τὸ δὲ
" δυσκαταπρακτοτέρων ἐρᾶν, καὶ τὸ πολ-
" λὰ μεριμνᾶν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυ-
" χίαν ἔχειν, κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς
" πρὸς τἀμὰ ἔργα φιλονεικίας, καὶ τὸ ἐ-
" πιβουλεύειν καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, ταῦ-
" τα τῷ βασιλεύοντι ἀνάγκη σοῦ μᾶλλον
" συμπαρομαρτεῖν· ἃ, σάφ' ἴσθι, τῷ εὐ-
" φραίνεσθαι πολλὰς ἀχολίας παρέχει.
" Οἶδα μὲν οὖν καὶ σύ, ὦ Καμβύση, ὅτι
" οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τὴν βα-
" σιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ' οἱ πιστοὶ
" φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον
" καὶ ἀσφαλέστατον. Πιστὸς δὲ μὴ νόμιζε
" φύσει φύεσθαι ἀνθρώπους· (πᾶσι γὰρ
" ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ

" τἄλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ
" φαίνεται) ἀλλὰ τὺς πιςὺς τίθεσθαι
" δεῖ ἕκαςον ἑαυτῷ· ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν
" ἐςιν ὑδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλ-
" λον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. Εἰ ἦν κ᾽ ἄλλυς
" τινὰς πειράσῃ συμφύλακας τῆς βασι-
" λείας ποιεῖσθαι, μηδαμόθεν πρότερον
" ἄρχυ ἢ ἀπὸ τῦ ὁμόθεν γενομένυ. Καὶ
" πολῖταί τοι ἄνθρωποι ἀλλοδαπῶν οἰ-
" κειότεροι, κ᾽ σύσιτοι ἀποσκήνων· οἱ δὲ
" ἀπὸ τῦ αὐτοῦ σπέρματος φύντες, καὶ
" ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέντες, καὶ
" ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ ὑπὸ
" τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι, κ᾽ τὴν
" αὐτὴν μητέρα κ᾽ τὸν αὐτὸν πατέρα
" προσαγορεύοντες, πῶς ὐ πάντων οὗτοι
" οἰκειότατοι; Μὴ ἦν ἃ οἱ θεοὶ ὑφήγην-
" ται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῖς,
" μάταια ποτὲ ποιήσηλε, ἀλλ᾽ ἐπὶ ταῦ-
" τα εὐθὺς οἰκοδομεῖτε ἄλλα φιλικὰ ἔρ-
" γα· κ᾽ ὕτως ἀεὶ ἀνυπέρβλητος ἄλλοις

" ἔςαι ἡ ὑμετέρα φιλία. Ἑαυτȣ̃ τοι
" κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφȣ̃· τίνι γὰρ
" ἄλλῳ ἀδελφὸς μέγας ὢν οὕτω καλὸν,
" ὡς ἀδελφῷ; τίς δ' ἄλλος τιμήσεται δὴ
" ἄνδρα μέγα δυνάμενον ȣ̃τως, ὡς ἀδελ-
" φός; τίνα δὲ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν, ἀ-
" δελφȣ̃ μεγάλου ὄντος, ȣ̃τως ὡς τὸν ἀ-
" δελφόν; Μήτε ȣ̃ν θᾶττον μηδείς σȣ τȣ́-
" τῳ ὑπακȣέτω, μήτε προθυμότερον πα-
" ρέςω· ȣ̓δενὶ γὰρ οἰκειότερα τὰ τȣ́τȣ
" ȣ̃τε ἀγαθὰ, ȣ̃τε δεινὰ, ἢ σοί. Εννόει
" δὲ ϗ τάδε, τίνι χαρισάμενος ἐλπίσαις
" ἂν μειζόνων τυχεῖν ἢ τȣ́τῳ; τίνι δ' ἂν
" βοηθήσας ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀντι-
" λάβοις; τίνα δ' αἴσχιον μὴ φιλεῖν ἢ τὸν
" ἀδελφόν; τίνα δὲ ἁπάντων κάλλιον
" προτιμᾷν ἢ τὸν ἀδελφόν; Μόνȣ τοι, ὦ
" Καμβύση, πρώτου ὄντος ἀδελφȣ̃ παρ'
" ἀδελφῷ, οὐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων
" ἐφικνεῖται. Αλλὰ πρὸς θεῶν πατρῴων,
" παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι ϗ τȣ̃

" ἐμοὶ χαρίζεσθαι μέλει ὑμῖν· ὑ γὰρ δή-
" που τοῦτό γε σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι, ὡς
" οὐδὲν ἔσομαι ἐγὼ ἔτι ἐπειδὰν τοῦ ἀνθρω-
" πίνου βίου τελευτήσω· οὐδὲ γὰρ νῦν τοι
" τὴν γ' ἐμὴν ψυχὴν ἑωρᾶτε, ἀλλ' οἷς
" διεπράττετο, τούτοις αὐτὴν ὡς οὖσαν κα-
" τεφωρᾶτε. Τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόν-
" των ψυχὰς ὅπως κατενοήσατε οἵους μὲν
" φόβους τοῖς μιαιφόνοις ἐμβάλλουσιν; οἵους
" δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμ-
" πουσι; Τοῖς δὲ φθιμένοις τὰς τιμὰς δια-
" μένειν ἔτι ἂν δοκεῖτε, εἰ μηδενὸς αὐτῶν
" αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; Οὕτοι ἔγωγε,
" ὦ παῖδες, οὐδὲ τοῦτο πώποτε ἐπείθην,
" ὡς ἡ ψυχὴ, ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώ-
" ματι ᾖ, ζῇ· ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλα-
" γῇ, τέθνηκεν. Ὁρῶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ θνη-
" τὰ σώματα ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον
" ᾖ ἡ ψυχὴ, ζῶντα παρέχεται. Οὐδέ
" γε ὅπως ἄφρων ἔσται ἡ ψυχὴ, ἐπειδὰν
" τοῦ ἄφρονος σώματος δίκα γένηται,

" ὐδὲ τοῦτο πέπεισμαι· ἀλλ' ὅταν ἄκρα-
" τος καὶ καθαρὸς ὁ νοῦς ἐκκριθῇ, τότε καὶ
" φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι. Δια-
" λυομένου δὲ ἀνθρώπου, δῆλά ἐστιν ἕκαστα
" ἀπιόντα πρὸς τὸ ὁμόφυλον, πλὴν τῆς
" ψυχῆς· αὕτη δὲ μόνη ὔτε παροῦσα ὔτε
" ἀπιοῦσα ὁρᾶται. Ἐννοήσατε δὲ, ἔφη,
" ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῷ ἀνθρωπίνῳ θα-
" νάτῳ ὐδέν ἐστιν ὕπνος· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου
" ψυχὴ τότε δήπου θειοτάτη καταφαί-
" νεται, καὶ τότε τὶ τῶν μελλόντων
" προορᾷ· τότε γὰρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα
" ἐλευθέρωται. Εἰ μὲν οὖν ὕτως ἔχει
" ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ οἶομαι, καὶ ἡ ψυχὴ
" καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν
" ψυχὴν καταιδούμενοι ποιεῖτε ἃ ἐγὼ
" δέομαι· εἰ δὲ μὴ ὕτως, ἀλλὰ μένουσα
" ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναποθνήσκει,
" ἀλλὰ θεούς γε τοὺς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντ'
" ἐφορῶντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἵ καὶ
" τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχουσιν

" ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ
" ὑπὸ κάλλους καὶ μεγέθους ἀδιήγητον,
" τούτους φοβούμενοι, μήτε ἀσεβὲς μηδὲν,
" μηδὲ ἀνόσιον, μήτε ποιήσητε, μήτε βου-
" λεύσητε. Μετὰ μέντοι θεοὺς, καὶ ἀνθρώ-
" πων τὸ πᾶν γένος τὸ ἀεὶ ἐπιγιγνόμε-
" νον αἰδεῖσθε· ὑ γὰρ ἐν σκότῳ ὑμᾶς οἱ
" θεοὶ ἀποκρύπτονται, ἀλλ' ἐμφανῆ πᾶ-
" σιν ἀνάγκη ἀεὶ ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα·
" ἃ ἢν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων
" φαίνηται, δυνατοὺς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀν-
" θρώποις ἀναδείξει· εἰ δὲ ἐς ἀλλήλους ἄ-
" δικόν τι φρονήσετε, ἐκ πάντων ἀνθρώ-
" πων τὸ ἀξιόπιστοι εἶναι ἀποβαλεῖτε.
" Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναιτο
" ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυμοῖτο, ἰδὼν
" ἀδικουμένον τὸν μάλιστα φιλίᾳ προσήκον-
" τα. Εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδά-
" σκω οἵους χρὴ πρὸς ἀλλήλους εἶναι· εἰ
" δὲ μὴ, καὶ παρὰ τῶν προγεγενημένων
" μανθάνετε· αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκα-

" λία. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διαγεγένην-
" ται φίλοι μὲν γονεῦσι παισὶ, φίλοι δὲ
" ἀδελφοῖς· ἤδη δέ τινες τούτων καὶ ἐναντία
" ἀλλήλοις ἔπραξαν· ὁπολέροις ἂν ὦν αὐ-
" θάνηθε τὰ πραχθέντα συνενεγκόντα,
" ταῦτα δὴ αἱρούμενοι, ὀρθῶς ἂν βουλεύ-
" οιθε. Καὶ τούτων μὲν ἴσως ἤδη ἄλις.
" Τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅταν τε-
" λευτήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε, μήτε
" ἐν ἀργύρῳ, μηδὲ ἐν ἄλλῳ μηδενί· ἀλλὰ
" τῇ γῇ ὡς τάχιστα ἀπόδοτε. Τί γὰρ
" τούτου μακαριώτερον, τῇ γῇ μιχθῆναι,
" ἥ πάντα μὲν τὰ καλὰ, πάντα δὲ τἀ-
" γαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; Εγὼ καὶ ἄλ-
" λως φιλάνθρωπος ἐγενόμην, καὶ νῦν ἡ-
" δέως ἄν μοι δοκῶ κοινωνῆσαι τῇ εὐεργε-
" τοῦντος ἀνθρώπους. Αλλὰ γὰρ ἤδη, ἔ-
" φη, ἐκλιπεῖν μοι φαίνεται ἡ ψυχὴ ὅ-
" θενπερ, ὡς ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται ἀπο-
" λιποῦσα. Εἴ τις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βού-
" λεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοῦ-

" μὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσί-
" τω· ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψομαι, αἰτῦ-
" μαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἔτ' ἀνθρώ-
" πων τὸμὸν σῶμα ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑ-
" μεῖς. Πέρσας μέντοι πάντας καὶ τὺς
" συμμάχυς ἐπὶ τὸ μνῆμα τὸμὸν παρα-
" καλεῖτε, συνηθησομένυς ἐμοὶ ὅτι ἐν
" τῷ ἀσφαλεῖ ἤδη ἔσομαι, ὡς μηδὲν ἂν
" ἔτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἦν μετὰ τῦ
" θείυ γένωμαι, μήτε ἦν μηδὲν ἔτι ὦ· ὁ-
" πόσοι δ' ἂν ἔλθωσι, τύτυς εὖ ποιήσαν-
" τες ὁπόσα ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται,
" ἀποπέμπετε. Καὶ τῦτο, ἔφη, μέμνη-
" σθέ μυ τελευταῖον, Τὺς φίλυς εὐεργε-
" τῦντες, κὴ τὺς ἐχθρὺς δυνήσεσθε κολά-
" ζειν. Καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι παῖδες,
" κὴ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε ὡς παρ' ἐ-
" μῦ· κὴ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀ-
" πόντες φίλοι χαίρετε." Ταῦτ' εἰπὼν
κὴ πάντας δεξιωσάμενος, συνεκαλύψατο,
καὶ ὕτως ἐτελεύτησεν.

Ὅτι μὲν δὴ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ασίᾳ ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. Ὡρίσθη μὲν πρὸς ἕω τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ· πρὸς ἄρκτον δὲ, τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπίᾳ. Τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐκυβερνᾶτο, καὶ ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἵ τε ἀρχόμενοι Κῦρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο. Ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελεύτησεν, εὐθὺς μὲν αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθὺς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσαντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. Ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. Οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἠμπέδων, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. Εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, ὡς' ἂν εἰς αὐτοῖς ἐπίστευεν,

ὥσπερ ὐδὲ νῦν πιστεύει οὐδὲ εἰς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσαι ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· ὅτως ὐδὲ τότε ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισαν ἑαυτὺς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπεμήθησαν τὰς κεφαλάς. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. Πολὺ δὲ καὶ τῇδε χείρονες νῦν εἰσί. Πρόσθεν μὲν γὰρ εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλο τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, ὅτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι· νῦν δὲ καὶ ἤν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρυς παρὰ τῷ Αἰγυπλίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τὺς μεγίστυς ὅρκυς παραβὰς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, ὅτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσαις τιμαῖς γεραιρόμενοι. Ταῦτα ὃν ὁρῶνλες οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ

πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. Ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπιτοπολὺ γίγνονται. Ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν ἢ πρόσθεν ταύτῃ γεγένηνται.

Εἰς γεμὴν χρήματα, τῇδε ἀδικώτεροι· ὑ γὰρ μόνον τὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τὺς ὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι πρὸς ὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν· ὥστε ὐδὲν ἧττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας ὐδ' ὅτοι ἐθέλυσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, ὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατείαν θαῤῥοῦσι. Τοιγαροῦν ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεσιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης ὅπως ἂν βούλωνται, διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεὺς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδίκιαν. Αἱ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χείρους νῦν, ἢ τὸ παλαιὸν, αὐτῶν.

Ὡς δὲ ὑδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται, ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγήσομαι. Νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς, μήτε πλύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι· (δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα, ὑ τῷ ἐν τῷ σώματι ὑγρῷ φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βυλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα ξηρεῦσθαι) νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πλύειν μηδὲ ἀπομύττεσθαι ἔτι διαμένει, τὸ δὲ πονεῖν ὑδαμῶ ἐπιτηδεύεται. Καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι· νῦν γεμὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τῷ σίτῳ ἡνίκα περ οἱ πρωϊαίτατα ἀριστῶντες, μέχρι τότε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες διάγουσιν, ἕς τε περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι.

Ην δὲ αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προσοῖδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἥδιον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ τὸ

μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι ἔτι αὖ διαμένει, τοσοῦτον δὲ πίνουσιν ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι.

Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ πορευομένους μήτε ἐδίειν, μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανερὸς εἶναι· νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὡς μηδ' ἂν ἔτι θαυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἀλλὰ μὴν κἠπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξήεσαν, ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε κἠ ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥττους τοῦ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὔτε αὐτοὶ ἐξήεσαν, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ἐπὶ τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵτινες φιλόπονοι γενόμενοι καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτοὺς ἵπποις ἅμα θηρῷεν, φθονοῦντες αὐτοῖς

δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν.

Αλλά τοι κ᾽ τὺς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ ταῖς θύραις, ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἱππικὰ μανθάνειν κ᾽ μελετᾶν, ἀπέσβηκε, διὰ τὸ μὴ ἰέναι ὅπου ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. Καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες ἀκόντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως δικαζομένας, ἐδόκουν μανθάνειν δικαιότητα, κ᾽ τοῦτο παντάπασιν ἀνέγραπται· σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁπότεροι ἂν πλεῖον διαδῶσιν. Αλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῷντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἐοίκασι ταῦτα διδασκομένοις ὅπως ὁτιπλεῖστα κακοποιῶσιν· ὑδαμοῦ γοῦν πλείους ἢ ἐκεῖ ὅτε ἀποθνήσκουσιν, ὅτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

Αλλὰ μὴν κ᾽ θρυπλικώτεροι πολὺ νῦν, ἢ ἐπὶ Κύρου, εἰσί. Τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ

ἐκ Περσῶν παιδείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων σολῇ καὶ ἁβρότητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν περιορῶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν διασώζονται. Σαφηνίσαι δὲ βούλομαι καὶ τὴν θρύψιν αὐτῶν. Ἐκείνοις γὰρ πρῶτον μὲν τὰς εὐνὰς οὐ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τοὺς πόδας ἐπὶ ταπίδων τιθέασιν, ὅπως μὴ ἀντερείδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ τάπιδες. Καὶ μὴν τὰ πετλόμενα ἐπὶ τράπεζαν, ὅσα τε πρόσθεν εὕρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφήρηται, ἄλλα τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται· καὶ ὄψα γε ὡσαύτως· καὶ γὰρ καινοποιητὰς ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄκρας ταῖς χερσὶ χειρίδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. Ἐν γε μὴν τῷ θέρει οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὔθ' αἱ τῶν

δένδρων, ὥθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαὶ, ἀλλ' ἐν ταύταις ἑτέρας σκιὰς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρεσκάσι. Καὶ μὴν ἐκπώματα ἦν μὲν ὡς πλεῖστα ἔχωσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἦν δ' ἐξ ἀδίκου φανερῶς ἢ μεμηχανημένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύνονται· πολὺ γὰρ ἥδιον ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια.

Αλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς μὴ ὁρᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἢ τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γίγνεσθαι· νῦν δὲ σκώματα πλείω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἵππων ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν· οὐ γὰρ τῆς ἱππείας ὅπως, ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι, ἐπιμέλονται. Τὰ γεμὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως νῦν τῷ παντὶ χείρους, ἢ πρόσθεν, εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, οἶμαι, ὑπῆρχε τοὺς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας, ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο· τοὺς δὲ φουρσοῦντας, εἰ δέοι

στρατεύεσθαι πρὸ τῆς χώρας, μισθοφόρους εἶναι· νῦν δὲ τούς τε θυρωροὺς καὶ τοὺς σιτοποιούς, καὶ τοὺς ὀψοποιούς, καὶ οἰνοχόους, καὶ λυτροχόους, καὶ παραλιθένλας καὶ ἀναιρῦνλας, καὶ κατακοιμίζοντας καὶ ἀνιστάντας, καὶ τοὺς κοσμητὰς οἳ ὑποχρίουσί τε καὶ ἐντρίβουσιν αὐτούς, καὶ τὰ ἄλλα ῥυθμίζουσι· τούτους πάντας ἱππέας οἱ δυνάσαι πεποιήκασιν, ὅπως μισθοφορῶσιν αὐτοῖς. Πλῆθος μὲν δὴν καὶ ἐκ τούτων φαίνεται, ὠφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον· δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ τὴν χώραν γὰρ αὐτῶν ῥᾷον οἱ πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι ἀνασρέφονται. Καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τῷ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους, καὶ ἓν παλτὸν ἑκάσῳ δοὺς εἰς χεῖρα, ὁμόθεν τὴν μάχην ἐποεῖτο· νῦν δὲ ὅτε ἀκροβολίζονται ἔτι, ὅτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται.

Καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ἐπὶ Κύρου, τὴν

μάχην ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι ἁλ' οὗτοι ἐθέλουσιν. Οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἅρμασιν ἔτι χρῶνται ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποιήσατο. Ὁ μὲν γὰρ, τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν ἅδε γιγνώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἅρμασιν, οἴονται σφίσιν ὁμοίους τοὺς ἀνασκήτους τοῖς ἠσκηκόσιν ἕσεσθαι. Οἱ δὲ, ὁρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι, οἱ μὲν, ἑκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται· ὥστ' ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς φίλους ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. Επεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ ἅδεις ἔτι ἄνευ τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσαται, ἥτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν, ἥτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι.

Εγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἅπερ ὑπεθέμην ἀπειργάσθαι μοι. Φημὶ γὰρ, Πέρσας καὶ τὺς σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεςέρυς περὶ θεὺς, καὶ ἀνοσιωτέρυς περὶ συγγενεῖς, καὶ ἀδικωτέρυς περὶ τὺς ἄλλυς, καὶ ἀνανδροτέρυς τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν, ἢ πρόσθεν, ἀποδεδεῖχθαι· εἰ δέ τις τἀναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

ΤΕΛΟΣ.

MVSEVM BRITAN NICVM

CLASSICS printed by R. & A. FOULIS.

In Folio.

HOMERI Ilias, Graece, 2 vols.
——— Odyſſea, Graece, 2 vols.
Callimachus.
C. Julii Caeſaris et A. Hirtii de rebus a Caeſare geſtis commentarii cum fragmentis. Acceſſerunt indices locorum, rerumque et verborum. Omnia, ex recenſione Samuelis Clarke, fideliter expreſſa.

In pure Greek, on fine writing paper, in 4to.

Homeri Ilias, 2 vols.
Aeſchylus. Sophocles. Callimachus.
Theocritus. Xenophontis Memorabilia.

With Latin Tranſlations in 4to.

Aeſchylus, 2 vols.
Demetrius Phalereus de elocutione.
Tyrtaeus. Longinus.

In pocket volumes the following.

Homeri Ilias, 2 vols.
Herodotus, 9 vols.
Thucydides, 8 vols. Hippocratis Aphoriſmi.
Xenophontis Graecorum res geſtae; et Ageſilaus, 4 vol.
——— Expeditio Cyri, et Hipparchicus, 4 vol.
Pindari opera. Anacreon.
Aeſchylus, 2 vols. Sophocles, 2 vols.
Xenophontis Hiero. Theophraſti Characteres.
Euripidis Oreſtes. Ariſtophanis Nubes.
Epictetus. Antoninus. Cebetis Tabula.
Longinus. Theocritus. Demoſthenes.
Xenophontis Memorabilia.
——— Reſpublica Lacedaemoniorum.

Ariſtotelis Poetica. Demetrius Phalereus.

In 32s. pure Greek.

Pindari opera, 3 vols.

Anacreon, Sappho, Alcaeus, et Simonides.

Epictetus.

In Quarto.

C. Julii Caeſaris et A Hirtii commentarii.

Lucretius. Horatius.

C. Plinii Caecilii Secundi quae ſuperſunt.

M. Minucii Felicis Octavius.

Boetius de Conſolatione Philoſophiae.

In pocket volumes the following Latin authors.

M. Tullii Ciceronis opera omnia, 20 vols.

Lucretius. Terentius. Virgilius.

Horatius, editio 4ta. Juvenalis et Perſius.

Tibullus et Propertius. Plautus, 3 vol.

C. Julii Caeſaris et A. Hirtii commentarii, 3 vols.

C. Nepotis vitae excellentium imperatorum.

M. Minucii Felicis Octavius.

Boetius de Conſolatione Philoſophiae.

C. Plinii Epiſtolarum libri decem, et Panegyricus Trajano dictus, 2 vols.

Poetae Latini Minores. Phaedrus et P. Syrus.

C. Cornelii Taciti opera quae exſtant, ex recenſione Jacobi Gronovii, 4 vols.

Pomponius Mela de Situ Orbis.

V. Paterculi Hiſtoria.

Lately printed;

La Gieruſalemme Liberata di Taſſo, 2 vol.

L'Aminta di Taſſo. Il Paſtor Fido di Guarini.

Le Vicende della Letteratura di C. Denina.